

Inštitút pre výskum
práce a rodiny

Ing. Mgr. Jana Urdziková, PhD.
RNDr. Miroslava Kordošová, PhD.

Výchova a vzdelávanie k bezpečnému správaní sa v predprimárnom vzdelávaní - prvý krok k celoživotnému vzdelávaniu BOZP

Správa z výskumnej úlohy

Výskumná úloha:	Výchova a vzdelávanie k bezpečnému správaniu sa v predprimárnom vzdelávaní - prvý krok k celoživotnému vzdelávaniu BOZP The education and informal learning to safe behaviour in early childhood education - a first step towards continuing education in occupational health and safety education system
Zadávateľ:	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Sekcia práce, odbor ochrany práce
Zodpovedná riešiteľka:	Ing. Mgr. Jana Urdziková, PhD.
Riešiteľky:	Ing. Mgr. Jana Urdziková, PhD. RNDr. Miroslava Kordošová, PhD.
Externá spolupráca:	Mgr. Katarína Petříková Mgr. Diana Mašlejová
Obdobie riešenia výskumnej úlohy:	január 2018 - december 2018
Uloženie výstupu:	Inštitút pre výskum práce a rodiny, Župné námestie 5 -6, 812 41 Bratislava, http://www.ivpr.gov.sk
Forma archivácie:	printová a elektronická
Počet výtlačkov:	5 (päť)
Recenzenti:	Andrea Oberta (riaditeľka Materskej školy v Bernolákove) – posudok je priložený
Rozsah:	5,36 AH

Text neprešiel jazykovou korektúrou.

Anotácia

Výchova a vzdelávanie budúcej generácie si vyžaduje náležitú pozornosť, pretože práve prostredníctvom procesu výchovy a vzdelávania sa formuje vzdelanostná úroveň budúcej generácie, ktorá bude v budúcnosti kreovať našu spoločnosť a tvoriť hodnoty. Preto ak chceme budovať a rozvíjať bezpečné správanie sa a obmedziť riziko vzniku úrazov, je potrebné učiť deti o bezpečnosti a ochrane zdravia už od malička. Stane sa tak prirodzenou súčasťou hier a ich života. Rozvojom správnych návykov v predprimárnom vzdelávaní získajú deti správny postoj k bezpečnosti a ochrane zdravia, čo si so sebou ponесú ďalej do pracovného života. A zásady bezpečného správania tak, budú považovať za niečo úplne automatické a prirodzené.

Výskumná úloha poskytuje analýzu súčasného stavu výchovy a vzdelávania v materských školách na Slovensku. Prináša pohľad na výchovno-vzdelávacie programy, štátny a školský vzdelávací program, ktoré sa v zmysle školského zákona uplatňujú v predprimárnom vzdelávaní. Preskúmanie jednotlivých vzdelávacích oblastí vo vzdelávacích programoch priblížil, v akom rozsahu sa deti vychovávajú a vzdelávajú v témach bezpečnosti a ochrany zdravia v materských školách. Analýzu sme doplnili a rozšírili o zistenia a závery zo systémov predškolskej výchovy a vzdelávania k BOZP vo vybraných krajinách EÚ ako aj o štatistické údaje o školských úrazoch a úrazoch maloletých detí v bežnom živote. Na základe zistení sme navrhli oblasti tém výchovy a vzdelávania k bezpečnému správaniu sa detí v predprimárnom vzdelávaní, navrhli a vytvorili vzdelávacie nástroje pre vybrané témy výuky bezpečnosti a ochrany zdravia a pripravili ukážkové vzdelávacie aktivity, ktoré sme experimentálne overili vo vybraných materských školách v Bratislavskom kraji. Záver výskumnej správy tvorí syntéza zistení, prínosy a odporúčania pre zlepšovanie vo výchove a vzdelávaní detí v oblasti a témach bezpečnosti a ochrane zdravia.

Kľúčové slová: Výchova a vzdelávanie, bezpečnosť a ochrana zdravia, predprimárne vzdelávanie, deti.

Anotation

The education and informal learning of the next generation requires due attention. Through The education and informal learning the educational level of the next generation is formed and creates our future society and values. Therefore, if we want to build and develop safe behaviour and reduce the risk of accidents at the workplace, it is necessary to educate children from a young age on safety and health protection, so it would become a natural part of their lives. By developing good habits in early childhood education, children will get the positive attitude towards safety and health and will later put it into execution to their working lives. The principles of safe behaviour will be considered as something completely habitual and natural to them.

The research provides an analysis of the present state of education and informal learning in pre-primary schools in Slovakia. It displays a view of the educational programs, the public and school education program, which are applied in the early childhood education in accordance with the Education Act. The review of individual educational areas in the educational programs brings a closer look at education and informal learning of safety and health issues in pre-primary schools. We have supplemented the analysis and expanded the insights and conclusions from the early childhood education systems and occupational health and safety education systems in selected EU countries, as well as statistical data on childhood accidents and accidents involving minor children in everyday life. Based on the findings, we proposed topics of education and informal learning for a safe behaviour of children in early childhood education, designed and developed educational tools for selected topics of safety education and health protection, and prepared demonstrative educational activities that we experimentally verified in the selected pre-primary schools in the Bratislava region. The conclusion of the research report consists of synthesis of findings, benefits and recommendations on improving the education and training of children in the areas of health and safety.

Keywords: Education and informal learning, Occupational safety and health, Pre-primary education, Children

POĎAKOVANIE

Chceli by sme touto cestou poďakovať riaditeľkám a učiteľkám materských škôl v Bratislavskom kraji, kde nám bolo umožnené experimentálne overenie návrhu ukázkových vzdelávacích aktivít pre zvyšovanie kultúry bezpečného správania sa detí, ktoré sa realizovalo koncom novembra a počas decembra 2018.

Ďakujeme za participáciu na riešení výskumnej úlohy.

Obsah

ZOZNAM ILUSTRÁCIÍ A TABULIEK	9
ZOZNAM SKRATIEK A SYMBOLOV.....	11
ZOZNAM PRÍLOH	12
ÚVOD	13
1 VÝSKUMNÁ ÚLOHA – CIELE A PRÍSTUP K JEJ RIEŠENIU	15
2 ANALÝZA SÚČASNÉHO STAVU EDUKAČNÝCH RÁMCOV BEZPEČNÉHO SPRÁVANIA SA V KURIKULE PREDPRIMÁRNEHO VZDELÁVANIA NA SLOVENSKU	16
2.1 VÝCHOVA A VZDELÁVANIE V MATERSKÝCH ŠKOLÁCH.....	16
2.2 VÝCHOVNO-VZDELÁVACIE PROGRAMY PRE PREDPRIMÁRNE VZDELÁVANIE	24
2.2.1 Štátny vzdelávací program.....	25
2.2.1.1 Ciele výchovy a vzdelávania a základný rámec kľúčových kompetencií dieťaťa	27
2.2.1.2 Obsah vzdelávania v materskej škole – vzdelávacie oblasti	28
2.2.1.3 Bezpečnosť a ochrana zdravia ako integrovaná súčasť obsahu výchovy a vzdelávania detí v jednotlivých vzdelávacích oblastiach	32
2.2.2 Školský vzdelávací program.....	43
2.2.2.1 Štruktúra školského vzdelávacieho programu.....	44
2.2.2.2 Analýza učebných osnov v školských vzdelávacích programoch materských škôl	46
2.2 SYSTÉM PREDŠKOLSKÉJ VÝCHOVY A VZDELÁVANIA K BOZP VO VYBRANÝCH EÚ KRAJINÁCH – ZISTENIA A ZÁVERY	57
2.4 ŠKOLSKÉ ÚRAZY A ÚRAZY MALOLETÝCH DETÍ V BEŽNOM ŽIVOTE.....	63
3 NÁVRH A EXPERIMENTÁLNA VERIFIKÁCIA UKÁŽKOVEJ VZDELÁVACEJ ČINNOSTI PRE ZVYŠOVANIE KULTÚRY BEZPEČNÉHO SPRÁVANIA SA V MATERSKÝCH ŠKOLÁCH.....	71
3.1 NÁVRH TÉM VÝCHOVY A VZDELÁVANIA K BEZPEČNÉMU SPRÁVANIU SA DETÍ V PREDPRIMÁRNOM VZDELÁVANÍ	72
3.2 VZDELÁVACIE NÁSTROJE	76

3.2.1 <i>Náučné rozprávky na vybrané témy</i>	77
3.2.1.1 Edo a červené kocky.....	77
3.2.1.2 Deti a Červená čiapočka.....	80
3.2.1.3 Eliška a nožnice.....	82
3.2.1.4 Jakub a ohňostroj.....	85
3.2.1.5 Marek a zelený dáždík.....	87
3.2.2 Riekanka.....	89
3.2.3 <i>Animované filmy s akčným hrdinom Napom</i>	91
3.2.4 <i>Interaktívne hry</i>	93
3.2.5 <i>Pexeso a omaľovanka</i>	96
3.3 EXPERIMENTÁLNE OVERENIE NAVRHNUTÝCH VZDELÁVACÍCH NÁSTROJOV V PRAXI	98
4 SYNTÉZA ZISTENÍ, PRÍNOSY A ODPORÚČANIA	104
ZÁVER	110
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV	111

ZOZNAM ILUSTRÁCIÍ A TABULIEK

<i>Obrázok 1 Systém výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike</i>	<i>17</i>
<i>Obrázok 2 Sústava škôl a školských zariadení v Slovenskej republike aj s uvedením vybraných ukazovateľov za šk. rok 2017/2018</i>	<i>18</i>
<i>Obrázok 3 Vekové zloženie obyvateľstva k 31.12. – výber od 0 do 10 rokov.....</i>	<i>21</i>
<i>Obrázok 4 Vývoj počtu 3- až 5-ročných detí v materských školách na Slovensku od roku 2000 s prognózou do roku 2025</i>	<i>21</i>
<i>Obrázok 5 Štruktúra vybraných ukazovateľov materských škôl podľa samosprávnych krajov SR v školskom roku 2017/2018.....</i>	<i>23</i>
<i>Obrázok 6 Výber výkonových štandardov viažucich sa na každodenné situácie a činnosti v materskej škole</i>	<i>34</i>
<i>Obrázok 7 Učebné zdroje zamerané na celok Spoločenské prostredie.....</i>	<i>35</i>
<i>Obrázok 8 Hlavné obsahové celky školského vzdelávacieho programu</i>	<i>48</i>
<i>Obrázok 9 Učebné osnovy Materskej školy na Hemerkovej 26, Košice</i>	<i>49</i>
<i>Obrázok 10 Učebné osnovy Materskej školy Exnárova, Bratislava</i>	<i>50</i>
<i>Obrázok 11 Učebné osnovy Materskej školy, Tribečská 2, Topoľčany.....</i>	<i>52</i>
<i>Obrázok 12 Učebné osnovy Materskej školy, Šafáriková trieda 4, Košice – prehľad obsahových celkov.....</i>	<i>53</i>
<i>Obrázok 13 Učebné osnovy Materskej školy Pifflova, Bratislava</i>	<i>54</i>
<i>Obrázok 14 Obsahové celky v Materskej škole Detský raj v Banskej Štiavnici</i>	<i>55</i>
<i>Obrázok 15 Učebné osnovy v Súkromnej materskej škole, Alejová 2, Košice</i>	<i>56</i>
<i>Obrázok 16 Projekt: Ježkovy Voči - aby nebyl malér ako príklad dobrej praxe</i>	<i>61</i>
<i>Obrázok 17 Webový portál VÚBP, v.v.i.: Bezpečnosť a ochrana zdravia na školách ako príklad dobrej praxe.....</i>	<i>62</i>
<i>Obrázok 18 Informačná karta o bezpečnosti detí v SR</i>	<i>68</i>
<i>Obrázok 19 Nebezpečné sedenie na stoličke – príklad z materskej školy</i>	<i>73</i>
<i>Obrázok 20 Riekanka Daj si pozor! od detskej spisovateľky Diany Mašlejovej.....</i>	<i>90</i>
<i>Obrázok 21 Ukážky z filmu Napo v ...šokujúcich situáciách.....</i>	<i>92</i>
<i>Obrázok 22 Ukážky z filmu Napo ... nie je dôvod na žarty</i>	<i>93</i>
<i>Obrázok 23 Ukážka vytvoreného interaktívneho pexesa v programe ActivInspire na tému Električka - Napo v...šokujúcich situáciách.....</i>	<i>94</i>
<i>Obrázok 24 Ukážky vytvorenej interaktívnej hry priradovačka</i>	<i>95</i>

Obrázok 25 Ukážka vytvorenej interaktívnej hry nájdí cestu.....	95
Obrázok 26 Ukážka vytvorených 2 typov pexesa	96
Obrázok 27 Ukážka vytvorených listov omaľovanky v popredí s pexesom	97
Obrázok 28 Ohňostroj detí z materskej školy.....	99
Obrázok 29 Napo si s deťmi vymaľováva omaľovanku.....	99
Obrázok 30 Napo v akcii s deťmi v materských školách – pozeranie animovaného filmu, zábava a učenie sa.....	101
Obrázok 31 Príprava Napa do akcie v materských školách - reklamný leták „Napo – Bezpečnosť s úsmevom“	101
Obrázok 32 Napo v akcii s deťmi v materských školách – osвета a zvyšovanie povedomia o bezpečnosti a ochrane zdravia	102
Obrázok 33 Napo pre deti v materských školách priniesol darčeky v podobe omaľovanky, pexesa a reklamného letáku „Napo – Bezpečnosť s úsmevom“	102
Obrázok 34 Napo sa hrá s interaktívne pexeso s deťmi	106
Obrázok 35 Ukážka príkladu pravidiel triedy.....	107
Obrázok 36 Ukážka príkladov ako možno učiť deti k bezpečnosti a ochrane zdravia.....	108
 Tabuľka 1 Funkcie materskej školy.....	20
Tabuľka 2 Vývoj populácie detí predškolského veku s prognózou do roku 2025	22
Tabuľka 3 Zhrnutie zistení o výchove a vzdelávaní BOZP v školských systémoch vo vybraných EÚ krajinách – predprimárne vzdelávanie	57
Tabuľka 4 Prehľad počtu školských úrazov v materských školách na Slovensku	64
Tabuľka 5 Príklad základných zásad bezpečného správania sa detí v materskej škole vyplývajúce z možných rizík	75
Tabuľka 6 Príklad základných zásad bezpečného správania sa detí mimo materskej školy vyplývajúce z možných rizík	75

ZOZNAM SKRATIEK A SYMBOLOV

agentúra EU-OSHA	– Európska agentúra pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci
BOZ	– Bezpečnosť a ochrana zdravia
BOZP	– Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci
EÚ	– Európska únia
IVPR	– Inštitút pre výskum práce a rodiny
MPSVR SR	– Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR
MŠ	– Materská škola
MŠVVŠ SR	– Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky
NIP	– Národný inšpektorát práce
ŠkVP	– Školský vzdelávací program
ŠŠI	– Štátna školská inšpekcia
ŠÚ SR	– Štatistický úrad SR
ŠVK	– Štátneho vzdelávacieho programu
TACTICS	– Tools to Address Childhood Trauma, Injury and Children's Safety
ÚVZ SR	– Úrad verejného zdravotníctva SR
VÚ	– Výskumná úloha
VÚBP, v. v. i.	– Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v. v. i.

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1 Dynamika vývoja vybraných ukazovateľov materských škôl na Slovensku od roku 2000

Príloha 2 Prehľad vzdelávacích oblastí ŠVP pre materské školy

Príloha 3 Riekanka *Daj si pozor!* v hudobnej podobe

Príloha 4 Pexeso elektrika - *Napo v...šokujúcich situáciách*

Príloha 5 Pexeso pády - *Napo ... nie je dôvod na žarty*

Príloha 6 Omaľovanka pre deti - postavička Napo a Napo a šéf

Príloha 7 Metodická príprava *Edo a červené kocky* ako námet na realizáciu vzdelávacích aktivít v materských školách pre zvyšovanie kultúry bezpečného správania sa detí

Príloha 8 Metodická príprava *Daj si pozor!* ako námet na realizáciu vzdelávacích aktivít v materských školách pre zvyšovanie kultúry bezpečného správania sa detí

Príloha 9 Metodická príprava *Jakub a ohňostroj* ako námet na realizáciu vzdelávacích aktivít v materských školách pre zvyšovanie kultúry bezpečného správania sa detí

Príloha 10 Reklamný leták „*Napo – Bezpečnosť s úsmevom*“

Úvod

„Zdravie nie je všetkým, alebo bez zdravia je všetko ničím.“

Arthur Schopenhauer

(významný nemecký filozof, ktorý žil v 19. storočí)

Uvedený citát prináša so sebou množstvo otázok, nad ktorými by sme sa mali zamyslieť. Ako si vážime svoje zdravie, jeho hodnotu? Sme MY, dospelí, vzorom pre naše deti a formujeme u nich pozitívny vzťah k ochrane vlastného zdravia? Učíme ich správať sa bezpečne? Prechádzať nebezpečným zdravie ohrozujúcim situáciám? Utvárame u nich správne návyky k bezpečnému konaniu a správaniu? Alebo si dôležitosť a hodnotu zdravia uvedomíme až keď sa nám, našim deťom, či niekomu blízkeму stane úraz alebo ochorieme?!

Často krát sa stretávame so sloganom „Bezpečnosť na 1. mieste“, „Bezpečnosť je prvoradá“ alebo „Safety First“. Ale je to skutočne tak?!

Keď sa povie bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci, často si ju spojíme s dlhým zoznamom formalít, ktoré nám vyplývajú z predpisov BOZP, alebo BOZP spojíme s kontrolou, povinnosťami a dodržiavaním predpisov, či rôznymi školeniami.

Buďme úprimní! Bezpečnosť a ochrana zdravia vo všeobecnosti nepatrí medzi obľúbené témy. Poniektorí ju dokonca považujú za nudnú a obmedzujúcu.

Naše konanie často nevypovedá o tom, že bezpečnosť a ochrana zdravia je pre nás prvoradá. Ak to chceme zmeniť, je dôležité zvýšiť povedomie o BOZP, zmeniť prístup k tejto oblasti, ako aj zvýšiť kultúru bezpečnosti a ochrany zdravia vo všeobecnosti nielen kultúru BOZP.

Spôsob, ako to môžeme dosiahnuť, je vytvoriť systém celoživotného vzdelávania v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Jeho súčasťou však musí byť už školský systém výchovy a vzdelávania k bezpečnosti a ochrane zdravia. Jeho predmetom nebudú právne normy v oblasti BOZP, ale systematickým spôsobom prostredníctvom výchovy a vzdelávania k bezpečnosti a ochrane zdravia, formovanie správnych postojov v zdravie a život ohrozujúcich situáciách, formovanie pozitívneho vzťahu k ochrane života, vlastného zdravia a zdravia iných osôb, ako aj prírody a životného prostredia, taktiež získanie správnych návykov bezpečného správania sa a konania. Je dôležité už deti od útleho veku viesť k uvedomovaniu si hodnoty zdravia a, že bezpečnosť a ochrana zdravia je neoddeliteľnou súčasťou každodenných činností.

Výskumná správa prináša pohľad na súčasný stav výchovy a vzdelávania k bezpečnosti a ochrane zdravia v predprimárnom vzdelávaní na Slovensku, vychádza pri tom z výchovno-vzdelávacích programov, ktoré sa v zmysle školského zákona uplatňujú v predprimárnom vzdelávaní. Taktiež približuje jednotlivé vzdelávacie oblasti vo vzdelávacích programoch ako aj rozsah výchovy a vzdelávania v témach bezpečnosti a ochrane zdravia v materských školách. Zároveň na zistené skutočnosti ponúka možnosti na zlepšovanie. Hlavným cieľom výskumnej úlohy bolo prispieť k zvyšovaniu prevencie v oblasti BOZP a budovať a rozvíjať bezpečné správanie sa už u detí v predškolskom veku a formovať tak vzdelanostnú úroveň v oblasti BOZP budúcej generácie.

1 VÝSKUMNÁ ÚLOHA – CIELE A PRÍSTUP K JEJ RIEŠENIU

Výskumná úloha *Výchova a vzdelávanie k bezpečnému správaniu sa v predprimárnom vzdelávaní - prvý krok k celoživotnému vzdelávaniu BOZP* poskytuje analýzu výchovy a vzdelávania v materských školách ako aj školských úrazov a úrazov maloletých detí v bežnom živote. Taktiež prináša pohľad na výchovno-vzdelávacie programy, štátny a školský vzdelávací program, ktoré sa v zmysle zákona č. 245/2008 uplatňujú v predprimárnom vzdelávaní.

Zámerom výskumnej úlohy je budovať a rozvíjať bezpečné správanie už u detí v predškolskom veku a formovať tak vzdelanostnú úroveň v oblasti BOZP budúcej generácie, ktorá bude v budúcnosti kreovať našu spoločnosť a tvoriť hodnoty.

Cieľom výskumnej úlohy je prispieť k zvyšovaniu prevencie v oblasti BOZP a to prostredníctvom preskúmania súčasného stavu edukačných rámcov bezpečného správania sa v kurikule predprimárneho vzdelávania na Slovensku a následne navrhnúť a experimentálne overiť ukážkovú vzdelávaciu činnosť pre zvyšovanie kultúry bezpečného správania sa v materských školách.

Etapy riešenia výskumnej úlohy:

1. Analýza súčasného stavu edukačných rámcov bezpečného správania sa v kurikule predprimárneho vzdelávania na Slovensku (nielen štátneho vzdelávacieho programu pre predprimárne vzdelávanie ISCED 0, ale aj v školskom vzdelávacom programe).
2. Návrh a experimentálna verifikácia ukážkovej vzdelávacej činnosti pre zvyšovanie kultúry bezpečného správania sa v materských školách.
3. Syntéza zistení, zhrnutie prínosov a záver.

Výskumná úloha reflektuje na stratégiu EÚ v oblasti BOZP, konkrétne Priority výskumu v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v Európe na obdobie rokov 2013 – 2020 a zároveň hlavné priority Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR v oblasti výskumu bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.

2 ANALÝZA SÚČASNÉHO STAVU EDUKAČNÝCH RÁMCOV BEZPEČNÉHO SPRÁVANIA SA V KURIKULE PREDPRIMÁRNEHO VZDELÁVANIA NA SLOVENSKU

Predmetom analýzy súčasného stavu edukačných rámcov bezpečného správania sa detí v kurikule predprimárneho vzdelávania na Slovensku je priblížiť problematiku výchovy a vzdelávania v materských školách a uplatňované výchovno-vzdelávacie programy pre predprimárne vzdelávanie na Slovensku, vybranú legislatívu v oblasti predškolskej výchovy a vzdelávania a nahliadnuť do štatistík úrazov detí v predškolskom veku nielen v školách, ale aj v ich bežnom živote.

Zároveň sa v rámci analýzy súčasného stavu edukačných rámcov predprimárneho vzdelávania zameriame aj na komparáciu so zisteniami, ktoré boli uvedené v roku 2005 v „*Návrhu systému (konceptie) vzdelávania v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v SR*“ - správa z III. etapy riešenia úlohy „*Výchova k BOZP v školskom vzdelávaní a v príprave na povolanie*“.

2.1 Výchova a vzdelávanie v materských školách

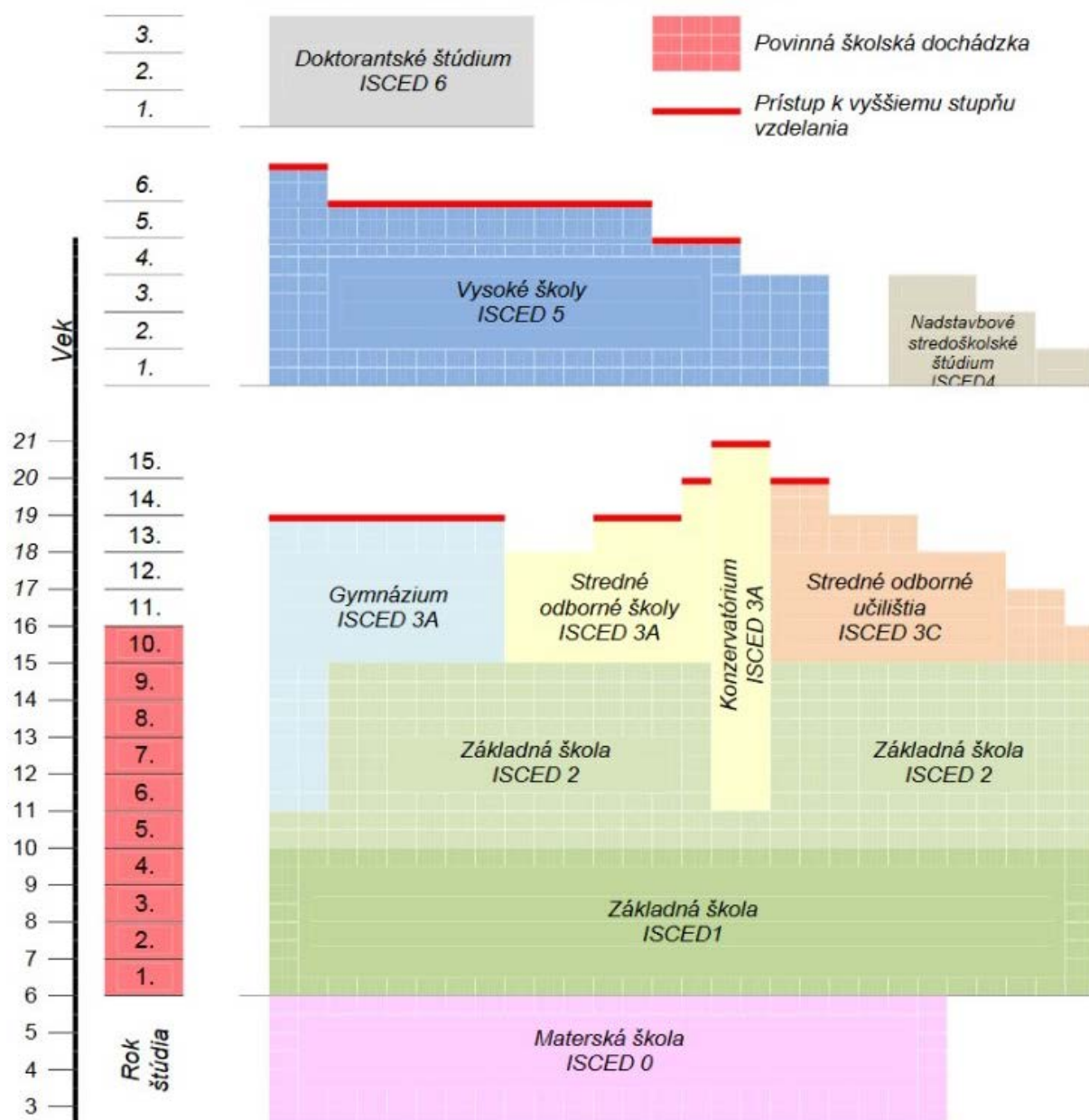
Systém výchovy a vzdelávania na Slovensku je výsledkom dlhodobého vývoja a predstavuje súbor všetkých školských inštitúcií, ich fungovanie a prostriedky (vrátane legislatívnych), ktoré zaisťujú výchovu a vzdelávanie. Tvorí ho školské vzdelávanie a ďalšie vzdelávanie nadväzujúce na stupeň vzdelania dosiahnutý v školskom vzdelávaní, ktoré riadi a spravuje Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (MŠVVŠ SR).

Školské vzdelávanie je znázornené na obrázku 1 a tvoria ho tri základné stupne škôl a to primárny, sekundárny a terciárny. Úspešným absolvovaním školského vzdelávania sa získava stupeň vzdelania.

Podľa zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (tzv. školský zákon) sústavu škôl na stupni primárny a sekundárny tvoria nasledovné druhy škôl:

1. materská škola,
2. základná škola,
3. gymnázium,
4. stredná odborná škola,

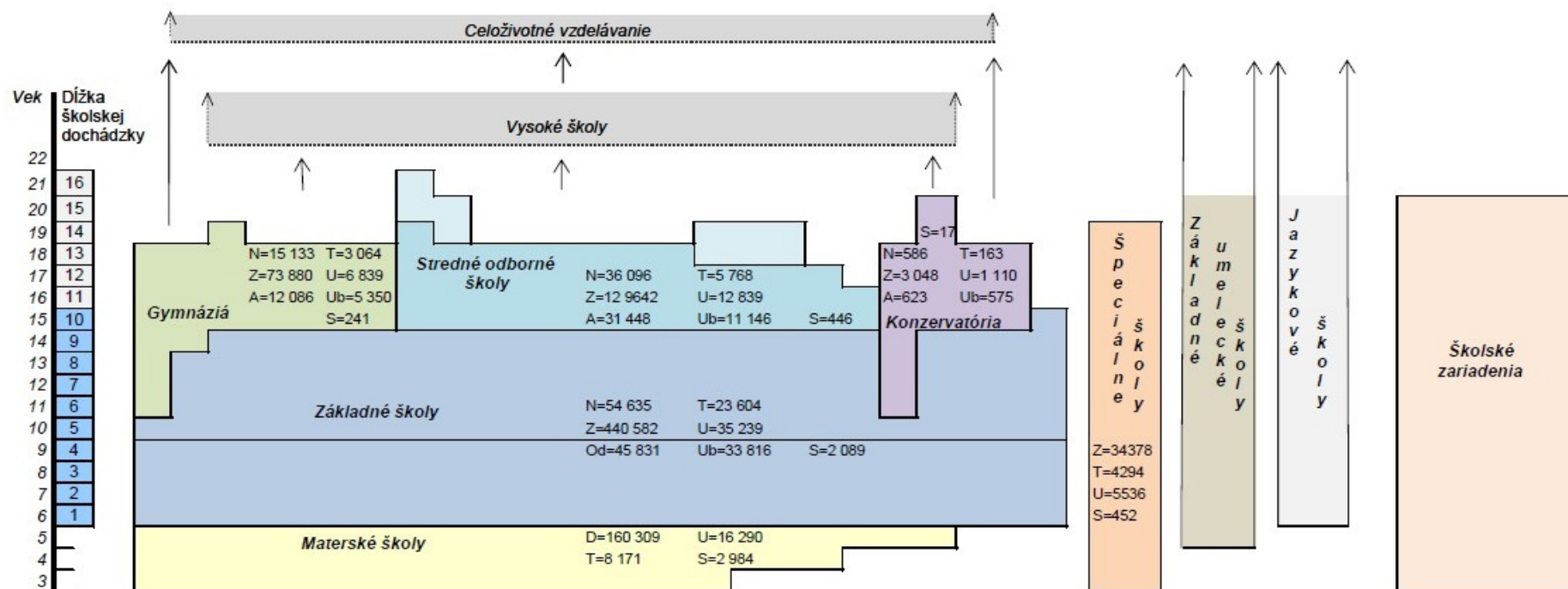
5. konzervatórium,
6. školy pre deti a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami,
7. základná umelecká škola,
8. jazyková škola.

Obrázok 1 Systém výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike

Zdroj: Prevzaté z (Jobtour, 2011)

Sústava škôl a školských zariadení v SR (schéma)

Štatistické údaje sa vzťahujú k školskému roku 2017/2018 a k dennej forme stredoškolského štúdia.

Poznámky:

- **povinná školská dochádzka:** dĺžka je 10 rokov; trvá najviac do konca školského roka, v ktorom žiak dovŕši 16. rok života. Žiaci začínajú spravidla povinnú školskú dochádzku v 1. ročníku ZŠ a končia v 1. ročníku v SOŠ. Výnimky z toho upravuje zákon č. 245/2008 Z.z. v §19 až §22.
- **nadväzujúce formy odborného vzdelávania:** nadstavbové a pomaturitné štúdium v SOŠ
- **špeciálne školy:** materské školy, základné školy, stredné školy, praktické školy a odborné učilištia

Legenda:

- N - novoprijatí
- D - deti v MŠ
- Z - žiaci
- A - absolventi
- T - triedy
- U - učitelia
- Ub - učebne
- S - školy
- Od - žiaci odchádzajúci zo ZŠ

Obrázok 2 Sústava škôl a školských zariadení v Slovenskej republike aj s uvedením vybraných ukazovateľov za šk. rok 2017/2018

Zdroj: Prevzaté z (CVTI SR, 2018(a))

Terciárny stupeň škôl predstavuje vysoké školstvo (obrázok 1), ktoré sa uskutočňuje v súlade so zákonom č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. A osobitou časťou systému výchovy a vzdelávania je ďalšie vzdelávanie nadväzujúce na stupeň vzdelania dosiahnutý v školskom vzdelávaní, ktoré sa uskutočňuje na základe zákona č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Obrázok 2 znázorňujúci sústavu škôl a školských zariadení v SR poskytuje pohľad na číselné vyjadrenie základných informácií o štruktúre školskej sústavy v súlade so školským zákonom. Schéma na obrázku 2 uvádza tiež vybrané štatistické ukazovatele za školský rok 2017/2018.

Pozrime sa bližšie na materské školy a ich úlohu v systéme výchovy a vzdelávania na Slovensku.

Materská škola (MŠ) podporuje osobnostný rozvoj detí v oblasti sociálno-emocionálnej, intelektuálnej, telesnej, morálnej, estetickej, rozvíja schopnosti a zručnosti, utvára predpoklady na ďalšie vzdelávanie. Pripravuje na život v spoločnosti v súlade s individuálnymi a vekovými osobitosťami detí. Výchova a vzdelávanie spravidla 3 až 5 ročných detí sa zabezpečuje prostredníctvom výchovno-vzdelávacieho programu, ktorý poskytuje predprimárne vzdelanie. Dieťa získa predprimárne vzdelanie absolvovaním posledného ročníka vzdelávacieho programu odboru vzdelávania v materskej škole a dokladom o získanom stupni vzdelania je osvedčenie o absolvovaní predprimárneho vzdelávania. (MŠVVŠ SR, Predprimárne vzdelávanie v materských školách <https://www.minedu.sk/predprimarne-vzdelavanie-v-materskych-skolach/>) Funkcie, ktoré plní materská škola sú popísané v tabuľke 1.

Vzdelávanie zohráva významnú úlohu v ekonomických a sociálnych stratégiách Európskej únie. Dôležitú úlohu plní aj vzdelávanie v ranom detstve a primárne vzdelávanie a to predovšetkým pri riešení nerovností a zvyšovaní odbornej spôsobilosti v oblasti základných zručností. Tvorcovia politik tvrdia, že by sa malo podporovať, aby sa viac malých detí zúčastňovalo na predškolskom vzdelávaní namiesto toho, aby boli v súkromnej, neformálnej starostlivosti. V *strategickom rámci pre vzdelávanie a odbornú prípravu 2020* (ET 2020) bol stanovený hlavný cieľ, podľa ktorého by sa na vzdelávaní v ranom detstve malo zúčastňovať najmenej 95 % detí vo veku od štyroch rokov do veku začiatku povinnej školskej dochádzky. (Eurostat, 2017)

Tabuľka 1 Funkcie materskej školy

Pedagogická funkcia	zabezpečuje výchovu a vzdelávanie, učenie, rozvoj osobnosti dieťaťa, proces výučby na odbornej a profesionálnej úrovni. Nadväzuje na výchovnú funkciu rodiny, nenahrádza ju, ale obohacuje o cieľavedomú a systematickú činnosť v súlade s individuálnymi a vekovými osobitosťami dieťaťa predškolského veku.
Preventívna, diagnostická funkcia	rešpektovanie dieťaťa ako neopakovateľnej, jedinečnej osobnosti, realizácia preventívnych programov; včasné odhaľovanie a korigovanie porúch mentálneho i fyzického rozvoja.
Poradenská funkcia	poskytovanie odborno-metodickej pomoci rodičom i vzájomne učiteľkám pri výchove a vzdelávaní detí.
Kultúrna a multikultúrna funkcia	usmerňovanie kultúrnych aktivít ako príprava na zoznámenie sa a rešpektovanie jednotlivých prvkov kultúry rozvíjajúcej sa multikultúrnej spoločnosti.
Kompenzačná funkcia	korigovanie rozdielov individuálnej diferenciacie dieťaťa v rámci inkluzívnej výchovy a sociokultúrne znevýhodneného prostredia.
Sociálna funkcia	rešpektovanie a zabezpečovanie každodenných potrieb dieťaťa v sociálnych oblastiach prvou výchovno-vzdelávacou inštitúciou ako prvým spoločenstvom detí.
Psychologická funkcia	rešpektovanie, podporovanie a rozvíjanie charakteristického, jedinečného, individuálneho duševného vývinu dieťaťa.
Ekonomická funkcia	podporovanie potrieb dieťaťa vo vzťahu k ľudskej práci, efektívne vynaloženie finančných prostriedkov na predškolské vzdelávanie je predpokladom zníženia finančných prostriedkov na neskoršie vzdelávanie na vyšších stupňoch a lepšej úspešnosti žiakov.

Zdroj: Prevzaté z (Rómsky Inštitút – Roma Institute, Návrh koncepcie predškolskej výchovy)

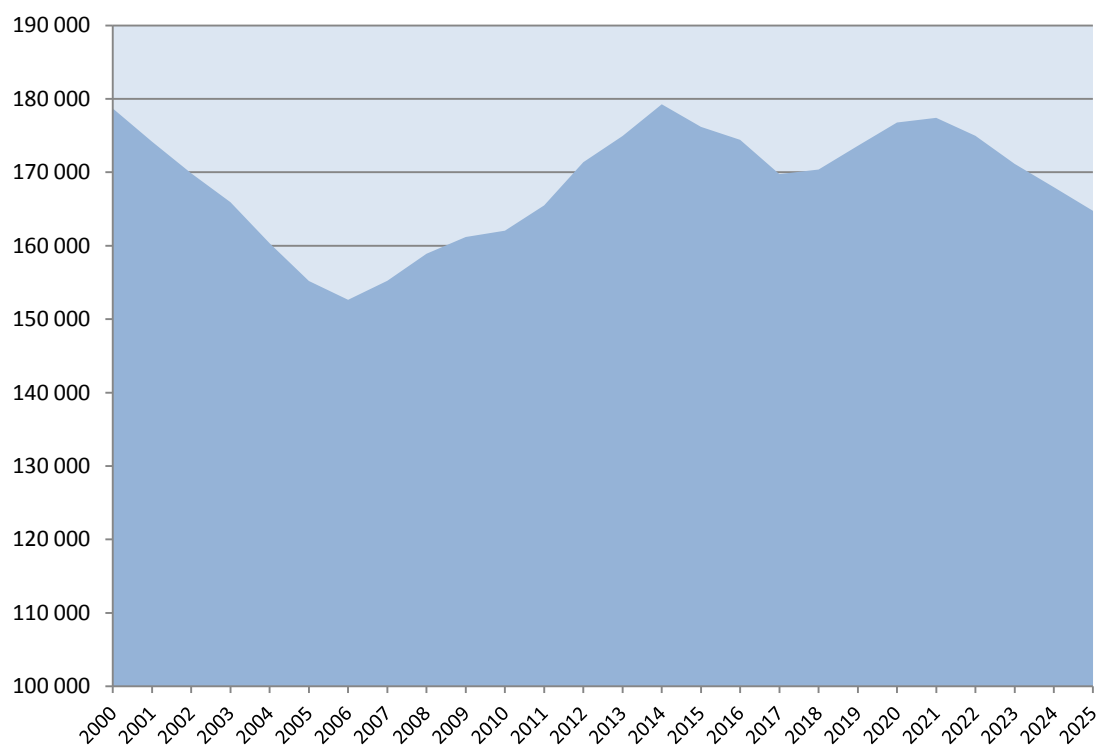
Na obrázku 3 uvádzame výber z vekového zloženia obyvateľstva k 31.12. konkrétného kalendárneho roka. Ide o prehľad vývoja počtu detí vo veku od 0 do 10 rokov v období rokov

2012 až 2017. Zvýraznené sú vekové zloženie detí od 3 do 5 rokov, ktoré sú cieľovou skupinou predprimárneho vzdelávania.

v osobách							Persons
Vek	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Age
	Spolu						Total
Spolu	5 410 836	5 415 949	5 421 349	5 426 252	5 435 343	5 443 120	Total
0	55 828	55 175	55 513	56 110	58 277	58 735	0
1	61 091	56 389	55 747	56 119	56 967	59 054	1
2	57 903	61 242	56 576	55 942	56 394	57 279	2
3	59 805	58 025	61 365	56 678	56 156	56 604	3
4	57 141	59 825	58 073	61 426	56 811	56 274	4
5	54 464	57 122	59 854	58 113	61 481	56 905	5
6	54 015	54 485	57 082	59 818	58 108	61 494	6
7	54 516	53 958	54 460	57 040	59 836	58 151	7
8	54 003	54 528	53 935	54 444	57 021	59 839	8
9	51 673	54 024	54 502	53 922	54 440	57 009	9
10	50 889	51 681	53 991	54 471	53 908	54 445	10

Obrázok 3 Vekové zloženie obyvateľstva k 31.12. – výber od 0 do 10 rokov

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2018, str. 69

Obrázok 4 Vývoj počtu 3- až 5-ročných detí v materských školách na Slovensku od roku 2000 s prognózou do roku 2025

Zdroj: Prevzaté z (Herich, J. 2015)

Podľa Centra vedecko-technických informácií SR, ktoré vypracovalo trendové analýzy a prognózy vývoja regionálneho školstva (http://www.cvtisr.sk/skolstvo/regionalne-skolstvo.html?page_id=10267), ako naznačuje demografický vývoj školskej populácie, môžeme v najbližších rokoch očakávať výraznejšie kvantitatívne zmeny v štruktúre sústavy škôl a školských zariadení regionálneho školstva. Očakáva sa pokračujúci pokles žiakov stredných škôl. Naopak základné školy začínajú rásť a taktiež materské školy zaznamenávajú zvýšený populačný tlak.

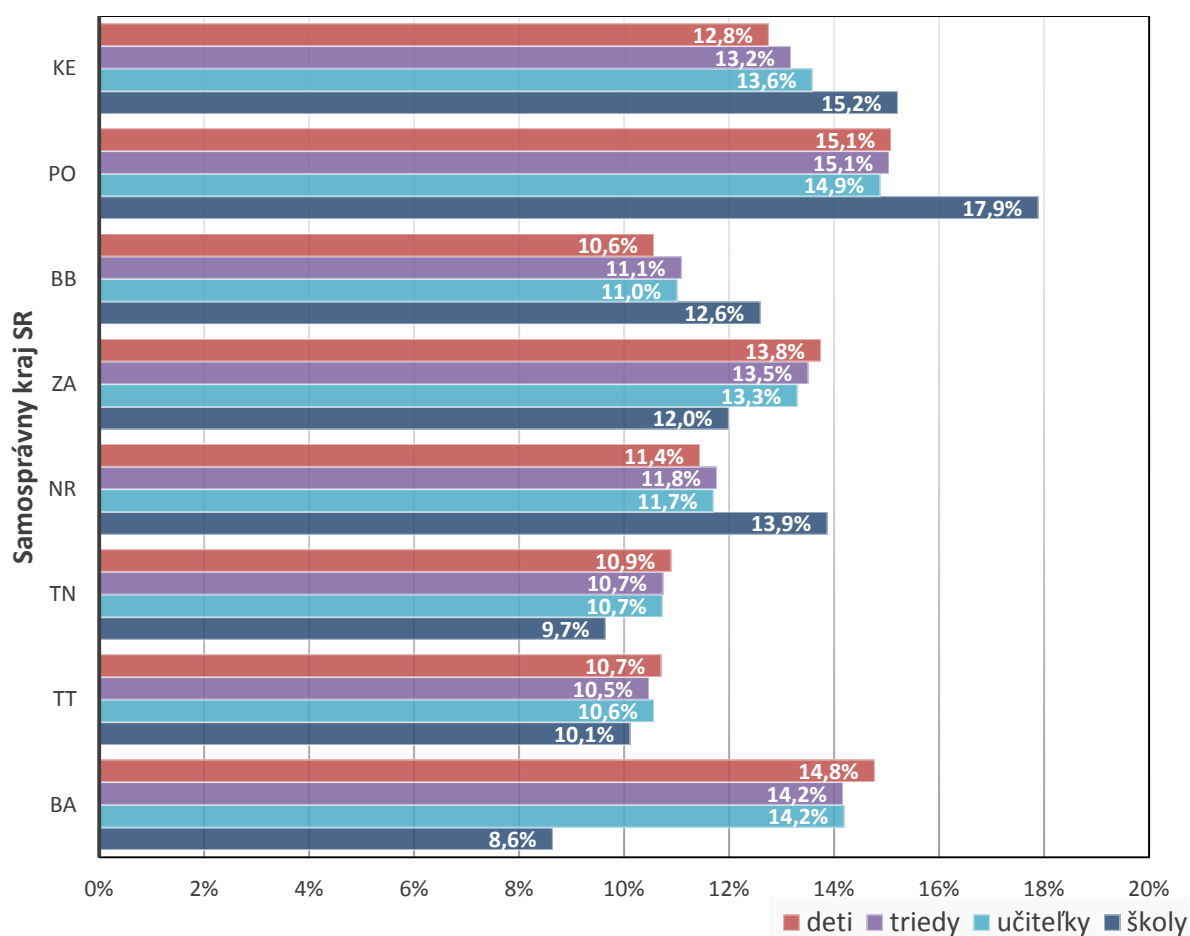
Tabuľka 2 Vývoj populácie detí predškolského veku s prognózou do roku 2025

Rok	3-roční	4-roční	5-roční	3- až 5-roční	Medziročný index MI(P3-5)	Druh fázy FI(P3-5)
2000	58 556	59 464	60 697	178 717	.	fáza poklesu
2001	56 386	57 845	59 967	174 198	0,97	
2002	55 635	56 395	57 858	169 888	0,98	
2003	53 905	55 651	56 403	165 959	0,98	
2004	50 803	53 914	55 642	160 359	0,97	
2005	50 472	50 822	53 936	155 230	0,97	
2006	51 370	50 469	50 830	152 669	0,98	fáza rastu
2007	53 398	51 390	50 469	155 257	1,02	
2008	54 121	53 409	51 412	158 942	1,02	
2009	53 659	54 138	53 423	161 220	1,01	
2010	54 270	53 663	54 149	162 082	1,01	
2011	57 077	54 439	54 008	165 524	1,02	
2012	59 805	57 141	54 464	171 410	1,04	
2013	58 025	59 825	57 122	174 972	1,02	
2014	61 365	58 073	59 854	179 292	1,02	
2015	56 678	61 426	58 113	176 217	0,98	
2016	56 156	56 811	61 481	174 448	0,99	oscilačná fáza
2017	56 604	56 274	56 905	169 783	0,97	
2018	57 421	56 677	56 310	170 408	1,00	
2019	59 427	57 495	56 713	173 635	1,02	
2020	59 776	59 503	57 532	176 812	1,02	
2021	58 051	59 853	59 542	177 446	1,00	
2022	56 982	58 126	59 892	175 000	0,99	
2023	55 961	57 055	58 163	171 180	0,98	
2024	54 879	56 033	57 092	168 004	0,98	
2025	53 760	54 950	56 069	164 778	0,98	

Zdroj: Prevzaté z (Herich, J. 2015)

Vývoj počtu detí v materských školách na Slovensku od roku 2000 môžeme vidieť na obrázku 4 a v tabuľke 2, kde sú uvedené i vývojové prognózy populácie detí predškolského veku do roku 2025. Z uvedených údajov podľa Jána Hericha (2015) vyplýva, že počet 3- až 5-

ročných detí sa dlhodobo znižoval, pokles sa zastavil v roku 2006 na úrovni 152,7 tisíc. Od roku 2000 do roku 2006 sa táto populačná skupina znížila o 15 %, v absolútnom vyjadrení až o 26 tisíc detí. Zvyšovanie počtu novonarodených detí po roku 2003 sa premietlo do nástupu rastovej fázy tejto populačnej skupiny. Táto sa začala v roku 2007 a trvala do roku 2016. Počet detí by sa mal medziročne zvyšovať o jedno percento. Celkovo vzrastie o 18 % na 180,6 tisíc detí. Od roku 2017 nastáva opäť pokles populácia. Jednopercentným tempom by sa mala do roku 2025 znížiť o 10 % na približne 163 tisíc detí a v roku 2025 by malo do materských škôl chodiť približne 144 tisíc detí.

Obrázok 5 Štruktúra vybraných ukazovateľov materských škôl podľa samosprávnych krajov SR
v školskom roku 2017/2018

Zdroj: Údaje sú prevzaté z (CVTI SR. 2018(b))

Obrázok 5 nám poskytuje pohľad na štruktúru vybraných ukazovateľov materských škôl usporiadaných podľa samosprávnych krajov SR, kde sú zobrazené údaje za školský rok 2017/2018. V prílohe 1 uvádzame súbor prehľadových tabuliek ohľadom dynamiky vývoja

vybraných ukazovateľov materských škôl na Slovensku od roku 2000, príp. za vybrané školské roky.

V školskom roku 2017/2018 sme na Slovensku mali spolu 2 984 predškolských zariadení, ktoré navštevovalo 160 309 detí. Z toho bolo 2 742 materských škôl zriadených obcou, čo predstavuje 91,89 % z celkového počtu a navštevovalo ich 149 017 detí (92,96 %). 156 materských škôl bolo súkromných a 86 bolo cirkevných materských škôl. V porovnaní s predchádzajúcim školským rokom sa počty škôl a detí výrazne nezmenili. Porovnanie v tabuľke je uvedené v prílohe 1 Dynamika vývoja vybraných ukazovateľov materských škôl na Slovensku od roku 2000.

Dlhodobou diskutovanou témou je povinná predškolská dochádzka, ktorá má plniť už v materských školách. Ako uvádza MŠVVŠ SR na svojej webovej stránke (<https://www.minedu.sk/vlada-sr-sa-dohodla-na-povinnom-predprimarnom-vzdelavani-pre-vsetky-5-rocne-deti/>): *„Na rokovaní dňa 20. novembra 2018 sa predstavitelia vlády SR dohodli na zavedení povinného predprimárneho vzdelávania pre všetky päťročné deti s platnosťou od 1. septembra 2020. Povinnosť absolvovať predškolskú prípravu by bola zavedená rok pred začiatkom povinnej školskej dochádzky. Na presadenie tejto zmeny však bude nutná novelizácia príslušnej legislatívy, ktorú pripraví MŠVVŠ SR.“*

V súčasnosti školský zákon §20 ods. 1 hovorí, že: *„povinná školská dochádzka sa plní v základných školách, v stredných školách a v školách pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami podľa tohto zákona, ak tento zákon neustanovuje inak“* a povinná školská dochádzka je desaťročná.

Ako uvádza Eurostat (2017), v začiatku povinnej školskej dochádzky v jednotlivých členských štátoch Európskej únie sú určité rozdiely. Povinná školská dochádzka sa začína vo veku štyroch rokov v Luxembursku a Severnom Írsku (Spojené kráľovstvo), zatiaľ čo v iných regiónoch/členských štátoch EÚ sa začína vo veku od päť do sedem rokov. Účasť na predprimárnom vzdelávaní je vo väčšine členských štátov vo všeobecnosti dobrovoľná. Povinná školská dochádzka trvá vo väčšine členských štátov EÚ priemerne 9 alebo 10 rokov a zvyčajne sa dokončí na konci nižšieho sekundárneho vzdelávania (ISCED úroveň 2).

2.2 Výchovno-vzdelávacie programy pre predprimárne vzdelávanie

Na Slovensku sa výchova a vzdelávanie v materských školách riadi zákonom č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých

zákonov. Podľa školského zákona (zákona č. 245/2008 Z. z.) sa výchova a vzdelávanie v materských školách uskutočňuje podľa výchovno-vzdelávacích programov (ďalej len „vzdelávací program“). Vzdelávací program je štátny vzdelávací program, ktorý predstavuje prvú úroveň participatívneho alebo tzv. dvojúrovňového modelu koncipovania obsahu vzdelávania a školský vzdelávací program, ktorý predstavuje druhú úroveň participatívneho alebo tzv. dvojúrovňového modelu vzdelávacích programov.

2.2.1 Štátny vzdelávací program

Štátny vzdelávací program (ŠVP) je hierarchicky najvyšší projekt vzdelávania vytvorený v súlade s Medzinárodnou normou pre klasifikáciu vzdelávania (International Standard Classification of Education - ISCED2011) a zároveň je záväzným dokumentom pre vytvorenie individuálneho školského vzdelávacieho programu, kde sa zohľadňujú špecifické podmienky a potreby školy. (Kmeť, 2011)

Štátny vzdelávací program (ŠVP) ako záväzný dokument stanovuje všeobecné ciele vzdelávania a kľúčové kompetencie, ku ktorým má vzdelávanie smerovať. Ciele vzdelávania sú postavené tak, aby sa zabezpečil vyvážený rozvoj osobnosti žiakov. Štátny vzdelávací program vymedzuje aj rámcový obsah vzdelávania, rámcové učebné plány a vzdelávacie štandardy vzdelávania na získanie konkrétneho stupňa vzdelania. Charakteristika podmienok výchovy a vzdelávania určuje povinné minimálne požiadavky na učiteľov, materiálo-technické i priestorové vybavenie školy a ochranu bezpečnosti i zdravia pri práci, ktorých splnenie je nevyhnutné kvôli zaisteniu optimálneho rozvoja žiaka. Je východiskom pre tvorbu školského vzdelávacieho programu, v ktorom sa zohľadňujú aj špecifické podmienky a potreby regiónu. Štátny vzdelávací program vydáva a zverejňuje pre jednotlivé stupne vzdelania Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky.

V súčasnosti platným štátnym vzdelávacím programom pre materské školy je **Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách pod číslom 2016-17780/27322:1-10A0**, ktorý bol schválený dňa 6. júla 2016 ministrom školstva a je **záväzným pedagogickým dokumentom pre všetky materské školy zaradené v sieti škôl a školských zariadení v SR od 1. septembra 2016**. Predchádzajúcimi programovými dokumentmi pre materské školy na Slovensku od roku 1999 boli *Program výchovy a vzdelávania detí v materských školách* (schválený rozhodnutím č. 197/99-41 zo dňa 28.5.1999 ako základný pedagogický dokument pre materské školy), *Štátny vzdelávací program ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie* (schválený 19. júna 2008) a *Inovovaný Štátny*

vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie (schválený 10. 03. 2015 pod číslom 2015-8341/12225:1-10A0).

Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách (2016) ustanovuje základné požiadavky štátu na poskytovanie inštitucionálneho predprimárneho vzdelávania v materských školách. Štát prostredníctvom neho garantuje kvalitu inštitucionálneho predprimárneho vzdelávania vo všetkých materských školách zaradených v sieti škôl a školských zariadení Slovenskej republiky (bez ohľadu na ich zriaďovateľa) od 1. septembra 2016.

Štátny vzdelávací program: (Štátny pedagogický ústav, 2016, s. 5)

- predstavuje štátom stanovené vymedzenie cieľov a obsahu predprimárneho vzdelávania v súlade s aktuálnymi požiadavkami na budovanie základov vzdelania a kultúrnej gramotnosti v súčasnej spoločnosti,
- predstavuje základný rámec pre tvorbu konkrétnych školských vzdelávacích programov, ktoré sú prispôsobené lokálnym potrebám materských škôl a deťom, ktoré materskú školu navštevujú,
- je rámcom, oporou a východiskom pre tvorbu metodických materiálov pre materské školy, ktoré napomáhajú materským školám realizovať ich školské vzdelávacie programy,
- je koncipovaný tak, aby predprimárne vzdelávanie bolo plnohodnotným východiskom všeobecného vzdelávania na ďalších stupňoch vzdelávania; vymedzené vzdelávacie oblasti zabezpečujú kontinuitu s primárnym vzdelávaním v základnej škole,
- akcentuje zmysluplnú evaluačnú prácu pri dosahovaní cieľov vzdelávania v materskej škole a pri vyhodnocovaní účinnosti predprimárneho vzdelávania,
- akcentuje požiadavky na zabezpečenie inkluzívneho vzdelávania v materskej škole,
- vytvára predpoklady na autonómne plánovanie a realizáciu výchovy a vzdelávania na úrovni konkrétnych materských škôl.

Pri práci s deťmi s odloženým začiatkom plnenia povinnej školskej dochádzky a deťmi s dodatočne odloženým začiatkom plnenia povinnej školskej dochádzky sa odporúča využívať *Rozvíjajúci program výchovy a vzdelávania detí s odloženou povinnou školskou dochádzkou v materských školách*, ktorý je umiestnený na webovom sídle Štátneho pedagogického ústavu. A pri výchove a vzdelávaní začlenených detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami sa okrem *Štátneho vzdelávacieho programu pre predprimárne vzdelávanie v materských školách* využívajú aj vzdelávacie programy pre deti

so zdravotným znevýhodnením, ktoré tvoria jeho súčasť. (MŠVVŠ SR, Štátny vzdelávací program, školský vzdelávací program)

2.2.1.1 Ciele výchovy a vzdelávania a základný rámec kľúčových kompetencií dieťaťa

Hlavným cieľom výchovy a vzdelávania v materskej škole je dosiahnutie optimálnej kognitívnej, senzomotorickej a sociálno-citovej úrovne ako základu pre školské vzdelávanie v základnej škole a pre život v spoločnosti. Všeobecnými cieľmi výchovy a vzdelávania v materskej škole sú: (Štátny pedagogický ústav, 2016, s. 6)

- zlepšovať sociálnu aktivitu dieťaťa a napĺňať potrebu sociálneho kontaktu s rovesníkmi i s dospelými,
- uľahčovať dieťaťu plynulú adaptáciu na zmenené – inštitucionálne, školské prostredie,
- podporovať vzťah dieťaťa k poznávaniu a učeniu,
- podporovať rozvoj individuálnych spôsobilostí dieťaťa,
- sprostredkovať základy verejnej kultúry a rozvíjať u dieťaťa dimenzie školskej spôsobilosti, aby sa ľahko adaptovalo na následné primárne vzdelávanie,
- umožňovať dieťaťu napĺňať život a učenie prostredníctvom hry, priamej skúsenosti a aktívneho bádania,
- uplatňovať a chrániť práva dieťaťa v spolupráci s rodinou, zriaďovateľom a ďalšími partnermi s rešpektovaním potrieb dieťaťa a vytvárania podmienok pre blaho všetkých detí,
- identifikovať deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a zabezpečovať im podmienky na individuálny rozvoj v súlade s týmito potrebami,
- zabezpečovať dostupnosť a rovnosť vo výchove a vzdelávaní,
- zabezpečovať dostupnosť poradenských a ďalších služieb pre všetky deti,
- získavať dôveru rodičov pri realizovaní výchovy a vzdelávania v inštitucionálnom prostredí a pri koordinovanom úsilí o zabezpečovanie blaha a potrieb detí.

Obsah výchovy a vzdelávania ako aj ciele, ktoré chceme výchovou a vzdelávaním dosiahnuť, sú vyjadrené v jednotlivých vzdelávacích oblastiach tak, že sú kompatibilné so základnými požiadavkami na kombináciu vedomostí, zručností a postojov vyjadrených v koncepte tzv. kľúčových kompetencií v *Odporúčaní Európskeho parlamentu a Rady Európskej únie z 18. decembra 2006 o kľúčových kompetenciách pre celoživotné vzdelávanie (2006/962/ES)*. Podľa tohto odporúčania sú to tie kľúčové kompetencie, ktoré potrebujú všetci

jednotlivci na osobné uspokojenie a rozvoj, aktívne občianstvo, spoločenské začlenenie a zamestnanosť.

Zohľadňujúc základný rámec kľúčových kompetencií dieťa v materskej škole získava elementárne základy:

1. komunikačných kompetencií,
2. matematických kompetencií a kompetencií v oblasti vedy a techniky,
3. digitálnych kompetencií,
4. kompetencií učiť sa, riešiť problémy, tvorivo a kriticky myslieť,
5. sociálnych a personálnych kompetencií,
6. občianskych kompetencií,
7. pracovných kompetencií.

Dieťa po absolvovaní materskej školy nedisponuje rozvinutými kompetenciami v daných oblastiach. Dosiahnutie základných cieľov jednotlivých vzdelávacích oblastí tohto programu vytvára predpoklady na ich plné rozvinutie v budúcnosti.

Dieťa je po absolvovaní materskej školy pripravené na vstup do základnej školy a na ďalší aktívny život v spoločnosti. Vzdelávanie v materskej škole smeruje k osvojeniu všeobecného vzdelania a poskytuje základné predpoklady pre všeobecné vzdelávanie na nasledujúcich stupňoch vzdelávania. Dieťa, ktoré absolvuje materskú školu, disponuje štandardnými charakteristikami školskej spôsobilosti konkretizovanými vo vzdelávacích štandardoch.

2.2.1.2 Obsah vzdelávania v materskej škole – vzdelávacie oblasti

Pri tvorbe [Štátneho vzdelávacieho programu ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie z roku 2008](#) sa v súlade s požiadavkami Európskej únie pristúpilo na vymedzenie obsahu vzdelávania do podoby vzdelávacích štandardov. V štruktúre [Štátneho vzdelávacieho programu pre predprimárne vzdelávanie v materských školách \(2016, s. 21\)](#) sa vytvára rámec pre funkčný a na seba nadväzujúci vzťah medzi výkonom dieťaťa (výkonový štandard), obsahom vzdelávania a jeho organizáciou (obsahový štandard) a schopnosťou učiteľa/ky vyhodnocovať učebný proces dieťaťa (evaluačné otázky) vo vzťahu k stanoveným výkonom a vzdelávacím obsahom, no taktiež aj vyhodnocovať individuálne a špecifické charakteristiky dieťaťa vo vzťahu k jeho ďalšiemu rozvoju a vývinovému progresu. Každá vzdelávacia oblasť *Štátneho vzdelávacieho programu (ŠVK)* je vypracovaná v troch rovinách:

1. výkonové štandardy,
2. obsahové štandardy,

3. evaluačné otázky.

Obsah vzdelávania v materskej škole je obsahom všeobecného vzdelávania a je štruktúrovaný v oblastiach všeobecného vzdelávania, podobne, ako je to na následných stupňoch vzdelávania. Jednotlivé vzdelávacie oblasti reprezentujú základné obsahy ľudskej kultúry a pokrývajú všetky aspekty kultúrnej gramotnosti, ktoré sa budú kontinuálne rozvíjať na vyšších stupňoch vzdelávania. Obsah jednotlivých vzdelávacích oblastí pokrýva a vyčerpáva komplexne celý obsah vzdelávania v materskej škole. Obsah vzdelávacích oblastí umožňuje aktualizáciu, inováciu a obohatenie v rámci školských vzdelávacích programov. Vzdelávacie oblasti pokrývajú celý komplex všeobecného vzdelávania a kultúrnej gramotnosti, potenciálna inovácia obsahu vzdelávania je realizovateľná v nich samotných. (Štátny pedagogický ústav, 2016, s. 9)

Vzdelávacích oblastí je v materskej škole sedem, neznamená to však, že sa výchovno-vzdelávacia činnosť viaže výlučne na jednu z konkrétnych vzdelávacích oblastí. Vzdelávacie oblasti sú vzájomne prestupné a ciele jednej z nich možno dosahovať aj pri realizácii obsahu z iných vzdelávacích oblastí. V konkrétnych materských školách je možné, ba priam žiaduce, vzájomné prelínanie vzdelávacích oblastí a ich integrácia.

Vzdelávacie oblasti v materskej škole sú:

- 1. Jazyk a komunikácia** – ide o rozvinutie komunikačných kompetencií dieťaťa vo všetkých jazykových rovinách s využitím špecifického rozvojového potenciálu písanej reči. Sú posilnené tie stránky jazyka, ktoré sú dôležitým predpokladom úspešného budúceho rozvíjania gramotnosti detí.
- 2. Matematika a práca s informáciami** – poskytnúť základy matematických a informatických poznatkov a zručností, pomocou ktorých sa ďalej rozvíjajú matematické myslenie a matematické kompetencie nevyhnutné pre vzdelávanie na vyšších stupňoch vzdelávania. Prostredníctvom jej obsahu sa začína rozvíjať logické myslenie dieťaťa, chápanie čísel a jednoduchých operácií s nimi, ako aj algoritmické myslenie. V rámci rozvoja geometrických predstáv sa požiadavky na výkon detí sústreďujú na orientáciu v priestore, poznávanie geometrických útvarov a na zoznamovanie sa s problematikou merania dĺžky.
- 3. Človek a príroda** – ide o počiatočný rozvoj prírodovednej gramotnosti. Deti sa vedú k vyjadrovaniu aktuálnych predstáv o predmetoch, javoch a situáciách určených vzdelávacími štandardmi tak, aby malo každé dieťa možnosť vyjadriť svoju predstavu a prostredníctvom premyslených podnetov učiteľky ju meniť a zdokonaľovať.

4. **Človek a spoločnosť** – dieťa vedieme k základnej orientácii v blízkom spoločenskom prostredí, tzn. v jeho časových, priestorových, sociálnych, medziľudských vzťahoch. Orientujeme sa na poznávanie spoločenského prostredia a na prosociálnu výchovu. Kladie sa dôraz na zoznamovanie s blízkym a vzdialenejším prostredím na základe významných geografických a historických prvkov, na poznávanie časových vzťahov, kultúry a spoločenského diania v regióne či vlasti, na *poznávanie pravidiel cestnej premávky a dopravných pravidiel vo vzťahu k dieťaťu v role chodca, cyklistu, spolujazdca či kolobežkára*. Prosociálna výchova je zameraná na rozvíjanie žiaducich osobnostných charakteristík dieťaťa a smeruje k vytvoreniu si adekvátneho sebaobrazu a k získaniu adekvátnej sebaúcty dieťaťa. Jej cieľom je rozvíjanie identity dieťaťa najmä na základe rodinných väzieb, rozvíjanie elementárnych sociálnych zručností a spôsobilostí dieťaťa dôležitých pre jeho sociálnu komunikáciu medzi rovesníkmi a pre jeho fungovanie medzi ľuďmi v širšom spoločenskom prostredí v kontexte multikulturalizmu a inklúzie.

Súčasťou vzdelávacej oblasti sú aj podoblasti:

- **Základy etikety**, ktorá sa zameriava na osvojovanie si kultivovaného správania s dodržiavaním základných pravidiel slušnosti.
 - **Ľudské vlastnosti a emócie**, ktorá sa sústreďuje na vnímanie a rozoznávanie pozitívnych a negatívnych emócií a vlastností u seba a u druhých osôb (detí i dospelých) presadzujúc taktné usmerňovanie dieťaťa, ktoré ho vedie k elementárnej sebareflexii.
 - **Prosociálne správanie** sa zameriava na utváranie predpokladov pre prosociálne čítanie a správanie detí, napr. pre uplatňovanie vďačnosti, pomoci, obdarovania, delenia sa apod., pričom dôraz sa kladie na to, aby pre deti bola modelom pozitívneho etického správania učiteľka. Prosociálna výchova smeruje k vytvoreniu si adekvátneho sebaobrazu ak získaniu adekvátnej sebaúcty dieťaťa, a preto ju možno integrovať do rôznych pedagogických situácií počas dňa. Hlavnými metódami prosociálnej výchovy sú napodobňovanie modelov pozitívneho etického správania, rolová hra a zážitkové učenie.
5. **Človek a svet práce** – ide o utváranie a rozvíjanie základných zručností dieťaťa zvládať úkony bežného dňa a zručností pri používaní nástrojov potrebných v bežnom živote, pričom sa dôraz kladie na rozvíjanie tých, ktoré sú v rámci vývinového hľadiska pre dieťa dôležité ako napr. vytvára grafomotorické predispozície, lepšie zvláda sebaobslužné činnosti, zvláda bežné úkony v domácnosti. Významnú súčasť vzdelávacieho obsahu

tvorí rozvíjanie elementárneho technického myslenia. Dieťa spoznáva vlastnosti materiálov a učí sa využívať to, čo o materiáloch vie. Pre úspešnosť dieťaťa v technických zadaniach, dieťa musí byť vnímavé voči prostrediu, pozorovať vlastnosti predmetov, pokusom a omylom skúšať rôzne riešenia, tvorivo pristupovať k využívaniu dostupných materiálov a nástrojov. Deti sú vedené k tvorbe vlastných postupov, resp. k spontánnej modifikácii zadávaných postupov. Obsah tejto vzdelávacej oblasti sa člení do piatich podoblastí:

- ***Materiály a ich vlastnosti,***
- ***Konštruovanie,***
- ***Užívateľské zručnosti,***
- ***Technológie výroby,***
- ***Remeslá a profesie.***

Všetky tieto podoblasti predstavujú štruktúrovanú propedeutiku technickej gramotnosti a s ňou súvisiacich zručností vrátane úvodu do sveta práce, pracovných činností a pracovného étosu.

6. Umenie a kultúra – obsahuje dve základné časti:

- ***Výtvarnú výchovu*** – dosiahnuť, aby deti prostredníctvom hravých činností s materiálmi, nástrojmi a jednoduchými výtvarnými technikami vyjadrovali svoju fantáziu, rozvíjali svoje schopnosti a získavali základné zručnosti v komunikácii a poznávaní sveta vizuálnej kultúry.
- ***Hudobnú výchovu*** - rozvíjať elementárne hudobné schopnosti, zručnosti a návyky detí predškolského veku, ktoré sa stanú základom pre ich ďalšie plnohodnotné zmocňovanie sa hudby. Ide o komplex hudobných aktivít, ktoré sa navzájom prelínajú, podmieňujú, dopĺňajú, podporujú a zmysluplne integrujú v rámci šiestich okruhov hudobno-výchovných (rytmických, vokálnych, inštrumentálnych, perцепčných, hudobno-pohybových a hudobno-dramatických) činností.

7. Zdravie a pohyb – túto vzdelávaciu oblasť chápeme najmä v súvislosti s telesnou výchovou ako jednou zo zložiek výchovy a vzdelávania v materskej škole. Telesná výchova v materskej škole má svoje nezastupiteľné postavenie nielen v súvislosti s podporou správneho psychosomatického a psychomotorického vývinu detí predškolského veku, ale plní i dôležitú funkciu v socializácii dieťaťa v materskej škole. Pohybová aktivita je základný faktor ovplyvňujúci zdravý rast dieťaťa, a to tak v spontánnej, ako i riadenej forme. Obsah tejto vzdelávacej oblasti sa člení do štyroch celkov:

- **Zdravie a zdravý životný štýl;**
- **Hygiena a sebaobslužné činnosti;**
- **Pohyb a telesná zdatnosť;**
- **Sezónne aktivity a kurzy.**

V prílohe 2 uvádzame stručné zhrnutie jednotlivých vzdelávacích oblastí ŠVP pre materské školy aj so stručnou charakteristikou.

Jednotlivé popísané vzdelávacie oblasti sú štruktúrované do podoblastí, ktoré vyjadrujú svojbytnú logiku každej vzdelávacej oblasti. Osobitosti vzdelávacích oblastí sa rešpektujú tým, že štruktúra každej z nich je spracovaná vo viacúrovňovom členení.

V rámci vzdelávacích oblastí môžeme pozorovať riziká, ktoré sú spojené s výkonom niektorých aktivít pri výchove a vzdelávaní v jednotlivých vzdelávacích oblastiach. Jedná sa o riziká, ktoré súvisia s bezpečnosťou a ochranou zdravia detí.

2.2.1.3 Bezpečnosť a ochrana zdravia ako integrovaná súčasť obsahu výchovy a vzdelávania detí v jednotlivých vzdelávacích oblastiach

Podľa zákona č. 124/2006 Z. z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zriaďovateľ a riaditeľ materskej školy je povinný starať sa o bezpečnosť a ochranu zdravia detí a všetkých dospelých osôb, ktoré sa nachádzajú s jeho vedomím na jeho pracovisku a v jeho priestoroch, t. j. je povinný zabezpečiť podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní. Materské školy sú pri výchove a vzdelávaní, pri činnostiach priamo súvisiacich s výchovou a vzdelávaním a pri poskytovaní služieb povinné: (Štátny pedagogický ústav, 2016, s. 107)

- prihliadať na základné fyziologické potreby detí,
- vytvárať podmienky na zdravý vývin detí a na predchádzanie sociálno-patologických javov,
- zaistiť bezpečnosť a ochranu zdravia detí,
- poskytnúť nevyhnutné informácie na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia detí,
- viesť evidenciu registrovaných školských úrazov detí, ku ktorým došlo počas výchovno-vzdelávacej činnosti alebo pri činnostiach organizovaných materskou školou.

Ako sa uvádza v *Štátnom vzdelávacom programe pre predprimárne vzdelávanie v materských školách pod číslom 2016-17780/27322:1-10A0* (Štátny pedagogický ústav, 2016, s. 107), **problematika zaistenia bezpečnosti a ochrany zdravia je aj integrovanou**

súčasťou obsahu výchovy a vzdelávania v materských školách. Deti sa prostredníctvom tohto obsahu učia chrániť si svoje zdravie a zdravie iných a riešiť na elementárnej úrovni situácie ohrozujúce zdravie.

Podrobnou analýzou samotných vzdelávacích oblastí v *Štátnom vzdelávacom programe pre predprimárne vzdelávanie v materských školách pod číslom 2016-17780/27322:1-10A0*, ktoré sú podrobnejšie rozpracované v konkrétnych metodických príručkách k vzdelávacej oblasti Štátneho vzdelávacieho programu pre predprimárne vzdelávanie v materských školách, sme zistili:

- VZDELÁVACIA OBLASŤ ČLOVEK A SPOLOČNOSŤ

Ako sme už uviedli v predchádzajúcej podkapitole, súčasťou vzdelávacej oblasti Človek a spoločnosť, kde dieťa vedieme k základnej orientácii v blízkom spoločenskom prostredí a prosociálnemu správaniu sa, sa dieťa učí:

- poznávať pravidlá cestnej premávky a dopravné pravidlá – dieťa v úlohe chodcu, cyklistu, spolujazdca a kolobežkára;
- rozvíjať elementárne sociálne zručnosti a spôsobilosti dôležité pre jeho sociálnu komunikáciu medzi rovesníkmi a pre jeho fungovanie medzi ľuďmi v širšom spoločenskom prostredí v kontexte multikulturalizmu a inklúzie;
- osvojuje si kultivované správanie s dodržiavaním základných pravidiel slušnosti;
- utvárať predpoklady pre prosociálne cítenie a správanie sa, napr. uplatňovanie vďačnosti, pomoci, obdarovania, delenia sa apod.

Podľa Miroslavy Višňovskej (2016, s. 5-6), z doterajšej praxe a skúseností materských škôl vyplýva, že niektoré výkonové štandardy viažuce sa na celok zameraný na prosociálnu výchovu úzko súvisia s priebežne a každodenne sa vyskytujúcimi situáciami a činnosťami v materskej škole. Vo vzťahu k rozvoju spôsobilostí prosociálneho správania sa u detí prvotné základy nezištného konania v prospech druhej osoby len začínajú utvárať, preto je stanovovanie určitej konkrétnej hranice vo vzťahu k veku neprijateľné. Z uvedeného dôvodu výkonové štandardy tejto povahy neboli štruktúrované na jednotlivé výkonové úrovne, nakoľko sa ich dosahovanie deje predovšetkým aktivitou dieťaťa, interakciou v skupine a činnosťami v prirodzene sa vyskytujúcich situáciách v materskej škole. Konečným výsledkom doterajších skúseností z praxe je **návrh výberu výkonových štandardov viažucich sa na každodenné situácie a činnosti v materskej škole**, ktorý je uvedený na obrázku 6.

Vzdelávaciu oblasť Človek a spoločnosť tvorí desať podoblastí, ktoré z hľadiska ich zamerania je možné teoreticky rozdeliť do dvoch širokých celkov: **spoločenské prostredie a prosociálna výchova**.

Obsahom celku zameraného na *spoločenské prostredie* je šesť podoblastí, ktorým Metodická príručka k vzdelávacej oblasti Človek a spoločnosť Štátneho vzdelávacieho programu pred predprimárne vzdelávanie v materských školách odporúča učebné zdroje uvedené na obrázku 7: (Višňovská, M., 2016)

Ľudia v blízkom a širšom okolí
Predstaví sa deťom i dospelým, oslovuje menom rovesníkov v triede, pozná mená učiteliek v triede.
Nadviaže adekvátny sociálny kontakt (verbálny i neverbálny) s inými osobami – deťmi i dospelými.
Základy etikety
Volí vhodný pozdrav vzhľadom na aktuálnu situáciu a odzdraví primerane situácii.
Používa prosbu, poďakovanie, ospravedlnenie vzhľadom na aktuálnu situáciu.
Rešpektuje dohodnuté pravidlá spoločensky prijateľného správania.
Správa sa ohľaduplne k deťom i dospelým.
Ľudské vlastnosti a emócie
Identifikuje pozitívne a negatívne ľudské vlastnosti.
Spolupracuje v skupinovej činnosti na základe osobnostných predpokladov.
Sústredí sa na činnosť na základe zapojenia vôľových vlastností.
Dokončuje individuálnu alebo skupinovú činnosť.
Reaguje spoločensky prijateľným spôsobom na aktuálne prejavy emócií – pozitívne i negatívne.
Opíše aktuálne emócie.
Prosociálne správanie
V dialógu vie vypočuť iných (deti i dospelých).
Rozlišuje vhodné a nevhodné správanie.
Požiadá o pomoc, keď si to situácia vyžaduje a poďakuje za pomoc od druhých.
Poskytne iným pomoc.
Obdarí druhých.
Podelí sa o veci.
Ocení dobré skutky.
Presadzuje sa v hre alebo v činnosti spoločensky prijateľným spôsobom.
Nenásilne rieši konflikt.
Odmieťa nevhodné správanie.
Odmieťa kontakt s neznámymi osobami.
Uvedomuje si na elementárnej úrovni dôsledky svojho správania.
Pozná na elementárnej úrovni svoje práva a splniteľné povinnosti.

Obrázok 6 Výber výkonových štandardov viažucich sa na každodenné situácie a činnosti v materskej škole

Zdroj: Višňovská, M., 2016, s. 6.

1. Orientácia v čase – ide o prehlbovanie poznania časových súvislostí.

2. Orientácia v okolí – zameriava sa na orientáciu dieťaťa v jeho bezprostrednom okolí, v interiéri (vo vnútri) a v exteriéri (vonku). Výkonové štandardy sú:

- opisuje interiér a exteriér materskej školy alebo inej známej budovy;
- opisuje známe trasy na základe orientačných bodov;
- uvedie adresu svojho bydliska;
- pozná verejné inštitúcie a služby vo svojom okolí a účel, na ktorý slúžia (napr. obchod, polícia, pošta, lekárska ambulancia a iné podľa lokálnych podmienok).

Učebné zdroje zamerané na časť spoločenské prostredie

Kniha+DVD projektu *Želkova škôlka*.
DVD *Čarovná vesta* (Príbeh o deťoch a vestičkách).
DVD *Autoškolák* – Dopravná výchova formou hier.
Liptáková, T.: *Dopravná výchova v MŠ*.
Stoličný, P.: *Rozprávky o dopravných značkách*.
Obúrková, E.: *Výlety na Slovensku s deťmi i bez nich*.
Primusová, H.: *Pozor červená!*, Bratislava: Fortuna Libri s.r.o., 2015.
Pracovné zošity *Bezpečne do školy*, vyd. NOMI.

Internetové zdroje

Význam dopravných ihrísk – video
<http://www.youtube.com/watch?v=uEB9xAF8XeE&feature=related>
Na dopravnom ihrisku – jazdím na bicykli, korčuliach – video
<http://www.youtube.com/watch?v=S9XIZiDwzkg&feature=related>
Dopravná výchova – materiály pre MŠ <http://www.dopravnialarm.cz/>
Výučbové materiály pre dopravnú výchovu v MŠ
<http://www.datakabinet.sk/sk/Vyucbove-materialy-a-data/Dopravna-vychova.html>
<http://www.becep.sk>

Obrázok 7 Učebné zdroje zamerané na celok Spoločenské prostredie

Zdroj: Višňovská, M., 2016, s. 21.

3. Dopravná výchova - poznávanie dopravných pravidiel vo vzťahu k dieťaťu, ktoré je účastníkom cestnej premávky v úlohe chodca, cyklistu, spolujazdca, korčuliara, či kolobežkára. Nadväzuje na podoblasť Orientácia v okolí. **Prostredníctvom oboznamovania sa s okolím materskej školy, lokálnymi inštitúciami a službami (na vychádzkach, počas pobytu vonku) deti integrovane získavajú poznatky**

a skúsenosti súvisiace so správaním sa v úlohe chodca a so základnými pravidlami cestnej premávky. Pri utváraní návykov bezpečného správania sa je potrebné zameriavať sa na to, aby sa deti naučili pohybovať a hrať sa vo vonkajších priestoroch, ktoré sú pre ne určené a bezpečné (ihrisko, nie vozovka). Učiteľka môže vytvárať modelové situácie, prostredníctvom ktorých dieťa identifikuje a opíše nebezpečné a rizikové situácie v cestnej premávke a postupne prostredníctvom nich dieťa pozná nebezpečenstvá súvisiace s cestnou premávkou. Zámerom podoblasti je aj utváranie elementárneho poznania o fungovaní dopravy. Súčasťou je rozlišovanie dopravných prostriedkov, svetiel a zvukových signálov na križovatkách a železničných priechodoch a poznanie vyznačených priechodov pre chodcov. S tým súvisí aj návyk rozhliadnuť sa pred prechádzaním cez cestu. **Prostredníctvom naplánovaných výletov (exkurzií) s využitím miestnej hromadnej (autobusovej a vlakovej) dopravy dieťa pozná zásady bezpečného cestovania dopravným prostriedkom (neobťažovanie šoféra, dodržiavanie pravidiel v dopravnom prostriedku). K týmto pravidlám patria aj ďalšie, ako sú dodržiavanie pravidiel správania sa pri čakaní na verejný dopravný prostriedok, pri nastupovaní, počas jazdy a vystupovaní z hromadného dopravného prostriedku aj posilňovanie ohľaduplného správania voči starším a chorým cestujúcim.**

4. Geografia okolia - zameriava sa na spoznávanie okolitej krajiny a na rozvoj používania pojmov súvisiacich s opisom prírodného prostredia. Postupuje sa od spoznávania konkrétnych prírodných krás regiónu, v ktorom sa materská škola nachádza a postupne sa sprostredkuje osobitosť našej krajiny.

5. História okolia - súvisí predovšetkým s regionálnymi špecifikami, ktoré sú historicky významné a na ktoré sa o. i. viažu rôzne príbehy.

6. Národné povedomie - súvisí s rozvíjaním povedomia o príslušnosti k väčšiemu celku, ako je región, v ktorom dieťa žije.

Prosociálna výchova je zameraná na štyri podoblasti: (Višňovská, M., 2016)

1. Eudia v blízkom a širšom okolí - dôraz kladený na rozvíjanie sebaidentity, autonómie a zodpovednosti dieťaťa a **získavanie elementárnych sociálnych spôsobilostí v sociálnej interakcii s blízkymi ľuďmi**, ktoré možno chápať ako hodnotovú kategóriu.

2. Základy etikety - **rozvíjanie etického správania a rešpektovania dohodnutých pravidiel spoločensky prijateľného správania**. Konkretizuje sa v obsahových štandardoch, ktorých nosným pilierom je význam činností detí a situácií, ktoré v priebehu

pobytu detí v materskej škole vznikajú. **Učiteľ/ka prostredníctvom svojho modelu správania a v prirodzene sa vyskytujúcich sociálnych situáciách vedie deti k používaniu a zautomatizovaniu schopností viažucich sa k etickému správaniu,** ktoré sú explicitne vyjadrené v podobe výkonových štandardov:

- Volí vhodný pozdrav vzhľadom na aktuálnu situáciu a odzdraví primerane situácii.
- Používa prosbu, poďakovanie, ospravedlnenie vzhľadom na aktuálnu situáciu.
- Rešpektuje dohodnuté pravidlá spoločensky prijateľného správania.
- Správa sa ohľaduplne k deťom i dospelým.

3. Ľudské vlastnosti a emócie - utvára priestor na poznávanie vlastností a emócií, ktoré sú súčasťou osobnosti i každodenného života človeka. Pojmy ako spravodlivosť, trpezlivosť, statočnosť, pravdovravnosť, čestnosť, spoľahlivosť, vernosť, či vládnuť predstavujú základné životné hodnoty (spomedzi mnohých ďalších); sú však abstraktnými pojmami, ktoré sa viažu na konkrétne prejavy uvažovania alebo konania. Využívané sú komunikačné stratégie, ktoré sú zamerané na zvládanie vlastných negatívnych emócií a na prístup k zvládaniu situácií, keď sú v negatívnych emóciách iní (deti alebo aj dospelí).

4. Prosociálne správanie - rozvoj prosociálneho správania a emocionálnej inteligencie u detí predškolského veku.

Učiteľ/ka v pedagogickom prístupe rešpektuje práva dieťaťa v zmysle Dohovoru o právach dieťaťa a oboznámi deti prostredníctvom vhodných metód s ich právami a splniteľnými povinnosťami. S tvorbou triednych pravidiel sa odporúča začať v priebehu prvých dvoch mesiacov školského roka a s pravidlami triedy oboznámiť tie deti, ktoré do triedy nastúpili v priebehu roka.

Učiť deti kultivovanému správaniu s dodržiavaním základných pravidiel slušnosti, rozvíjať u nich elementárne sociálne zručnosti a spôsobilosti dôležité pre ich sociálnu komunikáciu medzi rovesníkmi a pre ich fungovanie medzi ľuďmi v širšom spoločenskom prostredí, ako aj utvárať predpoklady pre prosociálne cítenie a správanie sa, je vytváraním vhodných psychosociálnych a sociálnych návykov, ktoré je dobrou prevenciou pred vznikom psychosociálnych rizík a rizikového správania sa. Psychosociálne riziká súvisia s prácou, prípadne školskými povinnosťami a môžu byť zdrojom stresu rovnako ako iné faktory pracovnej záťaž, ktoré súvisia s problémami na pracoviskách, prípadne školách ako je preťaženie, násilie na pracovisku/v škole, obťažovanie a šikanovanie. Už u detí môžeme pozorovať správanie, ktoré je s úmyslom ublíženia, ohrozenia alebo zastrasovania napr. iného dieťaťa alebo zvieráťa, ktoré sa z rôznych dôvodov

nevie, nechce, nedokáže alebo nemôže účinne brániť. Môže ísť napr. o vyhrážanie sa, zastrasovanie, ovládanie, urážanie, sarkazmus, zosmiešňovanie, nadávanie a pod. a pri tom nemusí ísť nevyhnutne o použitie sily a fyzického násillia (bitie, kopanie, strkanie, fackanie, ťahanie za vlasy, pichanie a ohrozovanie rôznymi predmetmi, napríklad v škole ceruzkou, či inými predmetmi). Taktiež môže ísť o sociálnu izoláciu dieťaťa zo skupiny iných detí (napr. „S nami sa nebudeš hrať!“).

Významnou úlohou materskej školy do budúcnosti je okrem iného rozvíjanie sociálnych zručností detí, ako napr. spolupracovať s druhými, budovať vzťahy s druhými, či kooperatívne riešiť konflikty.

- VZDELÁVACIA OBLASŤ ČLOVEK A SVET PRÁCE

Veľmi podstatnou **postojovou charakteristikou**, ktorú je potrebné v rámci vzdelávacej oblasti Človek a svet práce rozvíjať, je **bezpečnosť pri práci a ekonomické správanie sa pri práci s materiálmi, nástrojmi a náradím. Dieťa upozorňujeme na možné riziká, ktoré hrozia pri použití špecifických náradí a materiálov**. Vhodné je s deťmi o rizikách diskutovať a bezpečnostné pravidlá zdôvodňovať, napríklad opisovaním možných konsekvencií. Nemalo by ísť o jednoduché poučovanie detí, efektívnejšie je vyzývať deti k tomu, aby zvažili riziká plynúce z neopatrného používania náradí a nástrojov. Uvedeným spôsobom sa vytvára tzv. prediktívne správanie v život a zdravie ohrozujúcich situáciách. **Nie je efektívne vytvárať pre plnenie tohto cieľa špecifické aktivity, t. j. aktivity, ktoré by boli zamerané len na rozvoj bezpečného a ekonomického správania sa v praktických činnostiach spadajúcich do tejto vzdelávacej oblasti. Predikčné správanie v život a zdravie ohrozujúcich situáciách je rozvíjané v kontexte samotných činností, ktoré sú potenciálnym rizikom. Rozvoj daných osobnostných charakteristík by mal byť preto súčasťou každej jednej aktivity.** (Žoldošová, K., 2016, s. 5)

Súčasťou vzdelávacej podoblasti Užívateľské zručnosti má za cieľ rozvoj všeobecných zručností používaných v každodenných činnostiach. Do obsahu sú odporúčané tie, ktoré sú deťmi predškolského veku zvládnuteľné a zároveň rozvíjateľné (t. j. nejde o zručnosti, ktorými už deti disponujú, ale tie, ktoré je možné zdokonaľiť). Najvhodnejším rozvíjaním užívateľských zručností je ich prirodzená aplikácia pri konštrukčných činnostiach (vzdelávacia podoblasť Konštruovanie) a pri realizácii technologických postupov (vzdelávacia podoblasť Technológie výroby). Vzdelávacia podoblasť obsahuje tri výkonové štandardy: (Žoldošová, K., 2016)

- používa náradie a nástroje pri príprave, úprave predmetu alebo materiálu - Uvedený výkonový štandard nie je principiálne novým obsahom, parciálne sa inovoval prístup k tomu, ako rozvíjať využívanie náradia a nástrojov. **Bezpečnosť pri používaní rôznych nástrojov a náradí taktiež nie je inováciou, vo vzdelávacom štandarde je však zvýraznená.** Vo vzdelávacom štandarde nie sú uvedené nástroje a náradie, na ktorých by mal učiteľ/ka zručnosti detí rozvíjať.
- manipuluje s drobnými predmetmi a rôznymi materiálmi - deti učiteľ/ka vedie k realizácii činností, pri ktorých využívajú jemnú motoriku, napríklad navliekanie korálikov, prevliekanie šnúrok, triedenie drobných predmetov, skladanie papiera a pod.
- používa predmety dennej potreby v domácnosti a aj elementárne pracovné nástroje v dielni či záhrade - V tomto výkonovom štandarde je dieťa vedené k tomu, aby vedelo samostatne ovládať špecifické zručnosti, čo často predstavuje spájanie viacerých zručností dohromady a zvažovanie, ktorú zručnosť kedy a ako použiť. Zameriava sa na rozvoj nasledovných užívateľských zručností: hrabanie hrabľami, prenášanie sypkého materiálu lopatou, skrútkovanie, odťahovanie a pritahovanie matíc kľúčom, krájanie tupým nožom, otváranie a zatváranie visacieho zámku, použitie vodováhy, použitie olovnice, viazanie uzla a mašličky, navliekanie ihly a zošívanie tupou ihlou, pranie mydlom, nalievanie tekutín z fľaše a do fľaše (a iné podľa aktuálnych možností školy).

- VZDELÁVACIA OBLASŤ ZDRAVIE A POHYB

Podľa Dany Masarykovej (2016) je pre riadené pohybové aktivity dôležité uvedomiť si niektoré riziká, prípadne obmedzenia, ktoré sú dané rastom a vývojom dieťaťa. Zákaz konkrétnych pohybových aktivít a telesných cvičení vedie k nepochopeniu účinku konkrétnych pohybových aktivít a telesných cvičení. Nevyhnutné je venovať pozornosť deťom so zdravotnými problémami, vrodenými alebo získanými, ktoré môžu prinášať významné obmedzenia pohybových aktivít, ako sú napr. astma, nadváha, podváha, obezita a iné. Tieto zdravotné problémy môžu byť dôvodom na vylúčenie konkrétnych pohybových aktivít alebo na obmedzenie ich intenzity či objemu. U zdravých detí však podporujeme všestranný rozvoj a často deti samy v spontánnych aktivitách skúšajú aj náročnejšie úlohy. Najčastejšie obmedzenia pohybových aktivít sú: (Masaryková, 2016, s. 36-39)

- Nekontrolované záklony hlavou

Pri riadenej činnosti sa neodporúčajú zaraďovať záklony hlavou v rámci rozcvičenia opakovane a v rýchlom tempe a v zlej polohe ramien (zdvihnuté ramená). Pri nesprávnom vykonaní hrozí upevnenie chybného držania hlavy a ramien. U menších detí sa neodporúčajú vykonávať záklony hlavy v stoji, pretože hrozí strata rovnováhy. V správnom postavení hlavy, to znamená pri vytiahnutí z ramien, je možné záklony vykonávať, stačí však do úrovne podhl'adu na strop (nevyvracať oči vzad).

- Záklony v bedrovej časti, mosty

Fyziologická funkcia chrbta predpokladá pohyby vpred a vzad, do strán a rotácií, preto i záklony patria medzi normálne funkcie chrbtice a to, že sa nebudú vykonávať, nezabrání chybnému držaniu tela. Škodlivejšie na správne postavenie chrbtice sú rýchlo vykonávané pohyby vo vzpore kľáčmo – mačací chrbát, rýchle prehnutie a ohnutie chrbta, ktoré deti často vykonávajú v nesprávnej technike. Pri častom zaraďovaní tohto cvičenia v nesprávnej technike hrozí hyperlordóza v drierkovej časti.

- Dlhodobé zotrvanie v jednej polohe alebo postoji

U detí predškolského veku takmer nevyužívame polohy alebo postoje, ktoré si vyžadujú izometrickú kontrakciu, čiže výdrž v danej polohe. Uprednostňujeme častejšie zmeny polôh, aby deti neboli unavené. Dieťa v tomto veku sa rýchlo unaví, ale i veľmi rýchlo regeneruje. Preto volíme aktivity, v ktorých je možné striedať intenzitu zaťaženia (náročnejšie a menej náročné) alebo účinok cvičenia. Neznamená to však, že musíme po každom cvičení zaraďovať relaxáciu. Stačí, ak nasledujúce cvičenie má mierne odlišný účinok na organizmus dieťaťa ako cvičenie predchádzajúce.

- Jednostranné zaťaženie

Zameriava sa na dynamickú aktivitu, ktorá je dlhší čas nemenná. Typickým príkladom je opakovanie jednej aktivity, napr. skokov, bez zmeny organizácie alebo náradia, či náčinia. Taktiež zaraďovanie rovnakej aktivity v priebehu určitého obdobia sa nepovažuje za vhodné. Deti v predškolskom veku reagujú dobre na zmeny pri cvičení a naopak, rovnaké zaťaženie ich demotivuje a následne sa stráca ich záujem o cvičenie. Odporúčame pri plánovaní pestrosť aktivít, využívanie zaujímavého náčinia a náradia a v neposlednom rade angažovanosť učiteľa pripraviť deťom pohybový zážitok.

- Nosenie a manipulácia so záťažou

Pre deti v tomto veku by nemala byť záťaž vyššia ako 10 % hmotnosti tela (15 kg dieťa – 1,5 kg záťaž). Vyššia záťaž môže preťažiť neosifikované kosti, nespevnené kĺby a chrbticu. Na druhej strane v praxi sa často stretávame s opačným problémom, že záťaž je príliš nízka. Pri pozorovaní spontánnych aktivít si môžeme všimnúť, že 5-ročné dieťa nemá problém zodvihnúť alebo uniesť na chrbte svojho rovesníka, t. j. rovnakú hmotnosť. Samozrejme, že pri plánovaní vzdelávacích aktivít takéto cvičenia nezaradujeme, ale na porovnanie 1,5 kg predstavuje 1,5 l fľašu vody a zdá sa to byť pre dieťa v tomto veku ťažké.

- Jednoduché vzpory a visy

Nevhodné pre deti sú visy a vyťahovanie len za ruky, prípadne za nohy počas riadenej aktivity. V prípade spontánnej hry, kde dieťa visí za ruky na preliezačke, sú tieto aktivity neobmedzené. V prípade riadených aktivít, ak by sme nedodrжали správny postup, mohlo by prísť k preťaženiu nespevnených kĺbov, kĺbových puzdier, väzív a svalov. Odporúčajú sa preto realizovať visy a vzpory zmiešaného charakteru, čiže s oporou na nohy aj ruky (rebríky, siete, lezecké steny a iné). Pri dvíhaní detí, prenášaní a pridržovaní je vhodné poskytovať pomoc v oblasti panvy, predlaktia, ramien – nie len za ruky či nohy.

- Neprimerané zväčšovanie kĺbového rozsahu

Počas riadenej aktivity sa neodporúčajú zaraďovať rozštepky, mosty, prípadne iné polohy v maximálnom rozsahu. V prípade, že ich deti skúšajú samy na základe príkladu alebo ukážky iného dieťaťa, nie je potrebné ich obmedzovať, odradiť ich náročnosť alebo bolestivosť cvičenia. Pri natáhovacích alebo strečingových cvičeniach nenútime deti ísť za hranicu bolesti. Deti v tomto veku sú ešte dostatočne flexibilné, dôležité je však tento typ cvičení zaraďovať na kompenzáciu predchádzajúceho zaťaženia.

- Zoskoky na tvrdú podložku

Silné nárazy pri doskokoch môžu poškodzovať chrbticu a nosné kĺby. Zoskoky by nemali byť z väčšej výšky, ako je pás dieťaťa, a je nutné používať pri doskoku žinenku alebo inú mäkkú podložku. Deti treba viesť k technike správneho doskoku na žinenku, aby pokrčili kolená a „pérovali“. Tým sa zabezpečí rozloženie síl pri doskoku a nárazy na chrbticu nie sú také silné. V tomto prípade sa snažíme

usmerňovať deti aj pri spontánnej aktivite, aby si neublížili. Často môžeme vidieť najmä chlapcov, že zoskakujú z neprimeranej výšky (strom, múrik, preliezačka).

- Rýchle lezenie vo vzpore kľačmo

Pri rýchlom lezení vo vzpore kľačmo dochádza k úderom kolien o podložku, čím sa môže koleno poraniť. Deti skôr motivujeme k lezeniu vo vzpore drepmo vpred i vzad. Záleží však na frekvencii cvičení v tejto polohe. Objavujú sa neprimerane často skôr ako sprievodný pohyb riekaniek alebo pesničiek. Spontánne lezenie vo vzpore kľačmo je však dôležitou súčasťou dozrievania symetrického šijového reflexu, a preto v spontánnej forme ho neobmedzujeme.

- Pohybový návyk kľaku sedmo medzi päťami

Niektoré deti majú sklon k tejto polohe, ktorá prináša riziká vzhľadom na vývoj postavenia kolenných kĺbov počas spontánnych aktivít. Preto i pri spontánnej aktivite sa snažíme deti v tejto polohe usmerňovať a ponúknuť im alternatívu sedu skríženého skrčmo alebo správneho vykonania kľaku sedmo.

Ako sme v predchádzajúcom texte konkrétne uviedli, **problematika zaistenia bezpečnosti a ochrany zdravia je súčasťou obsahu výchovy a vzdelávania v materských školách, kde sa deti učia chrániť svoje zdravie a zdravie iných, ako aj riešiť na elementárnej úrovni situácie ohrozujúce zdravie.**

Sú však absentujúce oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia, ktoré sa v jednotlivých vzdelávacích oblastiach konkrétnych metodických príručiek vzdelávacích oblastí neuvádzajú, prípadne neboli upresnené. Ide o:

- a. používanie technických a elektronických zariadení napr. PC, tablet, interaktívna tabuľa, čítačka kníh, CD prehrávače a iné, ktoré bývajú súčasťou výchovných a vzdelávacích aktivít, prípadne ich deti používajú v domácom prostredí. Obzvlášť dôležité je učiť deti ako bezpečne zaobchádzať s elektrikou, vodou a ohňom a chrániť si zdravie pred prípadnými zdravie ohrozujúcimi situáciami;
- b. získanie správnych návykov na bezpečné, správne a zdravé sedenie;
- c. vedenie k dodržiavaniu pravidiel bezpečného správania sa. Iba bezpečným správaním môžeme predísť úrazom pri rôznych výchovných a vzdelávacích aktivitách, napr. ako sa bezpečne hrať, športovať (využívať ochranné pomôcky – chrániče, prilby, vesty), vykonávať bezpečne rôzne iné činnosti v prostredí materskej školy (učebňa, jedáleň, chodby školy, kúpeľňa, šatňa) i mimo nej (v areáli školy - napr. ihrisko, kde sú šmykľavky, preliezky, hojdačky, nerovnomerný

povrch; v prírode - napr. nejest' nepoznané rastliny, piesok, pozor na otravu, neznáme plody rastlín a stromov, haluze a pod.). V rámci dodržiavania pravidiel bezpečného správania sa by malo byť súčasťou, poučenie napr. že sa po chodbách školy a učebne nebehá/nenaháňa, šnúrkou od topánok pri chôdzi a behu majú byť zviazané, s plnými ústami sa ani nerozpráva ani nebeží, ak stojíme v rade v školskej jedálni, tak sa nesáčeme ani nepredbiehame, pri chôdzi po schodoch sa držíme zábradlia vždy, keď je k dispozícii a podobne.

Dôležité je, aby sme deti v predprimárnom vzdelávaní vzdelávali v oblasti rizík a nástrah súvisiacich s bezpečnosťou a ochranou zdravia, aby neohrozovali samy seba a svoje okolie, vedeli, prečo majú dodržiavať bezpečnostné pravidlá pri používaní rôznych nástrojov, náradia a pomôcok, prečo nemajú jesť ani dávať do úst rôzne nástroje, pomôcky, rôzne predmety nejedlej povahy, poznali následky porušenia bezpečnostných pravidiel a situácie ohrozujúce zdravie, aj ako sa starať o zdravie.

Dôležitou súčasťou výchovy a vzdelávania nielen v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia predovšetkým detí sme MY, dospelí. Predstavujeme vzory správania sa pre deti. Ved' častokrát sa čudujeme, prečo sa napr. základné formy šikanovania objavujú už v materskej škole. Je na zamyslenie, či dieťa také formy správania nevidí u dospelých (napr. rodičov, rodinných príslušníkov, učiteľov, či iných občanov) a iba napodobňuje vzory správania sa.

2.2.2 Školský vzdelávací program

Školský vzdelávací program (ŠkVP) predstavuje druhú úroveň participatívneho alebo tzv. dvojúrovňového modelu koncipovania obsahu vzdelávania. Školský vzdelávací program je záväzným východiskovým dokumentom utvoreným na základe štátneho vzdelávacieho programu. Školský vzdelávací program vymedzuje ciele, obsah i podmienky vzdelávania, odporúča zodpovedajúce didaktické prístupy a navrhuje metódy overovania, resp. hodnotenia vzdelávacích výstupov. Na tvorbe a realizácii školského vzdelávacieho programu sa majú okrem riaditeľov a učiteľov podieľať tiež rady škôl i ľudia pôsobiaci mimo škôl. Školský vzdelávací program je povinnou súčasťou pedagogickej dokumentácie. (Kmet', 2011)

Tvorba školského vzdelávacieho programu sa riadi požiadavkami školského zákona, platným štátnym vzdelávacím programom a vychádza z cieľov a zamerania (profilácie) konkrétnej školy.

2.2.2.1 Štruktúra školského vzdelávacieho programu

Štruktúra školského vzdelávacieho programu každej materskej školy je v súlade s § 7 ods. 4 školského zákona s účinnosťou od 1. septembra 2017 a tvoria ju nasledujúce časti: (Tvorba školského vzdelávacieho programu – odporúčania, 2017)

- 1. Názov školského vzdelávacieho programu** – zohľadňuje sa zameranie a profilácia materskej školy.
- 2. Vlastné ciele a poslanie výchovy a vzdelávania**, ktoré sú stanovené v ŠkVP majú byť v súlade:
 - so všeobecnými cieľmi ustanovenými v štátnom vzdelávacom programe,
 - s cieľmi výchovy a vzdelávania ustanovenými v školskom zákone,
 - s cieľmi stanovenými v koncepčnom zámere rozvoja materskej školy,
 - s potrebami a záujmami detí, rodičov/zákonných zástupcov a pedagogických zamestnancov,
 - s vlastným zameraním materskej školy.

a) Ciele sú konkrétne, formulované vo vzťahu k osobnostnému rozvoju detí, rozvíjajú kľúčové kompetencie dieťaťa, s ohľadom na individuálne i spoločenské potreby. Škola musí zároveň vymedziť spôsob dosiahnutia strategických cieľov výchovy a vzdelávania uvedených v ŠVK.
- 3. Stupeň vzdelania, ktorý sa dosiahne absolvovaním školského vzdelávacieho programu** je totožný so stupňom vzdelania uvedeným v školskom zákone, tzn. predprimárne vzdelanie.
- 4. Vlastné zameranie školy** charakterizuje vlastné zameranie materskej školy a predstavuje východisko pre tvorbu vzdelávacieho programu. ŠkVP má poskytovať základné informácie o veľkosti a vybavení školy; charakteristike pedagogického zboru; ďalšom vzdelávaní pedagogických a odborných zamestnancov školy; dlhodobých projektoch i medzinárodnej spolupráci školy; spolupráci školy s rodičmi, sociálnymi partnermi a inými subjektami. Komplexná charakteristika školy musí tiež obsahovať predstavy o zvýšení kvality vzdelávania. Z vlastného zamerania školy vyplýva, aký je súčasný stav a perspektívy ďalšej pedagogickej činnosti školy.
- 5. Dĺžka dochádzky a formy výchovy a vzdelávania** - uvádza sa konkrétna dĺžka dochádzky (niekoľkoročná dochádzka, posledný rok pred plnením povinnej školskej dochádzky atď.) detí do materskej školy a konkrétna forma výchovy a vzdelávania

(poldenná, celodenná, týždenná alebo nepretržitá), ktorá sa v materskej škole reálne uplatňuje.

6. **Učebné osnovy** - podľa právneho stavu, ktorý platí od 1. septembra 2015 (§ 9 ods. 5 a 6 školského zákona), učebné osnovy sú súčasťou školských vzdelávacích programov. Vymedzujú výchovnovzdelávacie ciele, obsah a rozsah vyučovania jednotlivých vzdelávacích oblastí v materskej škole a sú záväzkom pre všetkých učiteľov/učiteľky konkrétnej materskej školy. Učebnými osnovami materskej školy môžu byť vzdelávacie štandardy jednotlivých vzdelávacích oblastí. I naďalej platí platný právny stav, že učebné osnovy sú povinnou a neoddeliteľnou súčasťou školského vzdelávacieho programu každej materskej školy zaradenej v sieti škôl a školských zariadení. Menia sa len možnosti ich vypracovania.
7. **Vyučovací jazyk** - uvádza sa vyučovací jazyk, v ktorom sa uskutočňuje predprimárne vzdelávanie v príslušnej materskej škole.
8. **Spôsob a podmienky ukončovania výchovy a vzdelávania a vydávanie dokladu o získanom vzdelaní.**
9. **Materiálno-technické a priestorové podmienky**, ktoré majú vplyv na plnenie cieľov a poslania materskej školy.
10. **Vnútorňý systém kontroly a hodnotenia detí** - konkrétne zameranie a formy hodnotenia detí sú vypracované v ročnom pláne vnútornej kontroly školy vypracovanom v súlade s § 9 ods. 4 písm. c) vyhlášky MŠ SR č. 306/2008 Z. z. v znení vyhlášky MŠ SR č. 308/2009 Z. z.
11. **Vnútorňý systém kontroly a hodnotenia zamestnancov školy** - konkrétne zameranie kontrolnej činnosti zamestnancov je vypracované v ročnom pláne vnútornej kontroly školy vypracovanom v súlade s § 9 ods. 4 písm. c) vyhlášky MŠ SR č. 306/2008 Z. z. v znení vyhlášky MŠ SR č. 308/2009 Z. z.

Školský zákon ustanovuje jednu odlišnosť školských vzdelávacích programov pre materské školy a to, že súčasťou školského vzdelávacieho programu pre materské školy nie sú učebné plány. Dôvody tohto špecifika materských škôl sú: (Tvorba školského vzdelávacieho programu – odporúčania, 2017, s. 2)

- a) nie je zavedený hodinový systém výchovno-vzdelávacej činnosti a výchovno-vzdelávacia činnosť sa uskutočňuje v priebehu dňa nepretržite počas všetkých foriem denných činností;
- b) obsah výchovy a vzdelávania nie je rozčlenený do jednotlivých vyučovacích predmetov;

- c) nie sú postupové ročníky - materskú školu niektoré deti navštevujú len jeden rok, iné dva, tri a niektoré dokonca aj štyri roky.

2.2.2.2 Analýza učebných osnov v školských vzdelávacích programoch materských škôl

Najvýznamnejšou časťou a zároveň povinnou a neoddeliteľnou súčasťou školských vzdelávacích programov každej materskej školy zaradenej v sieti škôl a školských zariadení sú učebné osnovy, prostredníctvom ktorých sa zabezpečuje predprimárne vzdelávanie v materskej škole. **Učebnými osnovami materskej školy môžu byť vzdelávacie štandardy jednotlivých vzdelávacích oblastí.**

Obsahové štandardy sú ukotvené v konceptuálnych východiskách jednotlivých vzdelávacích oblastí pre štandardné podmienky vzdelávania v materských školách. V obsahových štandardoch sa nachádza obsah, ktorý rešpektuje vývinové možnosti dieťaťa a predškolského veku a opiera sa o detskú skúsenosť a poznanie. Obsah výchovy a vzdelávania je detailnejšie rozpracovaný v plánoch výchovno-vzdelávacej činnosti v jednotlivých triedach v zmysle operatívosti špecifických cieľov, pričom vychádzame z poznania aktuálnych rozvojových možností detí s prihliadnutím na podmienky materskej školy, obce a regiónu. Obsahové štandardy nie sú spracované v prepojení len na jeden výkonový štandard, vzťahujú sa k viacerým výkonovým štandardom.

Výkonové štandardy sú koncipované ako cieľové požiadavky, ktoré má dosiahnuť dieťa na konci predškolského obdobia, aby získalo predprimárne vzdelanie. Výkonové štandardy v jednotlivých vzdelávacích oblastiach sú vyjadrené v pozorovateľných a hodnotiteľných výkonoch len pre posledný rok materskej školy, smerujú k štandardnému výkonu dieťaťa. Výkonové štandardy sú dosiahnuteľné u väčšiny detskej populácie v rámci štandardných výchovnovzdelávacích podmienok materskej školy. Výkonové štandardy sa dosahujú postupne, počas celého pobytu detí v materskej škole, učiteľ/ka pre jednotlivý výkon stanovuje viacero cieľov rešpektujúcich aktuálnu vývinovú úroveň detí. Pri plánovaní výchovno-vzdelávacej činnosti rozhoduje učiteľ/ka, v ktorých denných činnostiach sa jednotlivé štandardy dosahujú.

Evaluačné otázky sú určené pre učiteľov/učiteľky s cieľom prispievať k riadenému a funkčnému procesu vyhodnocovania detského učenia a pokroku. Práca s týmito otázkami má posilniť schopnosť učiteľa/ky stanoviť východiskovú situáciu vo vzdelávaní a plastickejšie zachytávať pokrok detí a zachytiť ho v súvislosti s kultúrnym a sociálnym kontextom života konkrétnych detí. Evaluačné otázky majú komplexnejší diagnostický

význam, nevyplývajú priamo z výkonových štandardov. Spravidla sa viažu na rozsiahlejšie súčasti jednotlivých vzdelávacích štandardov. Evaluačné otázky slúžia na interné vyhodnocovanie (t. j. evaluáciu vykonávanú učiteľom/kou vo svojej vlastnej triede) s cieľom optimálnej podpory dieťaťa a rozvoja jeho spôsobilostí. Nejde o nástroj externej evaluácie výchovno-vzdelávacej činnosti realizovanej napr. Štátnou školskou inšpekciou. Evaluačné otázky slúžia na zefektívnenie plánovania výchovnovzdelávacej činnosti. Podnecujú tvorbu diagnostických a evaluačných nástrojov a ich uplatnenie vo výchovno-vzdelávacej činnosti v materských školách. Evaluačné otázky sa nemusia uvádzať v žiadnej pedagogickej dokumentácii. (Štátny pedagogický ústav, 2016)

Materské školy sa od septembra 2015 môžu rozhodnúť, akým spôsobom vypracujú učebné osnovy, či: (Tvorba školského vzdelávacieho programu – odporúčania, 2017, s. 6-7)

- a) ich učebnými osnovami budú vzdelávacie štandardy jednotlivých vzdelávacích oblastí štátneho vzdelávacieho programu s uvedením tejto skutočnosti v príslušnej časti ŠkVP. Materské školy, ktoré sa rozhodnú, že učebnými osnovami ich školského vzdelávacieho programu sú vzdelávacie štandardy jednotlivých vzdelávacích oblastí štátneho vzdelávacieho programu si ako súčasť školského vzdelávacieho programu vypracúvajú aj východiská plánovania výchovno-vzdelávacej činnosti. Vo východiskách plánovania výchovno-vzdelávacej činnosti sa rozpracúvajú didaktické princípy plánovania, nie technické (čo, kedy a do ktorej tabuľky sa bude v materskej škole písať). alebo
- b) si ich materské školy budú i naďalej vypracúvať v podobe obsahových celkov/projektov, s prihliadnutím na vlastné osobitosti obsahu výchovy a vzdelávania, charakter výchovno-vzdelávacej činnosti a osobitosti učenia a učenia sa detí predškolského veku, alebo
- c) si materské školy zvolia svoju vlastnú cestu, pri dodržaní platného právneho stavu, teda že učebné osnovy budú mať vypracované najmenej v rozsahu ustanovenom vzdelávacím štandardom príslušného štátneho vzdelávacieho programu v podobe vyhovujúcej jej potrebám.

Učebné osnovy sa spracúvajú na obdobie školského vyučovania, tzn. na 10 mesiacov školského roka. V čase letných prázdnin sa výchovno-vzdelávacia činnosť plánuje a realizuje formou voľných hier a hrových činností.

Učebné osnovy majú byť vypracované tak, aby učiteľov/učiteľky neobmedzovali, ale ponechávali im voľnosť v ich prispôbovaní sa individuálnym vzdelávacím potrebám detí.

Obrázok 8 Hlavné obsahové celky školského vzdelávacieho programu

Zdroj: Kurčíková, I., 2013, s. 10.

Vykonali sme náhodnú analýzu školských vzdelávacích programov vybraných materských škôl na Slovensku, ktoré majú zverejnené ŠkVP na svojej webovej stránke, so zámerom nahliadnuť do konkrétnych učebných osnov. Zaujímalo nás, akú formu volia materské školy na tvorbu učebných osnov a či obsahujú konkrétne témy v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia. Nešlo o žiadny štruktúrovaný prieskum, jednalo sa o informatívne zistenia.

Na základe našej náhodnej analýzy môžeme konštatovať, že väčšina materských škôl má vypracované učebné osnovy v školskom vzdelávacom programe v podobe obsahových celkov. Tie sú štruktúrované podľa vzoru Irmy Kurčíkovej (2013, s. 10) na štyri hlavné obsahové celky – Jeseň v materskej škole, Zima v materskej škole, Jar v materskej škole, Leto v materskej škole, ako je uvedené na obrázku 8. Do každého obsahového celku sú zapracované: časti patriace do obsahových a výkonových štandardov tematických celkov Ja som, Ľudia, Príroda a Kultúra vo všetkých troch oblastiach osobnostného rozvoja dieťaťa – perceptuálno-motorickej (A), kognitívnej (B) a sociálno-emocionálnej (C). **Do hlavných obsahových celkov sú tiež integrované všeobecné tematické celky**, ktoré sú súčasťou spravidla každodenných činností dieťaťa, **prierezové tematické celky** v troch oblastiach (A,B,C) osobnostného rozvoja dieťaťa a **rozširujúce tematické celky** v troch oblastiach (A,B,C) osobnostného rozvoja dieťaťa.

Materská škola
Hemerkova 26, Košice

Deti sú u nás ako doma.
Rozhodli ste sa?

[Stiahnite si žiadosť...](#)

Google Vlastné vyhľadávanie **Hľadať**

[Úvod](#) [Aktivity](#) [Fotogaléria](#) [Videa](#) [Jedálniček](#) [Dokumenty](#) [Aktuality](#) [Kontakt](#)

Dokumenty - Učebné osnovy

Výuka v našej materskej škole prebieha podľa učebných osnov školského vzdelávacieho programu "[Zvedavé slniečko](#)".

September: [Vitajte v MŠ](#)

Október: [Zhadzuje listy strom](#)

November: [Ja som človek, ty si človek](#)

December: [Zimné tajomstvá](#)

Január: [Zima](#)

Február: [Karneval, fašiangy](#)

Marec: [Z tejto knihy detičky](#)

Apríl: [Naša Zem je guľatá](#)

Máj: [Batôžtek prekvapení](#)

Jún: [Detské radovánky](#)

Dokumenty:

[Organizačné pokyny](#)

[Učebné osnovy](#)

[Pre deti a rodičov...](#)

[Žiadosti a formuláre](#)

Obrázok 9 Učebné osnovy Materskej školy na Hemerkovej 26, Košice

Zdroj: Prevzaté z http://www.skolkahemerkova.szm.com/dokumenty_ucebne_osnovy.html

Učebné osnovy

September

1. Vitajte v MŠ
2. Moja rodina a kamaráti
3. Poznávame škôlku a jej okolie
4. Predmety okolo nás

Október

1. Jeseň - ročné obdobie
2. Babičkina záhrada
3. Šarkan letí...(farby)
4. Les (stromy, huby, plody)

November

1. Tekvicová slávnosť
2. Mám rád svoje telo
3. Stravujem sa zdravo
4. Chcem byť zdravý
5. Ráno vstanem vesele...(časové vzťahy)

December

1. Mikulášku, dobrý strýčku
2. Voňavé perníčky
3. Vianoce- čas radosti a veselosti
4. Vianoce – tradície

Január

1. Krásy zimy
2. Zima- ročné obdobie
3. Športujeme v zime
4. Pomáhame ujovi horárovi (lesné zvieratká)

Február

1. Vtáky v zime
2. Karneval
3. Čím budem?
4. Chránime prírodu- separujeme

Marec

1. Moja najmilšia knižka
2. Mesto a dedina
3. Jar k nám prišla
4. Hmyz
5. Veľkonočné vajíčko

Apríl

1. Doprava v mojom meste
2. Na gazdovskom dvore
3. Slovensko-hlavné mesto Bratislava
4. Život pri vodných tokoch

Máj

1. Exotické zvieratá
2. Moja najdrahšia mamička
3. Neživá príroda
4. Ľudia a hviezdy

Jún

1. Svet očami detí
2. Rastliny- iučné, liečivé, záhradné...
3. Sladučké ovocie, zdravá zeleninka
4. Leto- ročné obdobie
5. Letné športy a činnosti
(stanovanie, opekanie, ochrana prírody)

Júl

1. Leto a letné hry
2. Chrobáčky
3. Čarovný svet prázdnin
4. Leto plné vitamínov

Obrázok 10 Učebné osnovy Materskej školy Exnárova, Bratislava

Zdroj: Prevzaté z <https://www.ms-exnarova.sk/ucebne-osnovy/>

SEPTEMBER

Obsahový celok: VITAMÍNKO VÍTA DETI

Školská brána, zlatá brána, víta deti zavčas rána. Vojdi do nej kamarát, Vitamínko bude rád.

TÉMY:

1. Ja a moji kamaráti
2. Život v škôlke a doma
3. Mesto v ktorom bývam
4. Bezpečne do MŠ

OKTÓBER

Obsahový celok: VITAMÍNKO ČARUJE

Už je pole holé, pusté, Vitamínko sedí na kapuste. Šarkan letí nemá perie... Vitamínka nezoberie.

TÉMY:

1. Maľovala pani Jeseň.
2. Oberaj ovocie, oberaj.
3. Úroda polí a záhrad.
4. Čaro v lese.
5. Moji starí rodičia.

NOVEMBER

Obsahový celok : VITAMÍNKO HRAVO-ZDRAVO

V novembri nám cupky-lupky, padá dážďik na chalúpku. Vitamínko pozná ľudské telo lepšie a chce, aby ste ho obliekli teplejšie.

TÉMY:

1. Ja a moje telo
2. Žijeme zdravo
3. Zdravie a choroba
4. Ohrozenie zdravia

DECEMBER

Obsahový celok: VITAMÍNKO ČARUJE

Príšla zima, sneh a mraz. Vitamínko sa teší zas... Pod stromčekom pekné hračky, autíčka, knižky ba aj mačky.

TÉMY:

1. Maľovala pani Jeseň.
2. Oberaj ovocie, oberaj.
3. Úroda polí a záhrad.
4. Čaro v lese.
5. Moji starí rodičia.

JANUÁR

Obsahový celok : VITAMÍNKO V KRÁĽOVSTVE ZIMY

Padá snietik na školský dvor, láka Vitamínka s dermi von. Sadá všetkým na líca, budete to sanica.

TÉMY:

1. Pani Zima
2. Zimné športy
3. Zvieratá a vtáky v zime

FEBRUÁR

Obsahový celok: JA SOM ŠAŠO MAĽOVANÝ

Padá sniežik padá, vráček si zinko hľadá. Blížia sa fašiangy, karneval príde... Vitamínko premýšľa akou maskou bude.

TÉMY:

1. Pracovné profesie
2. Začína sa veľký bál, veď je tu karneval
3. Živá a neživá príroda
4. Ako plynie čas - časové vzťahy

MAREC

Obsahový celok: VITAMÍNKO ČÍTA

Teplejšie je, slnko svieti, na lúkach kvitnú prvé kvety. Na stromoch sú jahniatka. Vitamínko pasie húsatka.

TÉMY:

1. Kamarátka knižka
2. Predmety a ich vlastnosti
3. Dni v týždni
4. Jarné prebúdzanie
5. Sviatky jari, Veľká noc

APRÍL

Obsahový celok: VITAMÍNKO A PRÍRODA

Veľká noc prichádza, každý sa raduje. Vitamínko s deťmi v tóčke kraslice maľuje.

TÉMY:

1. Zvieratá a ich mláďatá
2. Od semienka po rastlinku
3. Les a ochrana prírody
4. Ľudia a ich práca

MÁJ

Obsahový celok: VITAMÍNKO V RODNOM KRAJI

Príriel máj... krásny máj, zelená sa lúka, háj. Mamičky sviatok majú, deti s Vitamínkom im kytičky dajú.

TÉMY:

1. Slovenského rodu som
2. Mamička má sviatok
3. Záhradné a lúčne kvety
4. Naša zem a vesmír

JÚN

Obsahový celok: LETO S VITAMÍNKOM

V júni majú sviatok deti, u nás ich je dosť... Všetci sviatok oslavíme, aj Vitamínka odmeníme.

TÉMY:

1. Sviatok detí
2. Poďme spolu na lúku - hmyz
3. Exotické zvieratá
4. Hurá prázdniny
5. Radosti leta

Obrázok 11 Učebné osnovy Materskej školy, Tribečská 2, Topoľčany

Zdroj: Prevzaté z <https://www.mstribecska2.sk/ucebne-osnovy>

Mesiac	Časová dotácia	Obsahový celok	Témy	Podtémy
September Október	4 týždne 1 týždeň	U NAS JE DOBRE I.	1. U nás nie si sám I. 2. My v našej krajine	1. Moji kamaráti a ja 2. Moja materská škola 1. Košice – moje mesto 2. Slovensko – moja domovina 3. Bezpečne na ceste
Október November	3 týždne 1 týždeň	U NAS JE ZDRAVO I.	1. U nás v jeseni 2. Zdravé deti I.	1. Čarovala pani jeseň 2. Stromy a les 3. Ovocie a zelenina 1. Ja som človek, ty si človek 2. Zdravá výživa
November	3 týždne	U NÁS NA PLANÉTE I.	1. Deti a vesmír 2. Tajomstvá planéty (neživá príroda)	1. Slnko, Mesiac, hviezdy, planéty 2. Včera, dnes, zajtra
December	3 týždne	U NAS JE DOBRE II.	Sviatočný čas	
Január	3 týždne	U NAS JE ZDRAVO II.	1. U nás v zime 2. Zdravé deti II.	1. Zima je zimička 2. Šport v zime 3. Zvieratá v zime 4. Fašiangy 1. Ja a moje zmysly 2. Nebojím sa lekára
Február	2 týždne	U NAS JE DOBRE III.	U nás nie si sám II.	1. Moji kamaráti a ja 2. Moja materská škola
Február Marec	2 týždne 2 týždne	U NÁS ČITAME	1. Knihy a časopisy 2. Rozprávky, príbehy a básne	1. Moja obľúbená kniha 2. Vyrábame časopis 1. Tvoríme básne – hráme sa na básnikov 2. Rozprávkový týždeň
Marec April Máj	1 týždeň 4 týždne 2 týždne	U NÁS NA PLANÉTE II.	Tajomstvá planéty (živá príroda)	1. Prebúdzanie sa prírody 2. Zvieratá a ich mláďatá 3. Veľká Noc 4. Voda, vodička
Máj Jún	2 týždne 1 týždeň	U NAS JE DOBRE IV.	1. U nás v rodine 2. Vo veľkom svete	1. Moja rodina 2. Bábätko 3. Dospelí a ich práca 1. MDD 2. Dve tváre jedného sveta
Jún	3 týždne	U NAS JE ZDRAVO III.	1. U nás v lete 2. Tešíme sa na prázdniny	1. Prišlo leto 2. Zábava a šport v lete

Obrázok 12 Učebné osnovy Materskej školy, Šafáriková trieda 4, Košice – prehľad obsahových celkov

Zdroj: Prevzaté z http://safarikovake.sk/wp-content/uploads/2016/09/ucebne_osnovy-1.pdf

SEPTEMBER

Obsahový celok	Téma
DOMA A V MŠ DOPRAVNÁ ABECEDA	Držte ma za rúčku, kamaráti
	Tajomstvo mojej izby a triedy
	Cestou, vodou, vzduchom
	Semafor sa múdro tvári
	Hasiči, polícia, záchranári, tiesňové volanie 112

OKTÓBER

Obsahový celok	Téma
BABIČKINA ZÁHRADA	Jeseň pani bohatá
	Košík plný vitamínov
	Šarkan letí, za ním deti
	Čo skrýva les

NOVEMBER

Obsahový celok	Téma
ZDRAVIE	Moje telo-som chlapec, dievča?
	U lekára
	Kalendár počasia
	Zdravá výživa

DECEMBER

Obsahový celok	Téma
SVIATKY ZIMY	Tešíme sa na Mikuláša
	Tradície, zvyky
	Vianoce sa blížia

JANUÁR

Obsahový celok	Téma
ZIMÍČKA UŽ PRIŠLA	Zima je čarovná
	Zimné radovánky
	Zvieratká v zime

FEBRUÁR

Obsahový celok	Téma
FAŠIANGY	Farebný svet
	Fašiangy, Turice
	Zdravie, radosť, veselie

MAREC

Obsahový celok	Téma
JARNÉ PREBUDENIE	Rozprávka v knihe skrytá
	Jar k nám letí
	Čaro Veľkej noci

APRÍL

Obsahový celok	Téma
EKOVLÁČIKOM DO PRÍRODY	Príroda – živá, neživá
	Ochrana prírody
	Slniečko nás volá von

MÁJ

Obsahový celok	Téma
RODINA	Mamka moja zlatá
	Časové vzťahy
	Dedina, mesto
	Výlet do ZOO

JÚN

Obsahový celok	Téma
MODRÁ PLANÉTA	Všetky deti sveta
	Zem, Slnko, Mesiac, hviezdy
	Naša vlasť
	Leto prišlo, tešíme sa na prázdniny

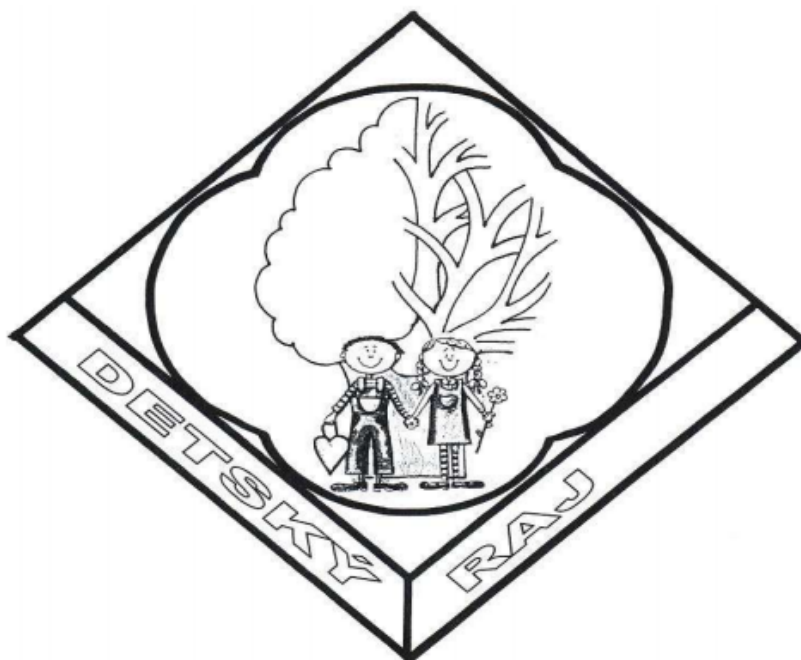
Obrázok 13 Učebné osnovy Materskej školy Pifflova, Bratislava

Zdroj: Prevzaté z <https://www.mspifflova.sk/skolsky-vzdelavaci-program-slniecko/>

Materská škola Ul.1.mája č.4, Banská Štiavnica – *DETSKÝ RAJ*

OBSAHOVÉ CELKY – ŠkVP „DETSKÝ RAJ“

- IX. Cesta detským rajom**
- X. Zbierame plody jesene**
- XI. Čarovná jeseň**
- XII. Anjelský čas**
- I. Mesiac chladu**
- II. Biely svet**
- III. Ako vonia príroda**
- IV. Jar - nový život**
- V. Remeslo, kumšt, zábava**
- VI. Letom svetom**

Obrázok 14 Obsahové celky v Materskej škole Detský raj v Banskej Štiavnici

Zdroj: Prevzaté z <https://www.ekodubaci.sk/dokumenty/pdf/SVPMS.pdf>

Na obrázkoch 9, 10, 11, 12, 13, 14 a 15 uvádzame príklady učebných osnov náhodne vybraných materských škôl na Slovensku. Vidieť, že väčšina má vytvorené tematické celky, ktoré sú ďalej rozpracované do plánu výchovnovzdelávacích činností. Plánované činnosti v obsahových celkoch vychádzajú z praktických skúseností, životných, či bežných situácií a sú zamerané na určité činnosti alebo praktické aktivity vyplývajúce z daných tém. Zameranie obsahových celkov vychádza z prirodzených potrieb dieťaťa, je pre dieťa zrozumiteľné a pre dieťa potrebné a prakticky využiteľné. Pri informatívnej analýze sme zistili, že niektoré

materské školy využívajú napr. Montessori pedagogiku v edukačnom procese, kde cieľom je ponúknuť iné a inak koncipované spôsoby práce s dieťaťom.

6 Učebné osnovy

Učebnými osnovami školského vzdelávacieho programu sú vzdelávacie štandardy vzdelávacích oblastí Štátneho vzdelávacieho programu pre predprimárne vzdelávanie v materských školách a rozšírené učebné osnovy vyplývajúce so zamerania materskej školy.

Výkonové štandardy	Obsahové štandardy
Plávanie	
Vo vodnom prostredí sa pohybuje bez strachu; na elementárnej úrovni ovláda základné plavecké zručnosti.	Prostredníctvom pohybových hier vo vode sú rozvíjané základné plavecké zručnosti detí, ktoré sú predpokladom pre nácvik plaveckých spôsobov: skok do vody, vznášanie, ponorenie, splývanie, dýchanie a orientácia pod vodou
Športová gymnastika	
Na elementárnej úrovni ovláda základné gymnastické zručnosti.	Vhodnými pohybovými hrami a cvičeniami sú rozvíjané tieto gymnastické zručnosti: kotúľ vpred zo zvýšenej podložky, kotúľ vpred na rovnej zemi, kotúľ vzad zo zvýšenej podložky, kotúľ vzad na rovnej podložke, placka, rozštep, skrčka na švédsku debnu, výmyk na hrazde, stojka na rukách, premet bokom. Gymnastické zručnosti dieťa precvičuje s adekvátnou pomocou. Po ich dostatočnom osvojení ich s pomocou učiteľky spája do zostavy, dokáže zacvičiť zostavu s pomocou.

Obrázok 15 Učebné osnovy v Súkromnej materskej škole, Alejová 2, Košice

Zdroj: Prevzaté z http://www.ssms.sk/pluginAppObj/pluginAppObj_162_02/-kolsky-vzdelavaci-program-M-1102.pdf

Integrovanou a teda prierezovou témou v jednotlivých tematických celkoch je prevencia detí v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia. Oblasť zdravia je v súlade s [Národným akčným plánom prevencie obezity](#).

V zmysle Dohovoru o právach dieťaťa sú učitelia/ky povinní zabezpečovať aktívnu ochranu detí pred sociálnopatologickými javmi, monitorovať zmeny v správaní detí a v prípade dôvodného podozrenia z fyzického alebo psychického týrania či ohrozovania mravného vývinu dieťaťa bezodkladne riešiť problém v spolupráci s vedením školy, prípadne s pedagogicko-psychologickou poradňou, kontaktovať príslušný odbor sociálnych vecí, pediatra a príslušné oddelenie policajného zboru.

2.2 Systém predškolskej výchovy a vzdelávania k BOZP vo vybraných EÚ krajinách – zistenia a závery

Podkapitola systém predškolskej výchovy a vzdelávania k BOZP vo vybraných EÚ krajinách je spracovaná ako zhrnutie zistení z 1. etapy riešenia výskumnej úlohy, konkrétne Komparatívnej analýzy systému výchovy a vzdelávania k BOZP v školskom vzdelávaní vo vybraných krajinách EÚ, ktorá bola riešená v roku 2017 na Inštitúte pre výskum práce a rodiny. A v závere podkapitoly sú doplnené ďalšími zisteniami.

Cieľom komparácie pri riešení výskumnej úlohy bolo zistiť, ako podobné alebo rozdielne sú systémy výchovy a vzdelávania BOZP v školských systémoch vo vybraných krajinách EÚ. Či sú v nich spoločné znaky využiteľné vo viacerých krajinách, či majú spoločný základ, z čoho vychádzajú a či sa v nich uplatňuje tzv. „celoškolský prístup“ - „A whole-school approach to OSH education“ definovaný v dokumentoch EÚ k politike BOZP.

V tabuľke 3 uvádzame zhrnutie zistení týkajúcich sa výchovy a vzdelávania k BOZP v predškolskom vzdelávaní.

Tabuľka 3 Zhrnutie zistení o výchove a vzdelávaní BOZP v školských systémoch vo vybraných EÚ krajinách – predprimárne vzdelávanie

Česká republika	Príklad dobrej praxe: Ježkovy Voči - aby nebyl malér (pozri obrázok 16). Projekt Ježkovy Voči je aktivitou KIDMAP, z.s. a vznikol za finančnej podpory Nórskeho fondu a Ministerstva zdravotníctva ČR. Je to webová aplikácia pre rodičov i deti ako prevencia pred rôznymi rizikami, ktorým môžu byť deti vystavené doma, v škôlke, na ulici i v škole. Viac : http://jezkovyvoci.info/3-6let Projekt je zameraný na primárnu prevenciu úrazov v detskom veku. Obsahuje videá, ktoré deťom veľmi názorne a jednoducho predstavujú možné riziká, ktoré na nich číhajú a ukazujú, ako sa im vyhnúť. Zároveň si dospelí pripomenú najúčinnnejšie poskytnutie prvej pomoci.
Rakúsko	Rakúske ministerstvo školstva určuje iba veľmi všeobecné smernice pre BOZP vzdelávanie v predškolských zariadeniach. Miestne úrady (authority) sú zodpovedné za obsah takéhoto vzdelávania. Hoci sú povinné vzdelávať základnú bezpečnosť na cestách - v cestnej premávke a bezpečnosť a nebezpečenstvá v domácnostiach, každá materská škola sa môže rozhodnúť, aký postup zvolí; napr. materská škola môže pozvať policajný zbor, hasičov, či záchranárov do škôlky na besedu s deťmi.
Nemecko	Vo všeobecnosti treba povedať, že neexistuje koherentný spôsob vzdelávania v oblasti BOZP na nemeckých školách. Väčšinou záleží na učiteľoch a na predmetoch, ktoré vyučujú, čo naučia svojich žiakov o BOZP.

	Keďže BOZP nie je všeobecnou súčasťou učebných osnov, existujú rôznorodé programy a projekty niekoľkých federálnych štátov Nemecka, ale závisí na školách a na rozhodnutiach ich zamestnancov, či sa týchto aktivít zúčastnia.
Poľsko	Minister národného vzdelávania a športu má podľa Zákonníka práce povinnosť zaradiť do rozsahu vzdelávacích programov témy týkajúce sa bezpečnosti a zdravia pri práci. Minister stanovuje základný rozsah vzdelávacích programov pre základné, nižšie stredné a vyššie stredné školy. Rozsah zahŕňa také otázky, ako je ergonómia a bezpečné pracovné podmienky, ktoré sú prispôbené štádiu vzdelávania a typu školy a odboru. Informácie ohľadom materských škôl a výchovy a vzdelávania k BOZP neboli získané.
Cyprus	Cyprus je v procese začleňovania BOZP do normálneho Učebného plánu. Citovaná výskumná správa zmonitorovala externé a interné podmienky a pripravila 80 tematických príkladov začlenenia BOZP do cyperského edukačného systému pre študentov vo veku od 5 do 17 rokov (6 tematických príkladov pre každý ročník školy, vrátane 3 rokov technického vzdelávania). Pozri 'Cyprus: Mainstreaming OSH into education'. AIIT Forum 2005 (Newsletter of the International Association of Labour Inspection), p. 8: http://www.iali-aiit.org/iali/download/IALIForum_2005_en.pdf Podporné aktivity, programy a projekty Plagátová súťaž Oddelenie inšpekcie práce a Ministerstvo práce a sociálnej istoty v spolupráci s Ministerstvom vzdelania a kultúry každoročne vyhlasujú súťaž o plagát od roku 2003. Ceny sú udeľované víťazom počas otváraciej ceremónie Európskeho týždňa pre BOZP na Cypre, a to riaditeľom Oddelenia Inšpekcie práce. Dvetisíc kópií víťazného plagátu je vytlačených a použitých na osvetové účely (zvyšovanie povedomia). Zvyšovanie povedomia Od roku 2006 Oddelenie inšpekcie práce, v spolupráci s Ministerstvom vzdelania a kultúry odporúča a podporuje, aby manažmenty verejných škôl zvýšili povedomie svojich študentov o BOZP. Konkrétne, na začiatku školského roka školy prehrávajú študentom filmy s postavičkou EU OSHA NAPO. Ďalšie programy a projekty Doplnením špecifických aktivít, ktoré sa vzťahujú na integráciu BOZP do učebných osnov, sú nasledovné paralelné akcie Ministerstva vzdelávania a kultúry: - Náuka o bezpečnosti na cestách a v cestnej premávke: žiaci základných a stredných škôl sú učení bezpečnosti na cestách v špeciálnom Parku pre výučbu cestnej bezpečnosti v Nikózii, ktorý je prevádzkovaný v spolupráci Policajným zborom Cypru. Aktivity programu zahŕňajú, o. i., prednášky na školách, semináre pre učiteľov a tréningové návštevy Parku pre výučbu cestnej bezpečnosti v

	Nikózii. - Európska sieť škôl podporujúcich zdravie: Cyprus sa zapája do tohto paneurópskeho programu, ktorý propaguje zdravý životný štýl v rámci školského prostredia. - Mentor: program, ktorý s asistenciou mobilných jednotiek pomáha študentom získať schopnosti, aby si mohli vyvinúť rozhodovacie schopnosti pre zdravý život. - Antidrogové výchovné semináre: namierené na vytváranie „resistance nuclei“ medzi študentmi.
Taliansko	ISPESL¹ vyvíjajú materiál na podporu učiteľov BOZP ako súčasť civilnej ochrany v materskej škole a v základných školách, viď stránku ENETOSH: http://www.enetosh.net/webcom/show_article.php/_c-98/_nr-2/i.html Zaraďovanie BOZP do výuky: prispievanie ISPESL v materských školách a v základných školách Na rozšírenie prevenčnej kultúry ISPESL vytvorilo multimedialne nástroje s nasledovnými názvami: CD „A casa iLuca“, „Occhiali per vederici“, DVD ‘Le disavventure di Tommaso, Lucia e...’ and ‘Album-diario della Sicurezza’. Prvý zdroj je interaktívne CD, ktoré núti deti si uvedomovať nebezpečenstvá určitých situácií alebo udalostí v ich domácnostiach. Ďalšie dielo je krátkym videom, použiteľným v štýle karaoke, kde deti musia odpovedať na otázky o BOZP, naučia sa identifikovať riziká a predchádzať úrazom doma. DVD zapája deti prostredníctvom príbehu o Popoluške a o Snehulienke a ich cieľom je naučiť deti o správnych a nesprávnych možnostiach správania sa, aby predišli úrazom počas ich života. ‘Album-diario della Sicurezza’ bol vytvorený pre použitie v 2 kontextoch: album v škole a denník doma, kde si dieťa premiestňuje BOZP poznatky získané v škole, zdieľajúc ich s jeho/jej rodičmi. Hlavným cieľom týchto nástrojov je použiť rôzne metódy hry tak, aby si boli deti vedomé hodnôt prevencie. Pozri: ‘Mainstreaming OSH into education: the contribution of ISPESL in kindergarten and primary schools’, Giuliana Roseo, Ghita Bracaletti, Cistiano De Luca (ISPESL), poster presentation at the Training & Innovation seminar, Dresden, 6–7 July 2007, http://www.dguv.de/bgag/de/veranstaltungen/tundi/2007/_dokumente/poster.pdf Pán Pomoc, Televízny program od Rai Educational(TV) a ISPESL: Tento TV program sa zaoberá BOZP v škole a v každodennom živote. Je zameraný na deti a tínedžerov, ktorí plnia povinnú dochádzku (vek 6-15), tak aby preniesol jasné posolstvo deťom o problémoch bezpečnosti. Viac informácií: http://www.misterhelp.rai.it ISPESL webová funkcia pre deti: Tento portál obsahuje rôzne zdroje pre žiakov, učiteľov a pre mladých ľudí: http://www.ispesl.it/formazione/scuola_en.asp

¹ Taliansky Národný inštitút pre prevenciu a bezpečnosť pri práci (ISPESL)

Maďarsko	V Maďarsku je výučba BOZP na školách, a taktiež aj pri pracovnej výučbe, riadená Zákonom pracovnej bezpečnosti z roku 1993. Informácie smerované k výučbe v materských školách neboli uvedené.
Francúzsko	Francúzsky vzdelávací systém prijal holistický prístup k výučbe BOZP a je vyučovaný krížovo, interdisciplinárne. V materskej škole a na prvom stupni vzdelávania by bezpečnosť mala viesť k vývoju dobrého postoja správania. Pravidlá správania, ktoré sa vyučujú, sú spojené s rôznymi situáciami v škole a v živote v domácnosti. Nie sú vyučované ako samostatná disciplína (predmet), ale sú zahrnuté vo všetkých oblastiach výučby. Avšak oblasti, ktoré sú najvhodnejšie pre tieto účely sú telesná výchova, objavovanie prírody a obsahové predmety, ako sú biológia, fyzika alebo technika. Tento Dekrét uvádza viaceré typy častých úrazov (napr. tržné rany, zlomeniny, otrávenia, popáleniny, zasiahnutie prúdom atď.) Tento list slúži ako počiatočný bod pre učiteľov, aby mohli uviesť pravidlá bezpečnosti vo forme a v čase, ktorí považujú za najviac vhodný.

Zdroj: Prevzaté zistenia zo správy výskumnej úlohy (Kordošová, M. – Urdziková, J., 2017).

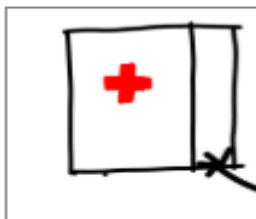
Školské systémy v krajinách EÚ sú veľmi rôznorodé a v mnohých aspektoch odlišné. Odlišujú sa aj v oblasti výchovy a vzdelávania v oblasti BOZP, resp. bezpečného správania sa v škole. Ale aj napriek týmto rozdielom je možné nájsť v nich zhodné prvky a princípy, ktoré sú ovplyvňované podobnými trendmi a volaním po harmonizácii, ich výsledky sú ale v rôznych národných štátoch odlišné.

Z komparácie v rámci riešenia výskumnej úlohy vyplynuli zistenia, na základe ktorých môžeme tvrdiť, že aj napriek snahe vystaviť vzdelávacie systémy rovnakým požiadavkám a podmienkam na úrovni jednotlivých štátov sú formované zabehnutou tradíciou a miestnymi podmienkami a kontextami. V sledovaných krajinách EÚ sa vzdelávanie a výchova k bezpečnému správaniu sa v škole a pri príprave na povolanie realizuje prevažne prierezovými predmetmi a uplatňuje sa tzv. celoškolský prístup. Problematika BOZP je primerane rozčlenená do rôznych predmetov a vzdelávacích okruhov a nie je vytvorený tzv. samostatný predmet BOZP. BOZP sa vyučuje v rámci okruhov Človek - Zdravie – Svet práce - a podobných. Je začlenená napr. do pracovnej výchovy, prírodovedných predmetov, či predmetov so zameraním na zdravie, spotrebiteľské vzdelávanie a zdravý životný štýl. Podľa jednotlivých predmetov sa deti a žiaci postupne zoznamujú so svetom práce, prípravou na povolanie v rôznych profesiách a odvetviach hospodárstva, s rizikami na pracoviskách a pri jednotlivých pracovných činnostiach a podobne.

Co dělat, aby nebyl malér. Co dělat, když už se stane.

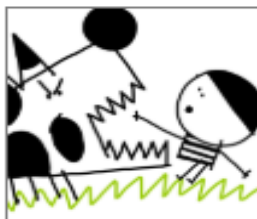
Podívejte se a hlavně o tom s dětmi mluvte!

VIDEO

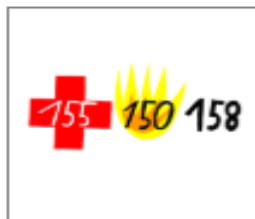
Bezpečný domov

Víte, že nejnebezpečnějším místem doma je kuchyň? Víte, že vzdálenost tyčí u zábradlí na balkoně by neměla být větší než 7,5 cm? Proč? Aby dítě neprostrčlo hlavu... >>>

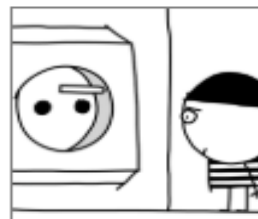
Napadení psem

Víte, že chování dětí je pro zvířata špatně předvídatelné? Víte, že útlék může být pro psa signálem k útoku? >>>

SOS

Víte, že jen 3 dětem ze 100 se nestal žádný úraz? Víte, že kdo nereaguje na bolest a nedýchá normálně, potřebuje okamžitou resuscitaci? >>>

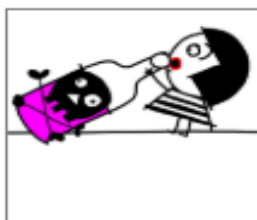
Elektrický proud

Víte, že po úrazu elektrickým proudem musíte volat záchranku, i když dítě vypadá v pořádku? Víte, že úraz mohou způsobit i 0-voltové baterie? >>>

Popálení / opaření

Víte, že k vytvoření hluboké popáleniny u dítěte stačí horká voda z kohoutku? Víte, že k usmrcení dítěte stačí 1 litr vroucí vody z přehřáté rychlovarné konvice? >>>

Otravy

Víte, že více než polovina otrávených osob jsou právě děti? Víte, že nejčastěji se děti otráví léky, chemickými čistidly a rostlinami? >>>

Utonutí

Víte, že utopení je druhou nejčastější příčinou úmrtí dětí a více než polovina se stane v blízkosti břehu? Víte, že se dítě může utopit i v 10 cm vody? >>>

Dušení

Víte, že nejčastější příčinou dušení je vdechnutí jídla? Víte, že umělé dýchání pomáhá, i když jsou dýchací cesty ucpané? >>>

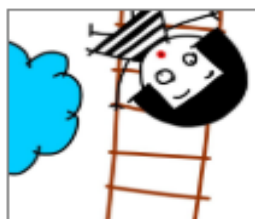
Dopravní nehody

Víte, že dítě medokáže správně odhadnout rychlost a vzdálenost blížícího se auta? Víte, že na parkovišti ze autem řidič malé dítě téměř nevidí? >>>

Jízda na kole

Víte, že špatně upnutá helma nebo helma nevhodné velikosti riziko úrazu naopak zvyšuje? >>>

Pády

Víte, že třetí nejčastější příčinou smrtelných úrazů jsou pády? Víte, že špatně může skočit i zakopnutí o neuklizené věci? >>>

Nebezpečné hry

Více než polovina dětí přimlouvá, že dělají věci, o kterých dobře ví, že by je dělat neměly. >>>

Cizí lidé

Víte, že často dětem nejvíce ublíží osoba, která se jim jeví jako hodná a sympatická? >>>

Obrázok 16 Projekt: Ježkovy Voči - aby nebyl malér ako príklad dobrej praxe

Zdroj: Prevzaté z <http://jezkovyvoci.info/3-6let>

Cieľom prierezových predmetov je najmä:

- učiť deti a mládež o postojoch a správaní v oblasti bezpečnosti a zdravia a rozvíjať ich vedomosti o rizikách a prevencii rizík;
- zaisťovať bezpečnosť a zdravie zamestnancov a študentov vo vzdelávacích inštitúciách a propagovať kultúru prevencie.

Ďalším príkladom dobrej praxe z Českej republiky je špecializovaná webová stránka dostupná na <http://skoly.vubp.cz/> (pozri obrázok 17), ktorá je vytvorená Výskumným ústavom bezpečnosti práce, v. v. i. (VÚBP, v.v.i.), s cieľom poskytnúť pomoc pri:

- pomoc pri zabezpečovaní bezpečnosti detí, žiakov a študentov na školách a
- pomoc pri vzdelávaní a výchove detí a mladých ľudí v oblasti prevencie rizík, prevencie úrazov, ochrany zdravia a osobnej bezpečnosti, vrátane bezpečnosti a ochrany zdravia pri činnostiach súvisiacich s prácou.

The screenshot shows the website of the Research Institute for Occupational Safety and Health (VÚBP, v.v.i.). The header features an owl logo, the title "BEZPEČNOST A OCHRANA ZDRAVÍ VE ŠKOLÁCH", and the VÚBP logo. Below the header, a navigation bar includes "Upozorňujeme", "O naší stránce", and "Kontakt". The main content area is organized into three columns: "UČITELÉ", "RODIČE", and "DĚTI / ŽÁCI / STUDENTI". Each column contains a grid of images representing various educational settings. Below the images, there are five rows of buttons corresponding to different levels of education: "mateřské školy", "základní školy a nižší stupeň víceletých gymnázií", "střední školy a vyšší stupeň víceletých gymnázií", "vyšší odborné školy", and "vysoké školy".

UČITELÉ	RODIČE	DĚTI / ŽÁCI / STUDENTI
mateřské školy	mateřské školy	mateřské školy
základní školy a nižší stupeň víceletých gymnázií	základní školy a nižší stupeň víceletých gymnázií	základní školy a nižší stupeň víceletých gymnázií
střední školy a vyšší stupeň víceletých gymnázií	střední školy a vyšší stupeň víceletých gymnázií	střední školy a vyšší stupeň víceletých gymnázií
vyšší odborné školy	vyšší odborné školy	vyšší odborné školy
vysoké školy	vysoké školy	vysoké školy

Obrázok 17 Webový portál VÚBP, v.v.i.: Bezpečnosť a ochrana zdravia na školách ako príklad dobrej praxe

Zdroj: Prevzaté z <http://skoly.vubp.cz/>

Webová stránka poskytuje pre učiteľov/ky na všetkých vzdelávacích stupňoch orientáciu v problematike bezpečnosti detí, žiakov a študentov pri vzdelávaní a výchove ako aj pri činnostiach s tým priamo súvisiace a taktiež orientáciu v problematike proti úrazovej prevencii. Webová stránka obsahuje príslušné právne predpisy, metodické pokyny, informačné, metodické, didaktické a ďalšie materiály pre efektívne napĺňanie cieľov vzdelávania pri výchove k bezpečnému a zdraviu neohrozujúcemu správaniu sa detí a mládeže a pre rozšírenie vedomostí a kompetencií učiteľov/ky k ochrane zdravia mladej generácie. Stránka tiež poskytuje informácie a rady pre deti, žiakov, študentov a ich rodičov ako získať potrebné povedomie a prehľad o tom, čo v bežnom i pracovnom živote predstavuje riziko ohrozenia zdravia, ako sa rizikám vyhnúť a ako predchádzať poraneniam, úrazom alebo iným zdravotným poškodeniam.

Na základe medzinárodnej komparácie, ktorá bola robená v rámci riešenia výskumnej úlohy Kordošová, M. – Urdziková, J. (2017, s. 93) je možné usudzovať, že výchova k zdraviu a bezpečnému správaniu sa je obsiahnutá v kurikulumoch väčšiny krajín. Výchova k zdraviu a bezpečnému správaniu sa sú v zahraničí obvykle zakotvené ako súčasť výchovy a vzdelávania v oblasti zdravého životného štýlu: človek - zdravie - práca. Zahraničné kurikulá volia rôzne koncepčné varianty výchovy k zdraviu - ako samostatný predmet (menej časté), v prepojení s inými vzdelávacími odbormi - najčastejšie. V slovenských kurikulumných dokumentoch sa nachádzajú v rámci oblasti Človek a zdravie. Táto koncepcia pripúšťa integráciu výchovy k zdraviu a bezpečnému správaniu sa s inými vzdelávacími odbormi a je v súlade s prevažujúcimi zahraničnými trendmi. Tento systém odporúčame (Kordošová, M. – Urdziková, J., 2017, s. 93). Vzhľadom na veľmi široký diapazón predmetov v školských kurikulumoch neodporúčame zavedenie samostatného predmetu s názvom Výchova a vzdelávanie k bezpečnému správaniu sa a konaniu v predprimárnom, primárnom vzdelávaní. Deti a žiaci sa dozvedia určité penzum vedomostí, ktoré by bolo možno vhodné doplniť o poznatky z oblasti BOZP, bezpečného správania sa a pod.

2.4 Školské úrazy a úrazy maloletých detí v bežnom živote

Aj keď sú dodržiavané všetky bezpečnostné pravidlá a vynakladaná maximálna snaha učiteľov a učiteliek sa v škole z času na čas vyskytne školský úraz. V prípade vzniku školského úrazu povinnosti školy podrobnejšie upravuje [*Metodické usmernenie č. 4/2009-R*](#)

[z 11. februára 2009 k zavedeniu jednotného postupu škôl, školských zariadení a vysokých škôl pri vzniku registrovaného školského úrazu a pri evidencii nebezpečných udalostí](http://web.uips.sk/Archiv/Urazy_2017_18/Default.aspx), ktorou sa upresňuje postup zamestnancov materskej školy pri vyšetrení, evidencii a registrácii školského úrazu a nebezpečnej udalosti. Údaje týkajúce sa všetkých úrazov, ktoré sa stanú v rámci školy, je škola povinná zaznamenávať elektronicky do webovej aplikácie: http://web.uips.sk/Archiv/Urazy_2017_18/Default.aspx.

Podľa štatistík Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR došlo v školskom roku 2017/2018 v regionálnom školstve k 11281 úrazom na 1223 školách a v školskom roku 2016/2017 v regionálnom školstve k viac ako 10 500 úrazom (10 677 úrazov na 1166 školách). Ich počet vzrástol medziročne približne o 6 %. Ide o najvyšší nárast od začiatku monitorovania v roku 2008. S výnimkou školského roka 2013/2014 kedy mal počet úrazov v školách počas posledných piatich rokov rastúci trend. Najväčšia časť úrazov, až 83 %, sa pritom stane na základných školách. Na stredné školy pripadá 14 % a na materské školy iba 1 %. Zvyšné úrazy sa udejú na špeciálnych školách a v ostatných školských a výchovných zariadeniach.

„Kým v materskej škole sú deti prakticky neustále pod dohľadom, na základnej škole majú viac voľnosti. V tomto období života si deti ešte stále často neuvedomujú svoje fyzické možnosti, ani dôsledky svojho konania, z čoho pramení aj vyššie množstvo úrazov. Vo veku zodpovedajúcemu nástupu na strednú školu už rozumový vývoj dosahuje hranicu, pri ktorej je mladý človek schopný realistickejšieho úsudku,“ zdôvodňuje lekárka Etela Janeková. (NN Životná poisťovňa. 2016)

Tabuľka 4 Prehľad počtu školských úrazov v materských školách na Slovensku

Školský rok		2017/2018		2016/2017		2015/2016		2014/2015		2013/2014		2012/2013	
Počet úrazov		168	%	171	%	127	%	156	%	150	%	117	%
z toho	chlapci	105	62,5	112	65,5	81	63,8	97	62,2	95	63,3	74	63,2
	dievčatá	63	37,5	59	34,5	46	36,2	59	37,8	55	36,7	43	36,8
	odškodnené	12	7,1	13	7,6	6	4,7	11	7,1	8	5,3	8	6,8
	neodškodnené	156	92,9	158	92,4	121	95,3	145	92,9	142	94,7	109	93,2
	registrované	92	54,8	98	57,3	71	55,9	73	46,8	82	54,7	54	46,2
	neregistrované	76	45,2	73	42,7	56	44,1	83	53,2	68	45,3	63	53,8
Počet škôl s úrazmi		102		109		88		92		98		73	

Zdroj: Údaje sú prevzaté z http://web.uips.sk/Archiv/Urazy_2017_18/Default.aspx

V tabuľke 4 uvádzame prehľad počtu školských úrazov v materských školách na Slovensku za posledných 6 rokov (časovou jednotkou je školský rok). Najčastejšie nie sú zistené príčiny školských úrazov, potom sú príčinami úrazov nedostatky osobných predpokladov na riadny výkon činnosti (napr. chýbajúce telesné predpoklady, zmyslové nedostatky, nepriaznivé osobné vlastnosti a okamžité psychofyziológické stavy) a trojicu najčastejších sa vyskytujúcich príčin uzatvárajú príčiny úrazov, ku ktorým došlo z dôvodu ohrozenia inými osobami napr. odvedenie pozornosti pri práci, žarty, hádky, iné nesprávne a nebezpečné konanie.

Štatistiky hovoria, že v domácom prostredí vzniká omnoho viac úrazov ako v škole, alebo na ceste. Rodičia síce majú väčšie obavy pustiť svoje deti von na ihrisko a niektorí sú v strese aj z pobytu svojich ratoľstiev v škole, ale pravda je taká, že až 36 % zranení je spôsobených doma, 23 % na športoviskách, 21 % úrazov sa stáva na cestách a len 17 % v predškolských a školských zariadeniach. *„Paradoxne, domov, priestor, ktorý dôverne poznáme, je pre našich potomkov miestom, kde dochádza k najväčšiemu počtu úrazov detí a mládeže. U tých najmenších, do štyroch rokov, je ich najčastejšou príčinou oheň a následne popáleniny. U 10 – 14-ročných ide najmä o pády,“* hovorí riaditeľ úseku tvorby produktov a podpory predaja Poštovej poisťovne Ondrej Reichbauer. Najčastejšie poranená je horná končatina. Medzi dôvodmi hospitalizácie následkom úrazu vedie otras mozgu, zlomenina a pomliaždenina, ktoré sa stali doma, respektíve na ceste. Trvalé následky úrazu sú najčastejšie po otvorenej rane, poranení hlavy, po údere či páde v prípade úrazov vzniknutých v domácom prostredí. (Poštová poisťovňa, 2018)

V roku 2014 bol realizovaný dotazníkový prieskum u vekovej skupiny 3-6 ročných detí, ktorý sa vykonával ako súčasť riešenia projektu *„Monitoring úrazovosti u detí predškolského a školského veku“*, gestorom ktorého bol Úrad verejného zdravotníctva SR (ÚVZ SR). Cieľom projektu bolo komplexné zmapovanie úrazovosti u detí predškolského a školského veku v širšom kontexte. Základný súbor tvorilo spolu 1066 detí (505 chlapcov a 561 dievčat) vo veku 3-6 rokov. Z výsledkov prieskumu vyplynulo, že 369 detí za 2 roky utrpelo minimálne jeden úraz. Väčšinou išlo o poranenie končatín (295 prípadov) a hlavy (228 prípadov). Najčastejším mechanizmom vzniku úrazu bol pád (u 365 detí) a nasledoval úder (u 122 detí). (Úrad verejného zdravotníctva SR, Projekt: Monitoring úrazovosti u detí predškolského a školského veku)

Ako vyplýva zo štatistík Národného centra zdravotníckych informácií (Národné centrum zdravotníckych informácií. 2018), v roku 2017 muselo byť hospitalizovaných 13 231 detí v dôsledku úrazu, čo je o 200 viac ako v roku 2016. Žiaľ niektoré úrazy sa môžu skončiť aj tragicky. V dôsledku úrazu v roku 2017 zomrelo 20 detí, čo je o 5 viac ako v roku 2016. Preto je veľmi dôležitá prevencia. Stačí len malá nepozornosť a môže dôjsť k úrazu. Najviac, 3 900 detí bolo hospitalizovaných s úrazom hlavy, pričom najčastejšie išlo o vnútrolebkové poranenia, ktoré utrpelo takmer 2 800 z nich. 2 200 detí si zlomilo hornú končatinu a 740 dolnú. Rizikom sú aj vodné plochy, kde nevidieť dno a deti do nich radi skáču. Tu hrozí poranenie chrbtice. V roku 2017 bolo hospitalizovaných 250 detí so zlomeninami chrbtice. Menšie deti by mali mať dospelí stále na očiach, môžu na seba stiahnuť ťažké predmety, či zjesť rôzne predmety zo zeme. V roku 2017 muselo byť hospitalizovaných až 230 detí s cudzím telesom v tráviacej sústave. K nepríjemným a vážnym úrazom dochádza najčastejšie pri hrách a športe (napr. na ihriskách, pri korčuľovaní a naháňaní), kde sú najčastejšími úrazmi zlomeniny rúk, nôh, ťažké poranenia hlavy a chrbtice, vnútorné poranenie brucha, hrudníka a hlavy. Deti sa veľmi často hrajú v opustených budovách a na nestrážených staveniskách, kde im hrozia pády z výšky, zavalenie stavebným materiálom, ale nezriedka aj úrazy elektrickým prúdom. (Národné centrum zdravotníckych informácií. 2018)

Počet detských úrazov narastá najmä počas letných mesiacov, v období prázdnin. V lete totiž deti trávajú viac času bez dozoru a s kamarátmi, predvádzajú sa a výsledkom sú častejšie zranenia. Nárast počtu úrazov pokračuje aj na jeseň, čo môže súvisieť s tým, že *„deti sú stále rozbláznené z prázdnin, navyše sa ešte často pohybujú vonku v rámci školského areálu, kde sú fyzicky aktívne a riziko úrazu môže byť vyššie,“* konštatuje učiteľka Hana Kopecká (NN Životná poisťovňa. 2016). Priemerný počet úrazov v mesiacoch september až november je takmer o 20 % vyšší než v ostatných mesiacoch školského roka. **Obmedziť riziko vzniku úrazov sa dá správnou výchovou, čo však vyžaduje dlhodobú prácu s dieťaťom.** *„To znamená, od malička mu vštepovať zásady bezpečného správania tak, aby ich považovalo za niečo úplne automatické a prirodzené,“* vysvetľuje Kopecká. (NN Životná poisťovňa. 2016)

Pre zaujímavosť a ako doplňujúcu informáciu uvádzame, ako obstála Slovenská republika v hodnotení bezpečnosti detí a mládeže, ktoré sa spracovalo v roku 2012 v rámci medzinárodného projektu TACTICS (Tools to Address Childhood Trauma, Injury and Children's Safety) zaoberajúceho sa detskou úrazovosťou, ktorý bol realizovaný od apríla 2011 do marca 2014 a zapojilo sa do neho 31 krajín. Hlavným cieľom projektu bolo

poskytnúť informácie, praktické nástroje a zdroje na podporu prijatia, implementácie a monitorovanie príkladov dobrej praxe v oblasti prevencie úrazov detí a mládeže v Európe.

V rámci projektu bola vypracovaná informačná karta o bezpečnosti detí, ktorú uvádzame na obrázku 18. Informačná karta ponúka prehľad výkonnosti Slovenska z hľadiska úrovne bezpečnosti poskytovanej najmladším a najzraniteľnejším občanom republiky a to prostredníctvom celonárodnej stratégie postupu pri neúmyselnom zranení. Informačná karta pre Slovensko je založená na posúdení súčasných rezortných stratégií na podporu bezpečnosti detí a mladistvých, platných do júla 2011, vrátane špecifických oblastí zranenia (napr. dopravné komunikácie, domáce prostredie či voľnočasové aktivity) a postupov v oblasti managementu, infraštruktúry a kapacít na podporu úsilia o prevenciu úrazov.

INFORMAČNÁ KARTA O BEZPEČNOSTI DETÍ 2012

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Najčastejšou príčinou úmrtia u detí a dospelých vo veku 0 až 19 rokov na Slovensku sú úrazy. V roku 2009 v dôsledku úrazov zomrelo 121 detí a dospelých v tejto vekovej kategórii. V prípade, ak by sa na Slovensku podarilo znížiť počet úmrtí v dôsledku úrazov na úroveň Holandska, jednej z najbezpečnejších krajín v Európe, odhaduje sa, že by sa mohlo zachrániť 50 až 60% týchto životov.

Táto informačná karta o bezpečnosti detí bola vypracovaná v roku 2012 v rámci projektu TACTICS (Tools to Address Childhood Trauma, Injury and Children's Safety) ako nástroj na meranie pokroku a stanovenie cieľov na zníženie počtu neúmyselných úrazov detí a mladistvých s následkami úmrtia či invalidity v Európe.

Informačná karta sumarizuje výkon Slovenska z hľadiska úrovne bezpečnosti poskytovanej najmladším a najzraniteľnejším občanom republiky, a to prostredníctvom celonárodnej stratégie zameranej na neúmyselné úrazy. Vychádza z hodnotenia súčasných slovenských stratégií/politik na podporu bezpečnosti detí a mladistvých, platných k júlu 2011, vrátane špecifických oblastí úrazov (napr. cesta, domáce prostredie či voľnočasové aktivity) a činnosti v oblasti vedenia, infraštruktúry a kapacity na podporu úsilia v oblasti prevencie úrazov. Podrobný popis metód použitých pri tomto hodnotení je v prílohe č. I na strane 16.

VÝSLEDKY HODNOTENIA POĎĽA OBLASTI ÚRAZOV (maximum 5 hviezdíček):

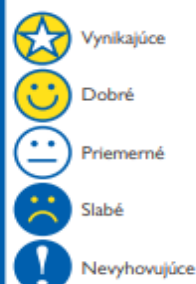
Bezpečnosť chodcov	★★★★★
Bezpečnosť spolujazdcov/vodičov	★★★★
Bezpečnosť na motocykli/mopede	★★★★★
Bezpečnosť na bicykli	★★★★★
Bezpečnosť pri vode/prevencia pred utopením	★
Prevencia pádov	★
Prevencia otráv	★★
Prevencia popálenín/obarenín	★
Prevencia udusení/uškrtenia	★★★
Managment bezpečnosti detí	★★★
Infraštruktúra v oblasti bezpečnosti detí	★★★
Budovanie kapacít pre bezpečnosť detí	★★★★★

AKÉ JE NA
SLOVENSKU
POVEDOMIE
O BEZPEČNOSTI
DETÍ A MLADIS-
TVÝCH?

CELKOVÉ HOD-
NOTENIE BEZ-
PEČNOSTI DETÍ
PRE SLOVENSKU
REPUBLIKU

STUPNICA
HODNOTENIA:

Obrázok 18 Informačná karta o bezpečnosti detí v SR

Zdroj: Prevzaté z http://www.uvzsr.sk/docs/org/ohzp/Info_karta_o_bezpecnosti_deti.pdf

Problematicou ochrany detí a mládeže sa zaoberá niekoľko národných dokumentov schválených vládou Slovenskej republiky, ktoré sa vypracovávajú v súčinnosti viacerých rezortov:

- Národný akčný plán pre deti (MPSVR SR);
- Národný program starostlivosti o deti a dorast v Slovenskej republike (MZ SR);
- Akčný plán politiky mládeže (MŠVVŠ SR);
- Národný akčný plán pre životné prostredie a zdravie obyvateľov SR IV (NEHAP IV) s osobitným zreteľom na deti (CEHAPE) (MZ SR, ÚVZ SR);
- Národná stratégia na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách a v rodinách (MPSVR SR)
- Národný akčný plán na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách (MPSVR SR).

V porovnaní s ďalšími 30-imi krajinami, pre ktoré boli v roku 2012 vypracované informačné karty, podľa miery úmrtnosti detí a mladistvých na Slovensku (berúc do úvahy posledný rok - 2009, pre ktorý boli tieto údaje dostupné) dosiahla Slovenská republika 20. a 21. miesto pre chlapcov a dievčatá medzi 31 krajinami. Najzávažnejšou príčinou úmrtia detí a mladistvých vo veku 0 – 19 rokov na Slovensku sú úrazy. Zistené boli nedostatky, ktoré si vyžadovali opatrenia. Vyberáme: **opatrenia na riešenie prípadov úrazov v domácom prostredí, ako utopenie, pády, popáleniny a obareniny, otrava a udusenie/zaškrtenie, sú nedostatočné.** Z prezentovaných celkových hodnotení bezpečnosti detí (obrázok 18) jasne vyplýva, že **je nevyhnutné uskutočniť omnoho viac krokov týkajúcich sa predkladania, zavádzania a presadzovania stratégií na podporu bezpečnosti detí a mladistvých vo všetkých oblastiach. Je potrebné podporovať a dotovať úspešné opatrenia prevencie úrazov, a to prístupom spájajúcim vzdelávanie, stavebné postupy a presadzovanie noriem a predpisov.** (Úrad verejného zdravotníctva SR. 2012)

Svetová zdravotnícka organizácia v programe pre Európu „[Zdravie 21 – Zdravie pre všetkých v 21. storočí](#)“, zostavenom na základe najčastejších príčin úmrtnosti a chorobnosti, odporúča princípy stratégie starostlivosti o zdravie. Bolo vytýčených 21 cieľov globálnej stratégie zdravia pre všetkých do roku 2005/2010/2015/2020, kde sa v cieľi 3 – „Zdravý štart do života“, uvádza, že do roku 2020, všetci novorodenci, dojčatá a predškôláci musia mať lepšie zdravie a tým zabezpečený zdravý štart do života. A v cieľi 4 – „Zdravie mladých ľudí“ do roku 2020 sa odporúča úmrtnosť a invaliditu z úrazov a násilia u mladších ako 5- ročných detí ako aj u mladých ľudí do 18 rokov znížiť aspoň o 50 %. (Svetová zdravotnícka organizácia – Regionálny úrad pre Európu. 1999)

Ak chceme úrazom detí predchádzať, je najdôležitejšia prevencia.

Medzi hlavné zásady účinnej prevencie úrazov detí patrí: (Hruškovíc, S., 2016)

- účinný dozor nad dieťaťom;
- vytvorenie bezpečného prostredia, v ktorom sa dieťa pohybuje,
- **výchova a výučba bezpečných návykov.**

V prvom rade by však mal každý rodič viesť deti k tomu, aby dbali na prevenciu a mysleli na možné nebezpečenstvo vopred. Podľa Samuela Hruškoviča (2016) si treba uvedomiť, že u malých detí až do 7 rokov prevláda egocentrické myslenie a dieťa sa domnieva, že jeho vlastné vnemy sú prenášané na ostatné osoby. Ako príklad môže poslúžiť situácia, keď dieťa vidí prichádzať auto a je presvedčené, že vodič ho spozoroval takisto, aj keď je schované za hustým kríkom. Rovnako schopnosť hĺbkového stereoskopického videnia, ktorá sa vyvíja až od 10 rokov, je príčinou vysokého počtu chybných odhadov vzdialenosti. Výsledkom je skutočnosť, že dieťa považuje veľké autá za bližšie a malé za vzdialenejšie. Deti tiež zle odhadujú rýchlosť idúceho auta a nedokážu bezpečne odlíšiť stojace auto od idúceho. Zorné pole je u detí zúžené asi o 30 percent oproti dospelým, čo znamená, že mnohé nebezpečenstvá, ktoré vidí dospelý, nie sú pre dieťa vôbec viditeľné. Reakčný čas (t. j. čas, za ktorý dieťa začne na nebezpečenstvo reagovať) je napríklad u 5 - ročného dieťaťa v porovnaní s dospelým až dvojnásobný. Navyše u dievčat je tento čas dlhší než u chlapcov. To vysvetľuje, prečo dieťa napr. vybehne za loptou do vozovky s relatívnym oneskorením, čo u vodiča prichádzajúceho vozidla vzbudí pocit, že dieťa auto videlo a zostalo stáť. Rovnako schopnosť sluchového vnímania je u dieťaťa znížená asi o 10 dB v porovnaní s dospelým jedincem. Ťažisko tela je v detskom veku umiestnené výrazne vyššie než u dospelého, čo je jedným z dôvodov, prečo dieťa ľahšie stráca rovnováhu a častejšie padá. **V logickom myslení, postrehu, sústredení a v predvídaní nebezpečenstva sa deti približia dospelým až po 12. roku života.** Úrazom sú ohrozené najmä deti hyperkinetické, hyperaktívne, agresívne, vystavené stresu alebo veľkej duševnej záťaži. Stále je potrebné mať na pamäti, že detská fantázia je nevyčerpatelná a ako zdroj rizík nemá hranice.

3 NÁVRH A EXPERIMENTÁLNA VERIFIKÁCIA UKÁŽKOVEJ VZDELÁVACEJ ČINNOSTI PRE ZVYŠOVANIE KULTÚRY BEZPEČNÉHO SPRÁVANIA SA V MATERSKÝCH ŠKOLÁCH

Na základe analýzy súčasného stavu edukačných rámcov predprimárneho vzdelávania, štátneho a školského vzdelávacieho programu, bolo zistené, že vo výchove a vzdelávaní v predprimárnom vzdelávaní je integrovanou a prierezovou témou v jednotlivých tematických celkoch bezpečnosť a ochrana zdravia. Zistenia preukázali, že existujú témy bezpečnosti a ochrany zdravia vedúce k bezpečnému správaniu sa detí v predškolskom veku, ktoré absentujú, prípadne sú „skryté“ v učebných plánoch výchovno-vzdelávacích činností. V porovnaní s témami vyučovanými v rámci dopravnej výchovy, je pozornosť na bezpečnosť a ochranu zdravia vo vzťahu bezpečného správania sa detí v školskom i bežnom živote, prevencie detských úrazov a k získaniu bezpečných návykov, minimálna.

Aj zistenia v oblasti školských úrazov a úrazov maloletých detí v bežnom živote, tzn. v domácom prostredí, na ihriskách, športoviskách, pri voľnočasových aktivitách poukazujú na to, že obmedziť riziko vzniku úrazov sa dá správnou výchovou a vzdelávaním, čo je dlhodobým procesom a prácou s dieťaťom. Ak chceme totiž predchádzať úrazom, dôležitá je prevencia a učiť zásady bezpečného správania sa tak, aby ich dieťa považovalo za niečo úplne automatické a prirodzené.

V rámci realizovanej analýzy sme zistenia doplnili a rozšírili o zistenia a závery zo systémov predškolskej výchovy a vzdelávania k BOZP vo vybraných krajinách EÚ.

Na základe vykonanej analýzy, komparácie a syntézy skutočností sme pristúpili k návrhu možných zlepšení vo výchove a vzdelávaní v materských školách, ktoré má byť zamerané aj na zvyšovanie kultúry bezpečného správania sa detí a k získavaniu bezpečných návykov a ochranu zdravia.

Prvú časť kapitoly sme zamerali na návrh tém výchovy a vzdelávania k bezpečnému správaniu sa detí v predprimárnom vzdelávaní. Následne sme selekciou vybrali témy, ktoré predstavovali základ pre tvorbu nástrojov pre vzdelávacie aktivity k bezpečnému správaniu sa detí. Jednotlivé nástroje pre vzdelávacie aktivity slúžia na výučbu v predprimárnom vzdelávaní v oblasti zvyšovania kultúry bezpečného správania sa detí ako prvý krok k celoživotnému vzdelávaniu BOZP. Vybrané nástroje boli experimentálne overené prostredníctvom ukážkovej vzdelávacej činnosti priamo v praxi vybraných materských škôl v Bratislavskom kraji.

3.1 Návrh tém výchovy a vzdelávania k bezpečnému správaniu sa detí v predprimárnom vzdelávaní

Problematika zaistenia bezpečnosti a ochrany zdravia je integrovanou súčasťou obsahu výchovy a vzdelávania v materských školách. Deti sa prostredníctvom tohto obsahu učia chrániť si svoje zdravie a zdravie iných a riešiť na elementárnej úrovni situácie ohrozujúce zdravie. Na základe podrobnej analýzy jednotlivých tematických celkov Štátneho vzdelávacieho programu pre predprimárne vzdelávanie sme zistili, že bezpečnosť a ochrana zdravia je prierezovou témou, ale sú absentujúce témy bezpečnosti a ochrany zdravia, ktoré sa v jednotlivých vzdelávacích oblastiach neuvádzajú, neboli upresnené, prípadne sú „skryté“ v učebných plánoch výchovno-vzdelávacích činností. Ide o:

- používanie technických a elektronických zariadení napr. PC, tablet, interaktívna tabuľa, čítačka kníh, CD prehrávače a iné, ktoré bývajú súčasťou výchovných a vzdelávacích aktivít, prípadne ich deti používajú v domácom prostredí. Obzvlášť dôležité je učiť deti ako bezpečne zaobchádzať s elektrickou, vodou a ohňom a chrániť si zdravie pred prípadnými zdravie ohrozujúcimi situáciami;
- získanie správnych návykov na bezpečné, správne a zdravé sedenie;
- vedenie k dodržiavaniu pravidiel bezpečného správania sa. Iba bezpečným správaním môžeme predísť úrazom pri rôznych výchovných a vzdelávacích aktivitách, napr. ako sa bezpečne hrať, športovať (využívať ochranné pomôcky – chrániče, prilby, vesty), vykonávať bezpečne rôzne iné činnosti v prostredí materskej školy (učebňa, jedáleň, chodby školy, kúpeľňa, šatňa) i mimo nej (v areáli školy - napr. ihrisko, kde sú šmykľavky, preliezky, hojdačky, nerovnomerný povrch; v prírode - napr. nejest' nepoznané rastliny, piesok, pozor na otravu, neznáme plody rastlín a stromov, haluze a pod.). V rámci dodržiavania pravidiel bezpečného správania sa by malo byť súčasťou, poučenie napr. že sa po chodbách školy a učebne nebehá/nenaháňa, šnúrky od topánok pri chôdzi a behu majú byť zaviazané, s plnými ústami sa ani nerozpráva ani nebeží, ak stojíme v rade v školskej jedálni, tak sa nesáčeme ani nepredbiehame, pri chôdzi po schodoch sa držíme zábradlia vždy, keď je k dispozícii a podobne.

V porovnaní s témami vyučovanými v rámci dopravnej výchovy, je pozornosť na bezpečnosť a ochranu zdravia vo vzťahu bezpečného správania sa detí v školskom i bežnom živote, prevencie detských úrazov a k získaniu bezpečných návykov, nízka.

Uvedené skutočnosti nás viedli k návrhu tém výchovy a vzdelávania k bezpečnému správaniu sa detí v predprimárnom vzdelávaní a získaniu bezpečných návykov, čo prispeje

k zvyšovaniu kultúry bezpečného správania sa detí ako prvý krok k celoživotnému vzdelávaniu BOZP. Témy bezpečnosti a ochrany zdravia zahŕňajú všetky druhy rizík a nástrah, pred ktorými je nutné deti chrániť.

Návrh tém výchovy a vzdelávania k bezpečnému správaniu sa detí v predprimárnom vzdelávaní:

1. **Bezpečne v prostredí materskej školy** – bezpečné správanie sa detí v interiéri ako učebňa, jedáleň, chodby školy, kúpeľňa, šatňa.
2. **Bezpečne mimo materskej školy** – správanie sa detí v areáli školy (napr. šmykľavky, preliezky, hojdačky, nerovnomerný povrch) a v prírode (napr. nejest' nepoznané rastliny, piesok, pozor na otravu, neznáme plody rastlín a stromov, haluze - hranie sa s nimi je zakázané), na ceste/na vychádzke (predpokladáme, že časť z bezpečnostných pravidiel je súčasťou dopravnej výchovy, ktorá je už zavedená do študijného programu pre MŠ), na výlete.
3. **Bezpečné a zdravé sedenie** – získanie správnych návykov zdravého a bezpečného sedenia (nie, ako môžeme vidieť na fotkách na obrázku 19, ktoré vznikli počas riešenia tejto výskumnej úlohy v materskej škole).

Obrázok 19 Nebezpečné sedenie na stoličke – príklad z materskej školy

Zdroj: Vlastná fotodokumentácia z priebehu experimentálnej verifikácie vzdelávacej činnosti

4. **Bezpečný presun z bodu A do bodu B** (v rámci školy i mimo nej – predpokladáme, že časť je súčasťou dopravnej výchovy).
5. **Elektrika** (elektrické zásuvky, šnúry a pod.), **voda, oheň, plyn – dobrí kamaráti, ale zlí páni**. Zásady správneho a bezpečného zaobchádzania, riziká, nástrahy a nebezpečenstvá, situácie ohrozujúce zdravie, prvá pomoc. Rozpoznávanie signálov nebezpečenstva. Základné bezpečnostné symboly a piktogramy.
6. **Bezpečné používanie technických a elektronických zariadení** (napr. PC, tablet, interaktívna tabuľa, čítačka kníh, CD prehrávače) **v každodennom živote**.
7. **Rozvoj návykov bezpečného používania nebezpečných nástrojov a náradia** (napr. nožnice, lepidlo, ceruzky, hrable, tupá ihla, lopata, skrutkovač, tupý nôž, farbičky, štetce) – neohrozovať sám seba a svoje okolie, dodržiavanie bezpečnostných pravidiel pri používaní rôznych nástrojov a náradia, nejst' ani nedávať do úst rôzne nástroje (uvedená téma je súčasťou výchovy a vzdelávania v predprimárnom vzdelávaní).
8. **Rozvoj návykov bezpečného používania a práce s materiálmi** (napr. kameň, drevo, sklo, textil, plasty, plastelína, hlina) – nehádzať, nevdychnuť, neprehltnúť, nejst', neohrozovať sám seba a svoje okolie, dodržiavanie bezpečnostných pravidiel pri používaní rôznych materiálov.
9. **Hráme sa bezpečne – pravidlá bezpečnosti pre hry**.
10. **Bezpečne pri športe a rôznych voľnočasových činnostiach**. Používanie ochranných pomôcok (napr. chrániče, prilby), vhodný odev a obuv (napr. rozviazané šnúrky).
11. **Správanie sa v kolektíve, spoločnosti. Prijateľné a neprijateľné správanie sa (napr. násilie, ubližovanie slovné a fyzické, užívanie psychotropných látok)** - učiť deti kultivovanému správaniu s dodržiavaním základných pravidiel slušnosti, rozvíjať u nich elementárne sociálne zručnosti a spôsobilosti dôležité pre ich sociálnu komunikáciu medzi rovesníkmi a pre ich fungovanie medzi ľuďmi v širšom spoločenskom prostredí, ako aj utvárať predpoklady pre prosociálne cítenie a správanie sa. **Ide o vytváranie vhodných psychosociálnych a sociálnych návykov, ktoré je dobrou prevenciou pred vznikom psychosociálnych rizík a rizikového správania sa**.
12. **Rozvoj návykov bezpečného správania sa v domácom prostredí**. Riziká, nástrahy a nebezpečenstvá, situácie ohrozujúce zdravie, prvá pomoc.
13. **Starostlivosť o zdravie a hygienu – rozvoj správnych návykov detí**.
14. **Dodržiavanie pravidiel bezpečného správania sa** – zhrnutie základných pravidiel bezpečného správania sa, ktoré si deti v predškolskom veku majú osvojiť a zautomatizovať. Deti sa vhodnou formou poučia o bezpečnom správaní napr.

v prostredí materskej školy, mimo nej, pri hre a iných činnostiach a vysvetlia sa im možné riziká. Príklady základných zásad bezpečného správania sa detí uvádzame v tabuľke 5 a v tabuľke 6. Tieto základné pravidlá bezpečného správania sa je dôležité opakovať s deťmi tak často, kým sa im nestanú prirodzené a automatické. Samozrejme vybrať z nich tie, ktoré sa viažu ku konkrétnym výchovnovzdelávacím činnostiam, ktoré s deťmi učiteľ/učiteľka ide práve realizovať.

Tabuľka 5 Príklad základných zásad bezpečného správania sa detí v materskej škole vyplývajúce z možných rizík

ZÁSADA BEZPEČNÉHO SPRÁVANIA SA	RIZIKO
Nevyliezať na okna, stolíky, skrinky, stoličky	Pád z výšky
Nebehať v kúpeľni a na WC	Pošmyknutie
Nebehať po učebni ani chodbách MŠ, orientovať sa v priestore	Náraz na prekážku, s iným dieťaťom
Nedávať do úst hračky ani predmety, ktoré do úst nepatria	Prehltnutie cudzieho predmetu
Nedávať do nosa malé predmety	Vdýchnutie cudzieho predmetu
Primerane reagovať na konfliktné situácie	Vzájomné poranenie detí
Nedotýkať sa elektrických zásuviek, nedávať do úst elektrické šnúry ani ich nehrýzť	Nebezpečenstvo úrazu elektrickým prúdom
Nedočahovať predmety, ktoré sú vysoko. Požiadať dospelú osobu o pomoc.	Dočahovanie predmetov, pád predmetu z výšky na dieťa

Tabuľka 6 Príklad základných zásad bezpečného správania sa detí mimo materskej školy vyplývajúce z možných rizík

ZÁSADA BEZPEČNÉHO SPRÁVANIA SA	RIZIKO
Primerané správanie sa na preliezkach, neliezť na stromy	Pád z výšky
Primerané správanie sa na šmykľavom povrchu	Pošmyknutie
Orientácia v priestore	Náraz na prekážku, s iným dieťaťom
Nedávať do úst hračky, predmety, rastliny, kamene, piesok – nič, čo do úst nepatrí	Prehltnutie cudzieho predmetu
Nedávať do nosa malé predmety	Vdýchnutie cudzieho predmetu
Nepoužívať haluze, kamene, piesok proti inému dieťaťu	Vzájomné poranenie detí
Neolizovať ruky, nedávať do úst špinavé predmety, piesok, kamienky, rastliny.	Infekčné ochorenie

Navrhnuté témy môžeme komplexne označiť ako výchova k bezpečnosti a ochrane zdravia v predprimárnom vzdelávaní. Jej cieľom je:

- **formovať správne postoje dieťaťa v zdravie a život ohrozujúcich situáciách;**

- **formovať pozitívny vzťah k ochrane života, vlastného zdravia a zdravia iných osôb;**
- **viesť k zdravému životnému štýlu, vzťahu k životnému prostrediu a jeho ochrane;**
- **učiť bezpečnému pohybu, ako aj utvárať správne návyky k bezpečnej hre a iným činnostiam, pri manipulácii s rôznymi predmetmi, nástrojmi, náradím;**
- **učiť zásady bezpečného správania sa dieťaťa a utvárať jeho správne návyky v správaní sa a jeho konaní.**

Je dôležité, aby sme dieťa viedli k uvedomovaniu si, že bezpečnosť a ochrana zdravia je neoddeliteľnou súčasťou každodenných činností.

Ak budeme deti učiť o bezpečnosti a ochrane zdravia už od malička, stane sa prirodzenou súčasťou hier a ich života. Rozvojom správnych návykov v predprimárnom vzdelávaní získajú deti správny postoj k bezpečnosti a ochrane zdravia, čo si so sebou ponесú do pracovného života.

Navrhnuté témy odporúčame ponechať ako prierezové témy v jednotlivých tematických celkoch, avšak odporúčame zapracovať ich do konkrétnych učebných osnov a venovať oblasti bezpečnosti a ochrane zdravia viac výchovnovzdelávacích činností, ktoré sa budú v priebehu školského roka opakovať častejšie, aby si dieťa osvojilo správne návyky bezpečného správania, ktoré bude považovať za úplne prirodzené a automatické.

Z vyššie navrhnutých tém sme selekciou vybrali niektoré témy, ktoré predstavovali základ pre tvorbu vzdelávacích nástrojov pre vzdelávacie aktivity k bezpečnému správaniu sa detí v predprimárnom vzdelávaní. Vytvorené vzdelávacie nástroje boli experimentálne overené prostredníctvom ukážkovej vzdelávacej činnosti priamo v materských školách.

3.2 Vzdelávacie nástroje

Z navrhnutých tém výchovy a vzdelávania k bezpečnému správaniu sa detí v predprimárnom vzdelávaní sme vybrali nasledovné možné riziká detských úrazov:

- pády z výšky;
- prehĺtnutie cudzieho predmetu, udusenie;
- nebezpečenstvo úrazu elektrickým prúdom;
- vzájomné poranenie detí z dôvodu konfliktných situácií, neprijateľného a nevhodného správania sa, používanie predmetov voči inému dieťaťu.

Uvedené riziká detských úrazov predstavovali témy, ktoré boli následne rozpracované v rámci návrhu vzdelávacích nástrojov. Tieto navrhnuté nástroje môže učiteľ/učiteľka využiť ako súčasť vzdelávacej aktivity, výchovnovzdelávacej činnosti.

Vytvorené boli náučné rozprávky, riekanka a interaktívne hry. Na vzdelávaciu aktivitu je možné taktiež použiť animované filmy, ktoré simulujú rôzne situácie na tému bezpečnosti a ochrany zdravia a je možné v nich vidieť aj následky plynúce zo zdravie ohrozujúceho konania. Navrhnuté vzdelávacie nástroje pre výchovu a vzdelávanie v predmetnej problematike sú bližšie predstavené v nasledujúcich podkapitolách.

3.2.1 Náučné rozprávky na vybrané témy

Náučné rozprávky sú jedným zo vzdelávacích nástrojov, ktoré ponúkajú spôsob, ako vzdelávať deti v konkrétnych témach, vyriešiť detský problém, ochrániť dieťa pred situáciou ohrozujúcou zdravie, učiť ho k bezpečnosti alebo ho poučiť z nevhodného správania či konania. Náučné rozprávky pre účely riešenia tejto výskumnej úlohy vytvorila renomovaná detská spisovateľka, Mgr. Diana Mašlejová. Náučné rozprávky na vybrané témy bezpečného správania sa detí boli vytvorené pod komplexným názvom Rozprávky z materskej školy na Ružovej ulici. Súčasťou sú rozprávky:

1. Edo a červené kocky,
2. Deti a Červená čiapočka,
3. Eliška a nožnice,
4. Jakub a ohňostroj,
5. Marek a zelený dáždík.

Jednotlivé rozprávky sú v plnom znení uvedené v nasledujúcich podkapitolách aj s odporúčanými otázkami na diskusiu.

3.2.1.1 Edo a červené kocky

Narodeniny má každý rád. Je to predsa deň, keď oslavujeme, že sme sa narodili. V jeden pekný slnečný pondelok mal narodeniny Lukáško.

„A koľko máš rokov, Lukáško?“ spýtala sa ho Betka.

„No predsa päť rokov. Presne toľko, koľko máš aj ty“ odpovedal. Celá trieda materskej školy na Ružovej ulici mu pekne zagratalovala. To sa predsa patrí. A šťastie mu poprialo aj pani učiteľka Rozvážna. Chlapci okolo vyzvedali, čo dostal na narodeniny doma. O Lukáškovi každý vedel, čo robil najradšej. Skladal stavebnice. Bol v tom veľmi šikovný. Jeho kamaráti

mali omnoho radšej autá. Mišo s Adamkom sa zase radi hrali na policajtov. Lukáškovi však stačila pekná veľká stavebnica a o zábavu mal postarané.

„Určite si dostal nejakú stavebnicu“ vyzvedala Elenka. Dnes mala na sebe pekné červené šatočky a na celý svet sa veselo usmievala. Lukáško prikývol. Spolu s ostatnými sedel v kruhu a všetci spoločne sa hrali pexeso.

Otázky:

1. Koľko rokov Lukáško oslavoval?
2. Čo robil Lukáško najradšej?

„Môžem vám moju stavebnicu aj ukázať, keď mi pani učiteľka dovoľí“ pozrel sa Lukáš prosbne na pani učiteľku Rozvážnu. Súhlasila. Radšej sa však pozrela, či je stavebnica vhodná aj pre menšie deti. Zdalo sa, že nikomu nemôže ublížiť. Bola to vlastne červená krabička, ktorú už Lukáško včera doma zložil.

„Ale veď to nie je žiadna stavebnica. Iba červená škatuľka!“ zasmial sa Edo.

„Nebolo ľahké zložiť ju“ priznal sa Lukáško.

„To zvládnem aj ja. Ľavou zadnou“ zahlásil Edo.

Lukáško teda červenú škatuľku opäť rozložil na menšie kúsky. Edo pozorne hľadel na stavebnicu. Jeho veľké hnedé oči boli plné obáv. Zvládne to? Zato Lukáško mal oči modré a žiadne obavy v nich neboli. Odsunul kúsky červenej skladačky pred Eda.

„Môžeš začať“ povedal.

Edo sa snažil a skladal. Nič. Skladal, kým ostatní hrali pexeso, a nič. Skladal, kým sa dievčatá nezačali hrať s bábikami, a stále nič. Nešlo mu to a začínal sa mračiť. Vstal, prešiel sa po miestnosti a vrátil sa späť do kruhu. A vtedy mu niečo napadlo. Dva malé kúsky stavebnice si schoval do vrečka svojich modrých rifiel.

Otázky:

1. Darilo sa Edovi zložiť stavebnicu?
2. Akej farby bola stavebnica?
3. Ako vyzerá, keď sa mračíme?

„No čo? Nie je to také jednoduché, však?“ spýtal sa ho Lukáš.

Edo prestupoval z nohy na nohu. Tváril sa čudne.

„To teda nie. Pretože mi chýbajú dva kúsky stavebnice“ povedal zrazu. Lukáš sa prekvapil a sadol si s Edom na zem. Rukami prehrabával kocky. Skutočne! Dve kocky chýbali. A boli to tie najdôležitejšie kocky.

„Pred chvíľou tu predsa boli“ povedal smutný Lukáš.

„Možno si ich predtým schoval“ zamračil sa naňho Edo.

„Alebo si ich schoval ty“ zagánil naňho Lukáš.

„Ukáž vrecká“ ukázal na Eda prstom Dominik.

Edo celý očervenel. Ved' tie dve kocky sa skrývali práve tam! V jeho vrecku. Rýchlo a nenápadne ich vybral. Čo teraz? Nič lepšie mu nenapadlo. Vložil si ich do úst. Ach, taká neplecha! Pred kamarátmi vyvrátil obe vrecká.

„Nič v nich nemá“ uznal Dominik.

„Tak, kde sú potom tie dve kocky?“ rozhliadal sa Lukáš znepokojene. Vtom k nim pribehla pani učiteľka Rozvážna.

„Edo, čo to máš v ústach?“ pozrela sa na naňho nedôverčivo.

Edovi sa totiž nápadne roztiahli líca. Vyzeral, že chce niečo vyplŕuť. Zároveň sa však nechcel prezradiť. Jednou rukou ukázal na ústa a zo zatvorenými ústami zamumlal: „nič“. Dievčatá vybuchli od smiechu. Vyzeralo to komicky. No pani učiteľke Rozvážnej do smiechu nebolo.

Otázky:

1. Kde schoval Edo kocky?
2. Koľko kociek schoval Edo?

„Okamžite to vyplŕuj“ prikázala mu pani učiteľka prísne. Ruku nastavila presne pod jeho ústa. Sklamany Edo vedel, že nemá na výber. Vyplŕul obidve kocky do jej dlane. Znova bol celý červený od hanby.

„To už nikdy nerob, Edo! Vieš predsa, že hračky, guľičky, ani iné predmety do úst nepatria. Mohol si tie kocky prehltnúť a čo potom? Museli by sme ísť do nemocnice“ hnevala sa pani učiteľka Rozvážna.

„Čo nevieš, že do úst patrí iba jedlo z taniera?“ krútila hlavou Elenka.

Pani učiteľka s Lukášom umyla kocky pod tečúcou vodou. Lukáš si z nich za pár minút opäť zložil skladačku. Edo mal za ten čas rozmýšľať, prečo sa zachoval nesprávne. Nakoniec na to prišiel a Lukášovi sa ospravedlnil.

„Prepáč mi, kamarát. Keď ty si taký šikovný. Hneď si tú stavebnicu zložil. Mne to trvalo večnosť“ podal mu ruku.

„Ale Edo. Ty si zase omnoho lepší vo futbale. Ja ešte nedobehnem k bránke a ty už dáš gól!“ usmial sa naňho Lukáš.

Pani učiteľka ich s deťmi pozorovala. Bola rada, že sa pomerili. Tak to má medzi kamarátmi byť.

„Ale to nie je všetko, Edo. Tvoj čin bol nebezpečný z iného dôvodu. Vieš prečo?“ spýtala sa ho. Chlapec prikývol a pozrel do zeme.

„Pretože do úst patrí iba jedlo. Mohol som kocky prehltnúť, alebo sa začať dusiť“ odpovedal Edo ticho. Pani učiteľke odľahlo. Verila, že už nikdy si žiadne z jej detí nedá do úst nič, čo tam nepatrí. A splnilo sa jej to. Príhoda s Edom a kockami bola pre ostatných dostatočnou výstrahou.

Otázky:

1. Prečo Edo schoval Lukáškov kocky?
2. Prečo sa Edo nezachoval kamarátsky?
3. V čom bol šikovný Lukáš a v čom zase Edo?
4. Čo do úst nikdy nepatrí? Čo sa môže stať, keď si do úst vložíme veci, ktoré tam nepatria?
5. Čo do úst patrí?
6. Čo je to výstraha?

3.2.1.2 Deti a Červená čiapočka

Simonka a Saška boli dve najlepšie kamarátky. Kamaráti zo škôlky o nich vravievali, že sú nerozlučné ako sestry, alebo rovno dvojčatá. Dvojčatami však byť nemohli, veď sa na seba vôbec neponášali. Simonka mala dlhé čierne vlasy, veľké hnedé oči a rada sa na svet usmievala. Saška bola svetlovlasá a tiež sa na svet rada usmievala. V škôlke na Ružovej ulici deti cez deň zažili veľa vecí. Hry a naháňačky, spievanie aj spinkanie. Jedného dňa sa deti s pani učiteľkou rozhodli pripraviť malé divadelné predstavenie pre rodičov.

„Zahráme rodičom rozprávku o Červenej čiapočke“ povedala pani učiteľka Rozvážna. Deti od radosti zatlieskali. Šimonovi pripadla rola vlka. Simonke zase postava Červenej čiapočky. Saška mala byť babička a Ondrej zase poľovník. Každý škôlkar dostal svoju úlohu. S pani učiteľkou deti skúšali predstavenie celý týždeň. V piatok ich čakala posledná skúška.

„Ahoj, Červená čiapočka, ja som vlk. Kamže si sa vybrala?“ povedal hrubým hlasom Šimon. Na hlave mal dlhé hnedé papierové uši, ktoré vyzerali celkom ako tie vlčie.

„Idem za svojou babičkou. Nesiem jej obed, aby sa vyzdravela“ odpovedala Simonka, ktorá mala na hlave krásnu červenú čapicu.

Otázky:

1. Ako sa volalo rozprávkové predstavenie, ktoré deti v škôlke nacvičovali?
2. Ktorý chlapec hral v predstavení vlka?

Deti boli s nacvičovaním takmer pri konci. Do príbehu prichádzal poľovník. Ondrej mal na sebe hnedý kabát a veľký zelený klobúk. Požičal mu ho dedko. Veľmi sa na svoju rolu tešil, až mu od toľkej nervozity vypadli z hlavy slová. Vedel, že má niečo povedať, ale nevedel presne čo.

„Ja.... ja...“ zasekol sa. Šimon naňho ukázal prstom a rozosmial sa.

„Veď ty si celkom zabudol, čo máš hovoriť“ vysmieval sa kamarátovi.

Už-už chcela pani učiteľka Šimona zahriaknuť. Veď vysmievanie sa druhému je nepekne. No vtom zaznela rana ako z dela.

„Bác!“

Ondrej sa načiahol a celou silou do Šimona sotil. Šimon sa najprv zapotácal, no nakoniec sa mu podarilo nabráť rovnováhu. Lenže nechtiac pri tom sotil do Simonky, ktorá spadla rovno na zem.

Otázky:

1. Prečo sa Šimon Ondrejovi vysmieval?
2. Je vysmievanie správne, alebo nesprávne?

„Čo si to urobil, Ondrej?“ nahnevala sa Saška a podišla ku kamarátke. Podala jej ruku a pomohla jej vstať. Ani pani učiteľke sa Ondrejove chovanie nepáčilo. Malý poľovník sa však bránil.

„Ale veď sa mi Šimon vysmieval!“ ukázal na Šimona.

„Za to si ma predsa ešte nemusel sotiť na zem“ odvrkol urazený Šimon.

„Sklamal si ma“ smutne zvesila hlavu Simonka, ktorá mala predtým Ondreja zo všetkých chlapcov v materskej škole najradšej. Zdalo sa, že aj Ondrej sa poriadne hanbí. Jeho líca boli červené ako dve jabĺčka.

„Ani jeden z vás dvoch sa nezachoval správne. Šimon by si mal zapamätať, že by sme sa nikdy nikomu nemali vysmievať. Ondrej sa zase musí naučiť ovládať svoj hnev“ povedala pani učiteľka Rozvážna.

„Prepáč, Šimon. Prepáčte dievčatá. Mrzí ma to“ osmelil sa Ondrej a ospravedlnil sa. Deti jeho ospravedlnenie prijali. Odpúšťať je predsa dôležité. Zvlášť, ak toto druhého jeho zlý čin úprimne mrzí.

„Správať sa k sebe slušne a kamarátsky, to nie sú len prázdne slová. Nikdy nesmieme dopustiť, aby nás hnev ovládol. Musíte si pomáhať a byť k sebe dobrí a láskaví. Pekne kamarátovi vysvetliť, ak vás niečo trápi. Urážky, nadávky, sácanie, a iné zlé správanie predsa nemá medzi dobrými deťmi svoje miesto. A deti z našej materskej školy na Ružovej ulici sú predsa múdre deti“ dodala pani učiteľka. Všetci s jej slovami súhlasili. Simonka so Saškou sa držali za ruky a čuduj sa svete, pomerili sa aj Ondrej so Šimonom. „A teraz nás už čaká naše divadelné predstavenie. Červená čiapočka, prosím, na scénu!“

Otázky:

1. Prečo Ondrej do Šimona sotil?
2. Prečo sa Šimon nezachoval správne?
3. Ako sa volali dve nerozlučné kamarátky z materskej školy na Ružovej ulici?
4. Ako by sme sa k sebe mali správať?

3.2.1.3 Eliška a nožnice

S papierom a ceruzkami sa dajú vyrobiť všelijaké kúzla. To deti z materskej školy na Ružovej ulice už dobre vedeli. Radi s pani učiteľkou Rozvážnou vytvárali všelijaké diela a dielka. Stačil im na to iba papier a farebné ceruzky. A samozrejme nápad! Veď bez fantázie a dobrého nápadu niet žiadneho umeleckého diela.

„Dnes by sme mohli potešiť vaše mamičky. Vyrobíme im niečo výnimočné. Čo vy na to, deti?“ spýtala sa škôlkarov pani učiteľka. Všetci naradostene prikývli. Každého malého syna či dcéru poteší, keď vyčarí úsmev na mamičkinej tvári. Tentoraz však pani učiteľka nerozdala deťom ceruzky, ale štetce a vodové farbičky. Pri práci s nimi treba byť opatrní, ale krásne farby, ktoré vykúzlia na papieri, stoja za to. Červená ako jablko, zelená ako ranná tráva, modrá ako obloha. Ani papier, ktorý deti zvykli používať, nebol ten istý.

„Tento papier je poriadne hrubý!“ ozval sa Mišo a obzeral si tvrdý výkres.

„To preto, že vám z neho nakoniec vystrihnem krásne srdiečko, ktoré podarujete mamičke“ vysvetlila im pani učiteľka Rozvážna.

„A kde sú nožnice, keď budeme strihať?“ spýtala sa Eliška. Pani učiteľka si vzdychla a Eliške zopakovala, že pekné srdiečko im radšej vystrihne ona. Nožnice patria do rúk veľkým deťom, škôlkari by s nimi mali pracovať len pod dohľadom dospelého.

Otázky

1. S akými farbičkami sa deti chystali maľovať?
2. Aké farby poznáte vy?

Vodové farbičky sa po dotyku s papierom nádherne rozžiarili. Deti si mohli do nakresleného srdiečka namaľovať, čo len chceli. Adelke sa páčila ružová farba, a preto do srdiečka namaľovala ružové kvietky. Elenka mala radšej zelenú – srdiečko pre mamičku vyfarbila zelenými stromami. Mišovi sa zase páčil námornícky vzor. Stačí na bielu namaľovať pružky modrej. Presne ako námorník. Dôležité je byť opatrný, aby sa čiary nerozpili. Eliška bola o čosi smelšia a trúfla si nakresliť psa.

„Má tvoja mamička rada psa, keď jej ho kreslíš rovno do srdiečka?“ spýtala sa kamarátky Simonka.

„Neviem, či mamička, ale ja mám psíkov veľmi rada“ odpovedala jej Eliška. Práca s vodovými farbami bola ozajstná zábava. O chvíľu boli všetci hotoví.

„Pani učiteľka, nemyslíte si, že môj psík je zo všetkých najkrajší?“ dobiedzala Eliška a prstom ukazovala na svoj výkres.

„Nejde predsa o to, kto je najlepší. Dôležitá je snaha a dobrý úmysel“ povedala pani učiteľka. Lenže Eliške to nedalo. Kto vie, čo jej to vošlo do hlavy, keď chcela za každú cenu vyhrať. Ved' sa žiadna súťaž nekonala! Zatiaľ čo učiteľka začala vystrihovať prvé srdiečko, Eliška sa rozhliadala po triede. Div, že nespadla zo stoličky.

Otázky

1. Čo namaľovala Eliška do srdiečka pre mamičku?
2. Mišo má rád námornícky vzor. Ako vyzerá námornícky vzor?

„Na stoličke sa nesmieš húpať“ múdro ju upozornila spolužiačka Saška. Eliška ju nepočúvala, pozerala raz do okna, a potom zase na dvere. A zrazu vedela, čo chce. Na vysokej skrini

zbadala ešte jedny nožničky. Keby sa tam vyštverala, mohla by na ne dočiahnuť. No a potom? Vystrihne si predsa svoje vlastné papierové srdiečko! Celkom sama! Pani učiteľka bude istotne prekvapená. Keby len pani učiteľka Rozvážna tušila, čo má Eliška v pláne. Hneď by bola zasiahla a hlúpy nápad by jej vyhovorila. Lenže pani učiteľka Rozvážna práve strihala srdiečko a nemohla si všimnúť malú nezbedničku, ktorá potichu pribehla k vysokej skrini. Postavila sa na špičky a snažila sa dočiahnuť až hore. Márne. Eliška si lámala hlavu, až prišla na ďalší nebezpečný nápad. Postavila sa na malú stoličku. Rukou šmátrala po skrini a konečne sa jeho prsty dotkli nožníc. Potmehúdsky sa usmiala a už-už plánovala nožnice zobrať. Vtom sa pod ňou stolička zakývala.

„Okamžite pod' dole, Eliška!“ zakričala na ňu pani učiteľka. Od strachu jej na čelo vyšiel pot. „Ach, taká neplecha, čo ťa to len napadlo?“ krútila hlavou a vyskočila, aby Eliške ihneď pomohla. Lenže bolo už neskoro. Stolička sa pod jej nohami nahla na stranu a aj spolu s vinníkom spadla rovno na zem. Všetky deti naraz zhíkli.

„Híííí!“

Pani učiteľka s nimi zhíkla.

„Híííí!“

Eliška už ležala na zemi. Aké šťastie, že spadla na mäkký koberec. Nič zlého sa jej nestalo.

„Mohla si si veľmi vážne ublížiť!“ zvolala preľaknutá pani učiteľka.

„Prepáčte“ povedala Eliška a rozplakala sa. Nielenže svoj čin ľutovala, aj ona sa poriadne vystrašila.

„Eliška, veď sme si tisíckrát hovorili, že sa nikdy nesmieme nikam štverať. Mohli by sme spadnúť!“ povedala pani učiteľka.

„Áno, viem, pani učiteľka. Chcela som vás prekvapiť a vystrihnúť si srdiečko sama“ smútila zahanbená Eliška.

„Ale veď nožničky predsa ešte nemáš používať. Okrem toho postaviť sa na stoličku je veľmi nebezpečné. Keď budeš nabudúce chcieť niečo, na čo nedočiahneš, musíš si to vypýtať odo mňa, alebo od iného dospelého“ upozornila Elišku pani učiteľka. Tá už mala svoje poučenie za sebou a verte, že odvtedy sa už nikdy nepokúsila kdesi sa štverať. Ešte šťastie, že jej srdiečko bolo také krásne a mamička sa na ňu nehnevala. Jej úsmev Elišku veľmi potešil.

Otázky:

1. Prečo Eliška spadla?
2. Čo urobila Eliška nesprávne?
3. Prečo by sme sa nemali nikde štvorať, vyskakovať, ani liezť?
4. Keď niečo chceme, ale nevieme na to dočiahnuť, čo by sme mali urobiť?
5. Keby si videl kamaráta v škôlke, ktorý lezie po strome, alebo stojí na stoličke, čo by si urobil?

3.2.1.4 Jakub a ohňostroj

„Zo všetkého najviac sa mi páčia ohňostroje“ povedal jedného dňa Jakub. V materskej škole na Ružovej ulici sa práve blížil čas obeda. Z kuchyne rozvoniavali všakovaké dobroty. Jakub mal pred sebou papier a farebné farbičky. Tak, ako ostatné deti zo škôlky, aj on rád kreslil. Jakub mal pekné zelené oči a zelený svetrik. A predstavte si, v ruke držal zelenú farbičku.

„Čo to kreslíš?“ spýtala sa ho pani učiteľka Rozvážna.

Jakub jej vysvetlil, aký obrázok maľuje. Na jednej strane boli zelené stromy. Na opačnej strane zase vysoké domy. No a presne v strede na oblohe bol ohňostroj.

„Ale veď nie je Silvester! Mamička mi povedala, že ohňostroje sa na nebi objavujú iba keď končí rok. A to je vždy na Silvestra“ povedala Betka.

Pani učiteľka deťom vysvetlila, že ohňostroj sa môže objaviť aj pri rôznych dôležitých výročiach a oslavách. A takisto aj keď končí rok.

„Rok predsa končí už zakrátko. O chvíľu je tu ďalší ohňostroj“ zasmial sa Jakub a ďalej na oblohu kreslil veľké žlté hviezdičky.

Otázky:

1. Čo sa Jakubovi páčilo zo všetkého najviac?
2. Čo to je ohňostroj? Videli ste už nejaký?
3. Čo je to výročie?

„Keď som bola malá, ohňostrojov som sa bála. Teraz sa ich už nebojím“ priznala sa Saška.

„Ani ja sa ich nebojím“ odvetil Jakub a zobral si do ruky šedú farbičku, aby domaľoval domy.

Pani učiteľka Rozvážna mu však poradila, aby mal pred ohňostrojom rešpekt. Je pekné sa naňho pozerieť, ale len z veľkej diaľky. Vyzeralo to, že obed bude každú chvíľu hotový. Napríklad takému Miškovi už poriadne škvíkalo v bruchu. A Elenka? Tá nakreslila tanier so slivkovými buchtami, taká bola hladná.

„Chcete? Ukážem vám ohňostroj aj u nás škôlke“ povedal zrazu Jakub. Všetky deti sa naňho začudovane pozerali. Všetky okrem Miška, ktorý práve pani učiteľke rozprával o skvelých špagetách, ktoré varí jeho mamička.

„Nechcem žiadny ohňostroj. Radšej by som si dala slivkové buchty“ povedala Elenka.

„Ty nie si za žiadnu neplechu“ zamračil sa na ňu Jakub.

Elenka mu však múdro vysvetlila, že neplecha sa volá neplechou preto, že to nie je správna vec. Jakub ju však nepočúval a podišiel k dlhej čiernej šnúre. Táto dlhá čierna šnúra sa tiahla celou miestnosťou a končila až v elektrickej zásuvke. Takáto čierna šnúra, cez ktorú ide elektrický prúd, sa volá elektrický kábel.

„Jakub, prestaň. Čo nevieš, že máme zakázané sa chytať elektrických zásuviek? Je to veľmi veľmi nebezpečné“ povedala mu Saška.

Otázky:

1. Čo by si dala na obed Elenka? Nakreslila to aj na papier.
2. K akej šnúre Jakub podišiel? Ako sa volá taká šnúra, cez ktorú ide elektrický prúd?

„Keď prudko vytrhnem tento kábel z elektrickej zásuvky, tak sa naokolo objavia iskry. Videl som to v jednom filme“ zachichotal sa Jakub. Už-už sa nakláňal k elektrickej zásuvke. Zvyčajne boli všetky zásuvky chránené špeciálnou detskou poistkou. Elektrina je totiž pre deti veľmi nebezpečná. K tejto zásuvke však bola napojená obrazovka, na ktorej si deti čoskoro mali pozrieť film. Len čo sa pani učiteľka Rozvážna otočila, ostala šokovaná. Pohľad na malého Jakuba ju poriadne vystrašil. Keď Jakub zbadal pani učiteľku Rozvážnu, našťastie sa čiernej šnúry ihneď pustil. Tváril sa, akoby sa pri nej ocitol iba náhodou. Pani učiteľka Rozvážna však dobre vedela, čo mal za lubom. Jakub si sadol späť na stoličku a chytil do ruky farbičky.

„Nie, nie, milý Jakub. Najprv mi musíš vysvetliť, čo si to chcel urobiť“ zastavila ho pani učiteľka. Zeleno-oký chlapček sa najprv krútil na stoličke. Potom si žltou farbičkou kreslil krúžky. Odpoveď neprichádzala. Pani učiteľka bola tpezlivá a čakala.

„Chcel som deťom ukázať ohňostroj“ povedal nakoniec.

„Ja som mu hovorila, že to nemá robiť. Že elektrina je veľmi nebezpečná a deťom do rúk nepatrí“ prihlásila sa Elenka. Pani učiteľka prikývla.

„A nielen to. Jakub, viem, že máš rád ohňostroje, ale elektrina nemá s ohňostrojom nič spoločné. Ak by si tú dlhú šnúru potiahol, mohol by si pokaziť našu obrazovku. Navyše by si sa mohol zraniť. A mohol by si ublížiť aj ostatným“ vysvetľovala mu pani učiteľka Rozvážna.

„Elektrické zásuvky sú všade okolo nás. V obývačke, aj v materskej škôlke. Deti do nich nemajú strkať prsty. Majú sa im vyhýbať. Iba dospelý tam môže zapojiť mobilný telefón, alebo napríklad televízor“ doplnila Elenka, ktorú to minule učil ocko. Zdalo sa, že Jakub všetko pochopil.

„Radšej si budem ohňostroje kresliť už iba na papieri“ vyhlásil nakoniec.

Otázky:

1. Kde všade sú elektrické zásuvky?
2. Prečo by sme sa ich nikdy nemali dotýkať?
3. Na čo slúžia elektrické zásuvky?

3.2.1.5 Marek a zelený dáždňik

Na deti z Materskej školy na Ružovej ulici čakal ďalší deň plný dobrodružstva. Keď ráno prišli do škôlky, za oknami jemne mrholilo. Niektoré si preto v šatni vyzliekli príšplášte. Malý Marek si so sebou zobral nový zelený dáždňik, na ktorom bola nakreslená veľká zelená žaba. Keď ho dostal na narodeniny, veľmi sa potešil.

„Najlepšie by bolo, keby vonku začalo poriadne pršať. Až potom by som videl, čo môj nový dáždňik vydrží“ pomyslel si natešene.

Na Marekove sklamanie však poobede vykuklo slniečko. Betka s Elenkou naradostene zatlieskali. Pani učiteľka Rozvážna podišla k oknu a pozrela na oblohu.

„Milé deti, vyzerá to na slnečné a teplé poobedie. Pôjdeme sa teda obliecť a vyjdeme sa von zahrať“ povedala.

„Pani učiteľka a môžem si so sebou zobrať môj nový dáždňik?“ spýtal sa zrazu Marek. Pani učiteľka pokrútila hlavou.

„Dáždňik nebudeš potrebovať. Vonku už svieti slniečko“ odpovedala chlapcovi. Lenže Marek nechcel ísť ani za svet von bez svojho dáždňika.

„Prosím, dostal som ho predsa na narodeniny. Môže byť odložený vedľa vás na stoličke. Možno bude znova pršať.“

Pani učiteľka Rozvážna napokon súhlasila a Marekov dáždňik položila vedľa na múrik.

„Ale len preto, že si mal včera narodeniny“ priateľsky ho postrapatila.

Otázky:

1. Akej farby bol Marekov dáždňik?
2. Čo znamená, keď vonku mrholí?

Deti sa zatiaľ začali hrať jednu zo svojich obľúbených hier. Betka bola akože princezná, ktorej zaviazali oči.

„Čože, čože, princeznička? Nejak ti sčervenali líčka! Nedovidíš za lavičku, musíš chytiť si sukničku!“ S Betkou dievčatá točili a točili, až pokým nezakričala dosť. Hneď ako pred seba načiahla ruky, deti sa začali uhýbať a uskakovať. To aby ich Betka nechytla.

„Kde si princ môj, kde si? Prejdem všetky lesy! Prejdem všetky lúky, dotkneme sa ruky“ recitovala Betka. Chodila naľavo i napravo, no princa nikde. Bolo ťažké nájsť ho so zaviazanými očami. Potom však prešla k lavičke, kde stáli Tomáš s Marekom. Chlapci začali chytro cúvať, ale bolo už neskoro. Betka sa dotkla Marekovej kapucne aj Tomášovej bundy.

„Princovia sú dvaja“ usmiala sa na chlapcov. Tí sa k smiechu veľmi nemali, no predsa sa v nich ozvalo chlapčenské hrdinstvo. Zrazu chceli vyhrať obaja. Chvíľu sa na seba mračili a potom Tomáš vytiahol z vedľajšieho kríka konár.

„Keď sme teda princovia, musíme o ruku princeznej zabojovať“ povedal odhodlane. Betka sa naňho zhrozene pozrela.

„Tomáš, čo to robíš? Daj ten konár preč! Čo nevieš, že sa nemáme hrať s ostrými a nebezpečnými predmety? Môžeš Marekovi ublížiť“ zakryla si od strachu oči.

„Len sa neboj, Betka, ja sa viem obrániť“ zvolal rázne Marek. Poobzeral sa naokolo a čože nezbadal? Svoj zelený dáždík! Vzal ho do ruky a začal ním šermovať oproti Tomášovej tvári.

Otázky:

1. Čo chytil pri hre do ruky Tomáš a čo vzal do ruky Marek?
2. Poznáte aj vy nejakú riekanku?

„Prestaňte, chlapci!“ vykrikla Betka vystrašene. Aj pani učiteľka Rozvážna sa vtedy otočila. Keď zbadala, čo robí Tomáš s Marekom, poriadne zakričala.

„Okamžite prestaňte!“ Lenže vtom Tomáš švihol konárom rovno Marekovi po ruke.

„Au“ vykrikol Marek. Zhrozene sa pozrel na svoju dlaň a zbadal na nej dlhý červený šrám. Hneď sa rozplakal.

„To som nechcel“ zhodil Tomáš konár na zem.

„Nikdy sa nehrajte s vecami, ktoré vám môžu ublížiť. Niekedy stačí náhoda, alebo nepozornosť a úraz je na svete. Čo vám to len napadlo takto sa šermovať?“ krútila hlavou pani učiteľka a ošetrila Marekovi ruku.

Obaja chlapci zahanbene sklopili zrak. Isteže im to bolo ľúto a navyše si zrazu pripadali hlúpo.

„Mali ste šťastie, mohlo to dopadnúť aj omnoho horšie ako poškrabanou dlaňou. So žiadnymi ostrými predmetmi nikdy nešermujeme. Nehádzeme ich po kamarátoch, nepicháme s nimi nikoho, ani sa s nimi neohadzujeme a nebijeme. Vraveli sme si to už hádam stokrát“ pozerala na chlapcov pani učiteľka. Aj jej sa veru uľavilo, že sa nikto z chlapcov vážnejšie nezranil.

Tomáš s Marekom od hanby nezdvihli pohľad zo zeme. Rozhodli sa, že si budú dávať omnoho väčší pozor na veci, ktoré práve držia v ruke.

Otázky:

1. Čo všetko sa mohlo stať, keď sa Tomáš s Marekom šermovali?
2. Ako Tomáš Marekovi ublížil?
3. Na aké veci/predmety by sme si mali dávať pozor, aby sme kamarátovi neublížili?
Vymenujte viaceré.
4. Čo by sme s takýmito vecami/predmetmi nemali robiť?
5. Aj vám sa už niekedy stalo, že ste nechtiac niekoho poranili?

3.2.2 Riekanka

Riekanka je ďalším zo vzdelávacích nástrojov, ktoré ponúkajú spôsob ako vzdelávať deti v konkrétnych témach. Autorkou riekanky Daj si pozor!, ktorá je uvedená na obrázku 20, je renomovaná detská spisovateľka, Mgr. Diana Mašlejová.

Riekanka je tiež v hudobnej podobe a tvorí prílohu 3 tejto správy.

DAJ SI POZOR!

I.

Elektrika nie je hračka,
nehladká sa ako mačka.

Bez nej by tu nebolo,
svetlo všade okolo.

Do zásuviek nestrkáme
prsty, ani čo v nich máme.

Káble, tie sa neťahajú,
v zásuvkách vždy zostávajú,

odpočívať tichučko,
nech je všade teplučko.

II.

Pusinka tá nie je z plechu,
zabudnime na neplechu.

Nepapkáme, čo jesť sa nedá
Neskúšaj to, lebo beda!

III.

Hrať sa pekne nie je veda,
bez radosti sa to nedá.

Nesáč sa a nenadávaj,
Radšej prihraj a pomáhaj.

Kto rýchlo beží a moc skáče,
nesmeje sa, ale plače.

Kto sa bije vždy prehráva,
na druhých sa nenadáva.

Slušnosť, tá sa vždy ti vráti,
povedz prepáč, kamaráti.

Vždy, keď budeš nesmelý,
pomôžu ti dospelí.

3.2.3 Animované filmy s akčným hrdinom Napom

Do vzdelávacích aktivít pre zvyšovanie kultúry bezpečného správania sa detí v materských školách, a nielen v nich, sme aktívne zapojili aj postavičku a hrdinu série animovaných filmov, nazývanú Napo.

Napo predstavuje typického zamestnanca pracujúceho v ktoromkoľvek priemyselnom odvetví alebo sektore. Často je vystavený bežným rizikám a nebezpečným situáciám na pracovisku. Aktívne sa však zapája do identifikácie rizík a poskytuje praktické riešenia. Poslaním Napa a jeho priateľov je upútať pozornosť na problematiku BOZP prostredníctvom svojej zaangažovanosti, zábavných príbehov a humorného a bezstarostného prístupu. Animované filmy s Napom poskytujú odľahčené pokyny vyvolávajúce diskusiu na tému bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci a prevencia rizika. Filmy vyrába konzorcium Napo, ktoré tvorí malá skupina európskych organizácií súvisiacich s BOZP a Európska agentúra pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci (agentúra EU-OSHA).

Viac informácií o Napovi a jeho animovaných filmoch je možné nájsť na <https://www.napofilm.net/sk>.

Na uvedenej webovej stránke Európska agentúra pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci spolu s konzorciom Napo zverejňuje súbor vzdelávacích nástrojov pre učiteľov v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci, ktoré sú zamerané na predstavenie tém týkajúcich sa bezpečnosti a ochrany zdravia deťom vzdelávacím, ale zároveň zábavným a nápaditým spôsobom s použitím klipov o Napovi a kreatívnych činnosti. Vytvorené študijné zdroje pre učiteľov sú však svojim zameraním určené pre deti vo veku od sedem do jedenásť rokov, tzn. sú na základných školách, ako je uvedené na webovej stránke <https://www.napofilm.net/sk/using-napo/napo-for-teachers>.

Priamo vytvorené študijné zdroje pre učiteľov, ktoré by mohli byť použité na výchovu a vzdelávanie pre deti v materských školách, na webovej stránke Napa absentujú.

Nakoľko sa filmy o Napovi vyrábajú pomocou počítačovej grafiky, hlavná postava Napo a jeho priatelia používajú jazyk bez slov, ich príbehy sú poučné a vhodné pre každého, vykonali sme podrobnú analýzu filmov o Napovi s cieľom možnosti využitia, buď

jednotlivých filmov, alebo iba konkrétnych scén² pre výchovu a vzdelávanie bezpečného správania sa detí v materských školách, ako návrh potenciálnej vzdelávacej aktivity.

Zistili sme, že niektoré filmy o Napovi, prípadne jednotlivé scény je možné využiť na výchovu a vzdelávanie bezpečného správania sa už u detí v materských školách.

Konkrétne sme pre návrh vzdelávacej aktivity využili nasledujúce filmy o Napovi:

- **Napo v...šokujúcich situáciách** (pozri obrázok 21)

Elektrická energia je známa a neodmysliteľná súčasť každodenného života, ale ak sa s ňou nenarába s rešpektom, môže ľudí zraniť alebo zabiť. Existujú jednoduché preventívne opatrenia, ktoré podstatne znižujú riziká pri práci s elektrickou energiou alebo v jej blízkosti. Vo filme "Napo v ... šokujúcich situáciách" sa opisujú niektoré riziká: krátke príbehy znázorňujú Napove konfrontácie s rôznymi elektrickými nebezpečenstvami a dlhšie príbehy zahŕňajú organizáciu práce a pracovné vzťahy. Nebezpečenstvo predstavuje malá figúrka nakreslená ako elektrický oblúk elektrickou modrou farbou. Film je navrhnutý tak, aby ilustroval niektoré z otázok, podnietil diskusiu a viedol k bezpečným pracovným postupom. Informácie o filme sú citované z webovej stránky, kde je film zverejnený a dostupný verejnosti: <https://www.napofilm.net/sk/napos-films/napo-in%E2%80%A6shocking-situations>

Obrázok 21 Ukážky z filmu Napo v ...šokujúcich situáciách

Zdroj: Prevzaté z <https://www.napofilm.net/sk/napos-films/napo-in%E2%80%A6shocking-situations>

- **Napo ... nie je dôvod na žarty** (pozri obrázok 22)

Pošmyknutia a zakopnutia sú jedným z najčastejších nebezpečenstiev a spôsobujú desiatky tisíc pracovných úrazov každý rok. K väčšine pošmyknutí dôjde v mokrom prostredí alebo za "nevhodných" podmienok a k väčšine zakopnutí dochádza z dôvodu

² Ako uvádzajú autori na webovej stránke Napa (https://www.napofilm.net/sk/napos-films/films?view_mode=page_grid), každá scéna je nezávislá od ostatných a možno ju použiť ako jeden film, alebo sa dá použiť samostatne.

zlej údržby. Riešenia sú často jednoduché a efektívne. Vhodné posúdenie rizík by malo identifikovať nevyhnutné kroky, ktorých súčasťou je prevencia, vhodná obuv, úprava pracoviska, údržba, vhodná úprava podlahy, pedantné upratovanie, plánované zmývanie, efektívne školenie a dozor. Film je vhodný pre všetky odvetvia a všetky úrovne zamestnancov, podporuje dobrú prax a zdôrazňuje, že nie je na mieste zabávať sa na pošmyknutiach a zakopnutiach. Informácie o filme sú citované z webovej stránky, kde je film zverejnený a dostupný verejnosti: <https://www.napofilm.net/sk/napos-films/napo-no-laughing-matter>

Obrázok 22 Ukážky z filmu *Napo ... nie je dôvod na žarty*

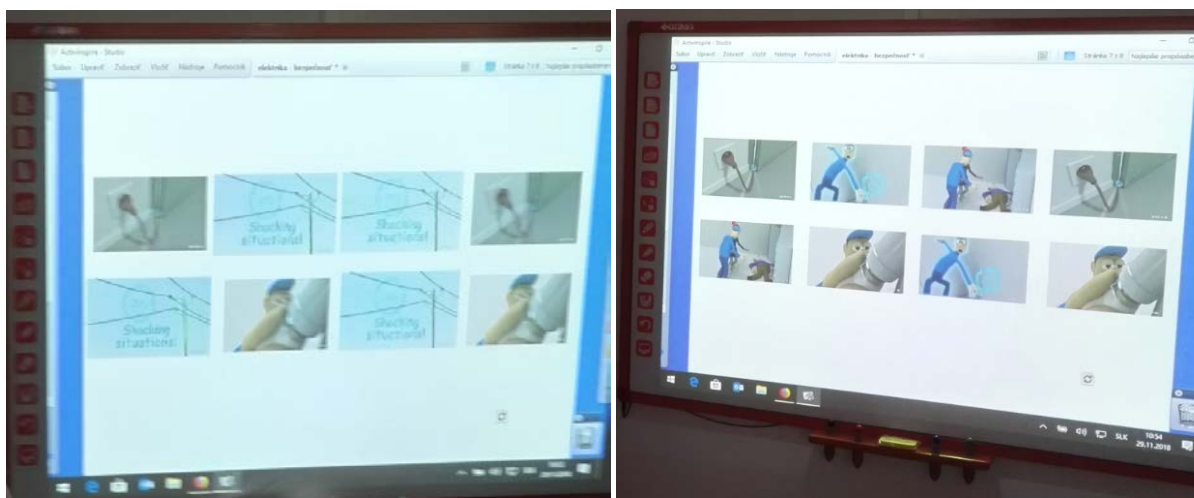
Zdroj: Prevzaté z <https://www.napofilm.net/sk/napos-films/napo-no-laughing-matter>

Po podrobnej analýze sme dospeli k záveru, že vybrané filmy *Napo v ...šokujúcich situáciách* a *Napo ... nie je dôvod na žarty*, sa využijú pri návrhoch ukážkovej vzdelávacej činnosti pre zvyšovanie kultúry bezpečného správania sa detí v materských školách. Vybrané filmy sú poučné a zároveň zábavnou formou zobrazujú nebezpečenstvá a zdravie ohrozujúce situácie, pričom si deti môžu rozvíjať svoje zručnosti zamerané na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci a hre, ako aj pri iných bežných činnostiach počas dňa.

3.2.4 Interaktívne hry

Jedným zo vzdelávacích nástrojov, prostredníctvom ktorých môžeme deti v predprimárnom vzdelávaní aktívne vzdelávať, sú interaktívne hry. Ich cieľom je vychovávať a vzdelávať deti formou, ktorá im je najbližšia a najprirodzenejšia. Hrajú sa, zabávajú a zároveň sa počas hry učia. Ako vzdelávacie aktivity v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia sme pripravili interaktívne hry:

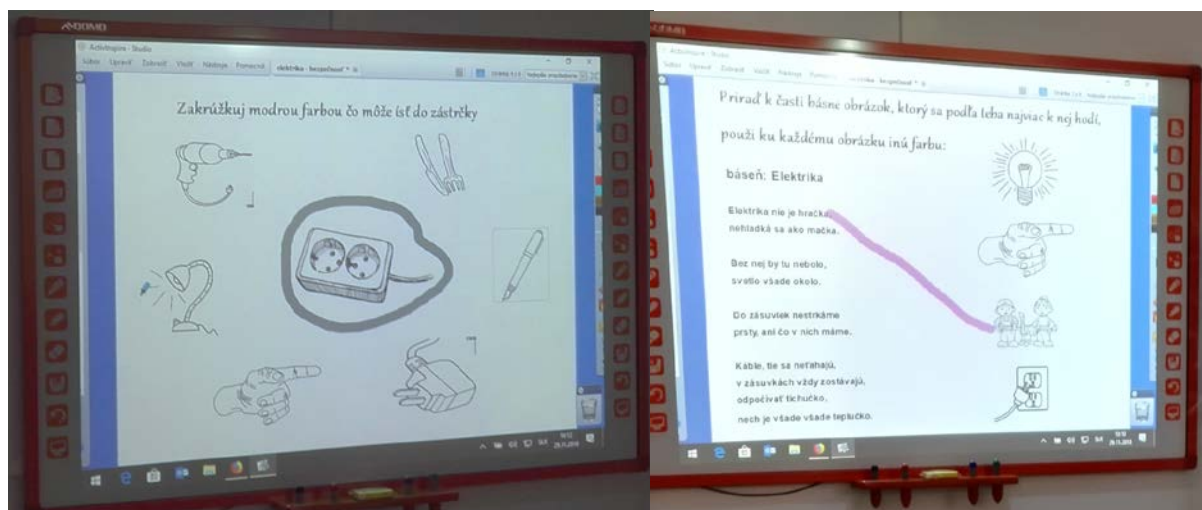
- **Interaktívne pexeso** - ukážku vytvoreného interaktívneho pexesa na tému Električka - Napo v...šokujúcich situáciách uvádzame na obrázku 23 – úlohou detí je hľadať dvojice rovnakých obrázkov. Interaktívne pexeso je vytvorené z jednotlivých scén animovaného filmu Napo v...šokujúcich situáciách.

Obrázok 23 Ukážka vytvoreného interaktívneho pexesa v programe ActivInspire na tému Električka - Napo v...šokujúcich situáciách

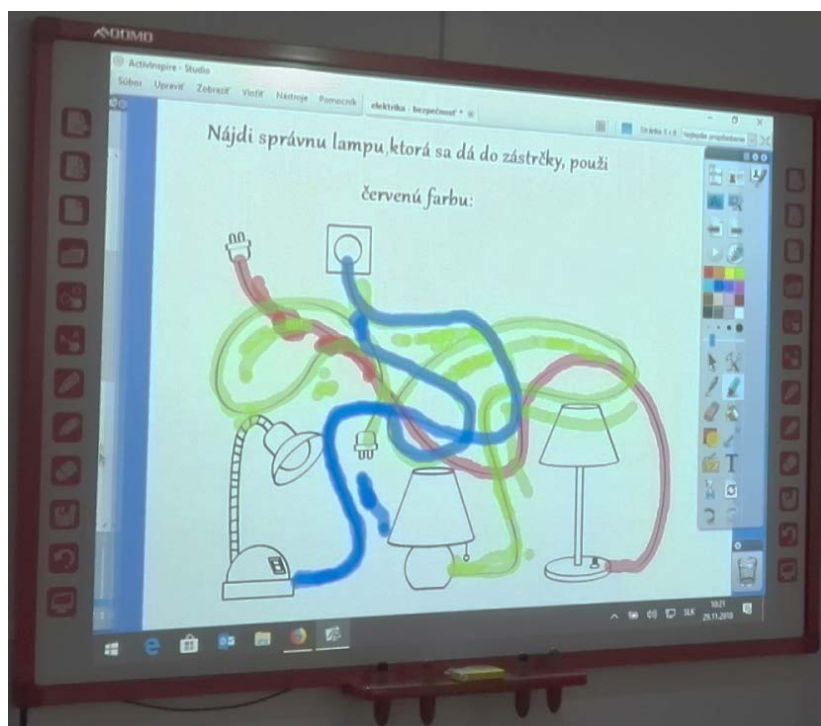
Zdroj: Vlastná fotodokumentácia z priebehu experimentálnej verifikácie vzdelávacej činnosti

- **Interaktívna hra prirad'ovačka** – kde úlohou detí je pomenovať predmety, ktoré sú na obrázkoch a zakrúžkovaním modrou farbou priradia predmety, ktoré môžu ísť do elektrickej zásuvky (obrázok 24 fotka vľavo). Na obrázku 24 vpravo je ukážka interaktívnej hry prirad'ovačka, kde úlohou detí je pomenovať predmety na obrázkoch a priradiť k jednotlivým častiam riekanky jednotlivé obrázky, ktoré sa podľa dieťaťa najviac ku konkrétnemu rýmu hodia. Ku každej časti riekanky dieťa použije inú farbu. Ukážky interaktívnej hry prirad'ovačka z experimentálneho overenia počas vzdelávacej aktivity vidíme na obrázku 24.
- **Interaktívna hra nájdi cestu** – kde úlohou detí je nájsť správnu lampu, ktorá je pripojená k elektrickej zásuvke. Deti na každú „cestu“ k elektrickej zásuvke použijú inú farbu. Ukážku interaktívnej hry nájdi cestu z experimentálneho overenia počas vzdelávacej aktivity vidíme na obrázku 25.

Obrázok 24 Ukážky vytvorenej interaktívnej hry prirad'ovačka

Zdroj: Vlastná fotodokumentácia z priebehu experimentálnej verifikácie vzdelávacej činnosti

Obrázok 25 Ukážka vytvorenej interaktívnej hry nájdí cestu

Zdroj: Vlastná fotodokumentácia z priebehu experimentálnej verifikácie vzdelávacej činnosti

Interaktívne hry boli vytvorené pomocou programu ActivInspire, ktorý slúži na tvorbu interaktívnych a multimediálnych prezentácií a je určený pre využitie s interaktívnymi tabuľami.

3.2.5 Pexeso a omaľovanka

Návrh vzdelávacích nástrojov, akými sú pexeso a omaľovanka, vznikol z myšlienky, že deti si majú naučené poznatky opakovať a vracat' sa k nim, aby si ich zautomatizovali a stali sa ich prirodzenou súčasťou. Len takto je možné zabezpečiť prevenciu pred možným nebezpečenstvom.

Navrhli a vytvorili sme 2 pexesá zo scén animovaných filmov o Napovi (obrázok 26), ktoré vyrába konzorcium Napo a tvorí ho malá skupina európskych organizácií súvisiacich s BOZP a Európska agentúra pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci. Vychádzali sme s našej vykonanej analýzy animovaných filmov o Napovi, ktoré boli doposiaľ vytvorené a je uvedená v predchádzajúcej podkapitole (Animované filmy s akčným hrdinom Napom). Viac informácií o Napovi a jeho animovaných filmoch je možné nájsť na <https://www.napofilm.net/sk>.

Obrázok 26 Ukážka vytvorených 2 typov pexesa

Zdroj: Vlastná fotodokumentácia z priebehu experimentálnej verifikácie vzdelávacej činnosti

Na základe záverov analýzy sme navrhli a vytvorili 2 pexesá, jedno na tému *Napo v...šokujúcich situáciách* a druhé na tému *Napo ... nie je dôvod na žarty*. Sú súčasťou tejto správy ako príloha 4 a príloha 5.

Prvé je so zameraním na elektrickú energiu a riziká, ktoré plynú z práce s ňou. Druhé je so zameraním na pošmyknutia a zakopnutia, ktoré sú najčastejším dôvodom, pre ktoré vznikajú úrazy.

Vytvorené pexesá si deti po rozstrihaní môžu zahrať so svojimi rovesníkmi počas pobytu v materskej škole alebo v domácom prostredí s rodinnými príslušníkmi, príbuznými, či inými deťmi alebo dospelými.

Navrhli a vytvorili sme aj 2 listy omaľovanky s akčným hrdinom Napom (obrázok 27 a príloha 6), aby si deti pripomenuli pozretý animovaný film o Napovi. Zároveň omaľovanka slúži na rozvoj jemnej motoriky u detí v predškolskom veku ako aj formovať ich záujem o vzdelávanie. Zároveň omaľovanka prináša množstvo zábavy, čím sa potom učenie stáva zábavným a zábava užitočnou.

Obrázok 27 Ukážka vytvorených listov omaľovanky v popredí s pexesom

Zdroj: Vlastná fotodokumentácia z priebehu experimentálnej verifikácie vzdelávacej činnosti

Vytvorené pexesá a omaľovanka plnia i ďalšiu funkciu a to osvetovú. Zvyšujú povedomie o problematike bezpečnosti a ochrane zdravia nielen u predškolákov, ale aj u starších detí, či ich rodičov, alebo iných dospelých.

3.3 Experimentálne overenie navrhnutých vzdelávacích nástrojov v praxi

Navrhnuté vzdelávacie nástroje, ktoré sme popísali v predchádzajúcich podkapitolách, sme využili pre vytvorenie 3 ukázkových vzdelávacích aktivít pre výučbu bezpečnosti a ochrany zdravia v predprimárnom vzdelávaní. Ukážkové vzdelávacie aktivity sú vytvorené tak, aby rešpektovali požiadavky na vzdelávanie detí v predprimárnom vzdelávaní, mali proporčnú vyváženosť a boli vo vhodnej kombinácii štandardov pre jednotlivé vzdelávacie oblasti. Taktiež boli zohľadnené vývinové špecifiká detí tak, aby navrhnuté vzdelávacie aktivity mohli byť experimentálne overené u všetkých vekových skupín detí, ktoré navštevujú materské školy, tzn. 3-6 ročné deti.

Námet na realizáciu vzdelávacích činností pre experimentálne overenie navrhnutých vzdelávacích nástrojov pre vzdelávanie v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia v predprimárnom vzdelávaní rozpracovala učiteľka materskej školy, Mgr. Katarína Petriková. Ku každej ukážkovej vzdelávacej aktivite vypracovala metodickú prípravu, ktorá je súčasťou tejto správy:

1. Metodická príprava Edo a červené kocky – uvedené v prílohe 7;
2. Metodická príprava Daj si pozor! – uvedené v prílohe 8;
3. Metodická príprava Jakub a ohňostroj – uvedené v prílohe 9.

Experimentálne overenie návrhu ukázkových vzdelávacích aktivít pre zvyšovanie kultúry bezpečného správania sa detí sa realizovalo koncom novembra a počas decembra 2018 vo vybraných materských školách v Bratislavskom kraji.

Samotný priebeh experimentálneho overovania ukázkových vzdelávacích aktivít prebiehal v troch formách:

1. forma – VYUČOVANIE NA ZÁKLADE VYTVORENÝCH VZDELÁVACÍCH AKTIVÍT

Vzdelávaciu aktivitu viedla autorka návrhu vzdelávacích činností pre experimentálne overenie, učiteľka materskej školy, Mgr. Katarína Petriková a riaditeľka materskej školy, Andrea Oberta, na základe už uvedených metodických príprav. Vzdelávacie aktivity boli verifikované u všetkých vekových skupín v materskej škole. Testované vzdelávacie aktivity boli súčasne podporené realizovanými voľnočasovými výchovnými činnosťami počas dňa, napr.:

- deti pred samotnou vzdelávacou aktivitou vytvárali ohňostroj - deti dostali papier na vyškrabávanie, špáradlo (tenká podlhovastá tyčinka zakončená hrotom) a vytvárali technikou vyškrabávania špáradlom na papieri ohňostroj (obrázok 28);

Obrázok 28 Ohňostroj detí z materskej školy

Zdroj: Vlastná fotodokumentácia z priebehu experimentálnej verifikácie vzdelávacej činnosti

Obrázok 29 Napo si s deťmi vymaľováva omaľovanku

Zdroj: Vlastná fotodokumentácia z priebehu experimentálnej verifikácie vzdelávacej činnosti

- deti po vzdelávacej aktivite vymaľovali omaľovanku s postavičkou Napom, ktorý ich prišiel navštíviť do materskej školy (obrázok 29).

2. forma – BESEDA A ZÁBAVNO-VZDELÁVACIA DISKUSIA

Vzdelávacia aktivita bola realizovaná formou besedy s renomovanou detskou spisovateľkou, Mgr. Dianou Mašlejovou, ktorá vytvorila už uvedené vzdelávacie nástroje a to náučné rozprávky a riekanku, ktorá je aj v hudobnej podobe (všetko je súčasťou tejto správy). Beseda bola otvorená navodením atmosféry prostredníctvom rozhovoru s deťmi na predmetnú tému, ktorá vyplývala z pripravenej rozprávky. Následne detská spisovateľka prečítala deťom rozprávku a prostredníctvom otázok ich vtáhovala do deja rozprávky. Beseda pokračovala zábavno-vzdelávacou diskusiou k téme bezpečného správania sa a poučenia sa z príbehu rozprávky. Nasledovala riekanka a záver besedy. V závere sa deťom predstavil Napo, ktorý ich celý čas sledoval, ale nezasahoval, aby deti nerozptyľoval od pripravených vzdelávacích činností. Deti Napovi následne zopakovali, čo sa naučili, pozreli si spolu pripravený krátky animovaný film (obrázok 30), buď išlo o film *Napo v...šokujúcich situáciách* alebo *Napo ... nie je dôvod na žarty* Odmenou pre deti bolo pripravené pexeso, omaľovanky a reklamný leták „*Napo – Bezpečnosť s úsmevom*“ (obrázok 31 a príloha 10).

3. forma – OSVETA A ZVYŠOVANIE POVEDOMIA O BOZ U PREDŠKOLÁKOV

V rámci experimentálneho overenia navrhnutých vzdelávacích nástrojov na výchovu a vzdelávanie detí v predprimárnom vzdelávaní v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia, bola realizovaná aj osвета predmetnej problematiky vo vybraných materských školách. Na osvetu a zvýšenie povedomia sme použili akčného hrdinu z animovaných filmov Európskej agentúry pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci, Napo. Akčný hrdina Napo tak, po pozretí animovaných filmov deťmi v materskej škole (pozri obrázok 30 a obrázok 32), prišiel medzi deti a spolu s učiteľkou, ktorá viedla diskusiu s deťmi o videných situáciách, možných rizikách a nebezpečenstvách ohrozujúcich zdravie, zabával deti a poukazoval na konkrétne situácie v ich triede, kde deti mali odlíšiť, čo je správne a čo správne nie je. Napo so sebou vždy pre deti priniesol (pozri obrázok 33) jedno z vytvorených pexes, omaľovanku a informáciu o sebe - reklamný leták „*Napo – Bezpečnosť s úsmevom*“, ktorý je dostupný online na <http://osha.europa.eu/sk/publications/promotional-material/napo-safety-with-a-smile/view> a tvorí prílohu 10 tejto správy. Darčeky v podobe omaľovanky, pexesa a reklamného letáku „*Napo – Bezpečnosť s úsmevom*“ priniesol Napo s cieľom šíriť a zvyšovať povedomie o konkrétnych aspektoch bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, čo je možné robiť i prostredníctvom jeho poučných animovaných filmov.

Obrázok 30 Napo v akcii s deťmi v materských školách – pozeranie animovaného filmu, zábava a učenie sa

Zdroj: Vlastná fotodokumentácia z priebehu experimentálnej verifikácie vzdelávacej činnosti

Obrázok 31 Príprava Napo do akcie v materských školách - reklamný leták „Napo – Bezpečnosť s úsmevom“

Zdroj: Vlastná fotodokumentácia z priebehu experimentálnej verifikácie vzdelávacej činnosti

Obrázok 32 Napo v akcii s deťmi v materských školách – osвета a zvyšovanie povedomia o bezpečnosti a ochrane zdravia

Zdroj: Vlastná fotodokumentácia z priebehu experimentálnej verifikácie vzdelávacej činnosti

Obrázok 33 Napo pre deti v materských školách priniesol darčeky v podobe omaľovanky, pexesa a reklamného letáku „Napo – Bezpečnosť s úsmevom“

Zdroj: Vlastná fotodokumentácia z priebehu experimentálnej verifikácie vzdelávacej činnosti

Veríme, že pripravené vzdelávacie aktivity a ich rôznorodosť ako aj účasť Napa na ich realizácii, škôlkarov všetkých vekových skupín zaujali a hrovou a náučnou formou poukázali na nebezpečné a zdravie ohrozujúce situácie. Našou snahou bolo, aby sa do vzdelávacích aktivít zapojilo čo najviac zmyslov dieťaťa, ktoré sú nielen pre deti dôležitým informačným kanálom. Čím viac zmyslov sa totiž zapojí do vzdelávacích aktivít a dieťa ich použije, tým viac nervových spojov sa vytvorí v jeho mozgu, vďaka ktorým si dieťa vybaví informácie, získané vedomosť neskôr.

Veríme, že sme ukázali deťom ako predchádzať nebezpečenstvám, chrániť si svoje zdravie, ako aj zdravie svojich rovesníkov a opakovaním vzdelávacích aktivít, prípadne naučených zásad bezpečného správania sa, získajú deti zručnosti zamerané na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci, hre a aj iných bežných činnostiach počas dňa.

4 SYNTÉZA ZISTENÍ, PRÍNOSY A ODPORÚČANIA

Cieľom výskumnej úlohy bolo prispieť k zvyšovaniu prevencie v oblasti BOZP a to prostredníctvom preskúmania súčasného stavu edukačných rámcov bezpečného správania sa v kurikule predprimárneho vzdelávania na Slovensku a následne navrhnúť a experimentálne overiť ukážkovú vzdelávaciu činnosť pre zvyšovanie kultúry bezpečného správania sa v materských školách. Uvedený cieľ bol realizovaný so zámerom budovať a rozvíjať bezpečné správanie už u detí v predškolskom veku a formovať tak vzdelanostnú úroveň v oblasti BOZP budúcej generácie, ktorá bude v budúcnosti kreovať našu spoločnosť a tvoriť hodnoty.

Po analýze súčasného stavu predmetnej problematiky sme zistili a ako aj uvádza *Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách pod číslom 2016-17780/27322:1-10A0*, **problematika bezpečnosti a ochrany zdravia je integrovanou súčasťou obsahu výchovy a vzdelávania v materských školách. Deti sa prostredníctvom tohto obsahu učia chrániť si svoje zdravie a zdravie iných a riešiť na elementárnej úrovni situácie ohrozujúce zdravie. Konkrétnejšie rozpracované vzdelávacie oblasti sú v jednotlivých metodických príručkách ku konkrétnym vzdelávacím oblastiam Štátneho vzdelávacieho programu pre predprimárne vzdelávanie v materských školách. BOZ je rozpracované vo vzdelávacích oblastiach: Človek a spoločnosť, Človek a svet práce, Zdravie a pohyb.**

Zistenia tiež preukázali, že existujú témy bezpečnosti a ochrany zdravia vedúce k bezpečnému správaniu sa detí v predškolskom veku, ktoré absentujú, prípadne sú „skryté“ v učebných plánoch výchovno-vzdelávacích činností. Sú to:

- a. používanie technických a elektronických zariadení napr. PC, tablet, interaktívna tabuľa, čítačka kníh, CD prehrávače a iné, ktoré bývajú súčasťou výchovných a vzdelávacích aktivít, prípadne ich deti používajú v domácom prostredí. Obzvlášť dôležité je učiť deti ako bezpečne zaobchádzať s elektrikou, vodou a ohňom a chrániť si zdravie pred prípadnými zdravie ohrozujúcimi situáciami;
- b. získanie správnych návykov na bezpečné, správne a zdravé sedenie;
- c. vedenie k dodržiavaniu pravidiel bezpečného správania sa. Iba bezpečným správaním môžeme predísť úrazom pri rôznych výchovných a vzdelávacích aktivitách, napr. ako sa bezpečne hrať, športovať (využívať ochranné pomôcky – chrániče, prilby, vesty), vykonávať bezpečne rôzne iné činnosti v prostredí materskej školy (učebňa, jedáleň,

chodby školy, kúpeľňa, šatňa) i mimo nej (v areáli školy - napr. ihrisko, kde sú šmykľavky, preliezky, hojdačky, nerovnomerný povrch; v prírode - napr. nejest' nepoznané rastliny, piesok, pozor na otravu, neznáme plody rastlín a stromov, haluze a pod.). V rámci dodržiavania pravidiel bezpečného správania sa by malo byť súčasťou, poučenie napr. že sa po chodbách školy a učebne nebehá/nenaháňa, šnúrky od topánok pri chôdzi a behu majú byť zaviazané, s plnými ústami sa ani nerozpráva ani nebeží, ak stojíme v rade v školskej jedálni, tak sa nesáčeme ani nepredbiehame, pri chôdzi po schodoch sa držíme zábradlia vždy, keď je k dispozícii a podobne.

V porovnaní s témami vyučovanými v rámci dopravnej výchovy, je pozornosť na bezpečnosť a ochranu zdravia vo vzťahu bezpečného správania sa detí v školskom i bežnom živote, prevencie detských úrazov a k získaniu bezpečných návykov, minimálna. Pritom štatistiky hovoria, že v domácom prostredí vzniká omnoho viac úrazov ako v škole, alebo na ceste a zistenia v oblasti školských úrazov a úrazov maloletých detí v bežnom živote, tzn. v domácom prostredí, na ihriskách, športoviskách, pri voľnočasových aktivitách poukazujú na to, že obmedziť riziko vzniku úrazov sa dá správnou výchovou a vzdelávaním, čo je dlhodobým procesom a prácou s dieťaťom. **Ak chceme predchádzať úrazom, dôležitá je prevencia a učiť zásady bezpečného správania sa tak, aby ich dieťa považovalo za niečo úplne automatické a prirodzené.**

V rámci realizovanej analýzy sme zistenia doplnili a rozšírili o zistenia a závery zo systémov predškolskej výchovy a vzdelávania k BOZP vo vybraných krajinách EÚ, kde sme zhrnuli vzdelávacie, informačné a osvetové nástroje, ktoré si krajiny vytvorili v rámci výchovy a vzdelávania v predmetnej oblasti.

Na základe vykonanej analýzy, komparácie a syntézy skutočností sme navrhli skupinu tém, ktoré sme komplexne označili ako **výchova k bezpečnosti a ochrane zdravia v predprimárnom vzdelávaní. Jej cieľom je:**

- **formovať správne postoje dieťaťa v zdravie a život ohrozujúcich situáciách;**
- **formovať pozitívny vzťah k ochrane života, vlastného zdravia a zdravia iných osôb;**
- **viest' k zdravému životnému štýlu, vzťahu k životnému prostrediu a jeho ochrane;**
- **učiť bezpečnému pohybu, ako aj utvárať správne návyky k bezpečnej hre a iným činnostiam, pri manipulácii s rôznymi predmetmi, nástrojmi, náradím;**
- **učiť zásady bezpečného správania sa dieťaťa a utvárať jeho správne návyky v správaní sa a jeho konaní.**

Je dôležité, aby sme dieťa viedli k uvedomovaniu si, že bezpečnosť a ochrana zdravia je neoddeliteľnou súčasťou každodenných činností. Pretože ak budeme deti učiť o bezpečnosti a ochrane zdravia už od malička, stane sa prirodzenou súčasťou hier a ich bežného života a rozvojom správnych návykov v predprimárnom vzdelávaní získajú deti správny postoj k bezpečnosti a ochrane zdravia, čo si so sebou ponesú do pracovného života.

Pre škôkarov sme tiež navrhli a vytvorili rôzne vzdelávacie aktivity, prostredníctvom ktorých ich učiteľ/ka bude viesť, aby identifikovali zdravie ohrozujúce situácie a rozvíjali si zručnosti zamerané na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci a hre, ako aj pri iných bežných činnostiach počas dňa. Vytvorené vzdelávacie aktivity boli experimentálne overované v rámci riešenia výskumnej úlohy. **Vytvorené a realizované vzdelávacie aktivity sa škôkarom páčili a ocenili ich aj svojim pozitívnym správaním a prejavom radosti.** Vo vzdelávacích aktivitách sme využili rôznorodosť vzdelávacích nástrojov a to od krátkych náučných rozprávok na vybrané témy, cez riekanku, nechýbali ani náučné animované filmy s akčným hrdinom Napom a zábavno-vzdelávacia diskusia k téme bezpečného správania sa, či beseda s detskou spisovateľkou. Škôlkari si dokonca s Napom zahrali poučné interaktívne pexeso (pozri obrázok 34) a jeho papierovú formu škôlkari dostali ako darček od Napa za úspešné zvládnutie vzdelávacej aktivity, aby si mohli naďalej upevňovať prebraté učivo a zapojiť do hry i ďalších rovesníkov, či dospelých.

Obrázok 34 Napo sa hrá s interaktívne pexeso s deťmi

Zdroj: Vlastná fotodokumentácia z priebehu experimentálnej verifikácie vzdelávacej činnosti

Realizované vzdelávacie aktivity ocenili i samotné učiteľky v materských školách, v ktorých sme boli realizovať experimentálne overenie vzdelávacej činnosti. Ocenili nápaditosť a formu, že aj oblasť bezpečnosti a ochrany zdravia nemusia byť „nudnou záležitosťou“, ale možno už deti od malička vychovávať k bezpečnosti a ochrane zdravia zábavným a poučným spôsobom.

Obrázok 35 Ukážka príkladu pravidiel triedy

Zdroj: Vlastná fotodokumentácia z priebehu experimentálnej verifikácie vzdelávacej činnosti

Samozrejme i my sme sa stretli v praxi s rôznymi formami, ako učiteľky v materských školách učia deti k bezpečnosti a ochrane zdravia. Ukážky z prostredia materských škôl uvádzame na obrázkoch 35 a 36 a zacytujeme jednu básničku k tejto problematike, ktorú sa deti v materskej škole učili:

„Po triede vždy iba kráčam,
behať budem na dvore,
na bezpečnosť pozor dám,
nech predídem nehode.“

Obrázok 36 Ukážka príkladov ako možno učiť deti k bezpečnosti a ochrane zdravia

Zdroj: Vlastná fotodokumentácia z priebehu experimentálnej verifikácie vzdelávacej činnosti

Odporúčame rozpracovať komplexnejšie jednotlivé témy výchovy k bezpečnosti a ochrane zdravia a pokračovať vo vytváraní vzdelávacích nástrojov pre predprimárne vzdelávanie v témach bezpečnosti a ochrany zdravia a systematicky ich začleniť do výchovy a vzdelávania v materských školách. Ak budeme deti učiť o bezpečnosti a ochrane zdravia už od malička, stane sa prirodzenou súčasťou hier a ich života a rozvojom správnych návykov v predprimárnom vzdelávaní získajú deti správny postoj k bezpečnosti a ochrane zdravia, čo si so sebou poniesú do pracovného života.

Navrhnuté témy výchovy k bezpečnosti a ochrane zdravia odporúčame ponechať ako prierezové témy v jednotlivých tematických celkoch, avšak odporúčame zapracovať ich do konkrétnych učebných osnov a venovať oblasti bezpečnosti a ochrane zdravia viac výchovnovzdelávacích činností, ktoré sa budú v priebehu školského roka opakovať častejšie a systémovo, aby si deti osvojili správne návyky bezpečného správania, ktoré bude považovať za úplne prirodzené a automatické.

Ako vyplynulo zo záverov výskumnej úlohy „*Výchova k BOZP v školskom vzdelávaní a v príprave na povolanie : Návrh systému (konceptie) vzdelávania v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v SR.*“ (Kordošová, M. - Perichtová, B., 2005), ktorá bola riešená v roku 2005, neodmysliteľnou súčasťou výchovy k bezpečnosti a ochrane zdravia v predprimárnom vzdelávaní je príprava samotných učiteľov a učiteliek materských škôl. V tom čase bolo zistené, že bezpečnosť a ochrana zdravia nie je zaradená do učebných plánov

na prípravu učiteľov/učiteľiek materských škôl na ich povolanie. Je však dôležité, aby budúci učitelia/ky vedeli včleniť výchovu k bezpečnému správaniu sa a konaniu detí do výchovno-vzdelávacích plánov. V rámci riešenia výskumnej úlohy *„Výchova a vzdelávanie k bezpečnému správaniu sa v predprimárnom vzdelávaní - prvý krok k celoživotnému vzdelávaniu BOZP“*, riešenej v roku 2018, sme sa nevenovali, nakoľko nebola predmetom nášho skúmania.

Veríme, že závery tejto výskumnej úlohy nezostanú nepovšimnuté a stanú sa súčasťou naštartovania systému celoživotného vzdelávania BOZP na Slovensku.

ZÁVER

Výskumná úloha sa zaoberala budovaním a rozvíjaním bezpečného správania sa detí v predškolskom veku. Ak chceme prispieť k prevencii v oblasti BOZP, je dôležité formovať deti už od útleho veku, pretože bezpečné správanie sa stane tak prirodzenou súčasťou hier a ich bežného života. Rozvojom správnych návykov v predprimárnom vzdelávaní získajú deti správny postoj k bezpečnosti a ochrane zdravia, čo si so sebou ponesú ďalej do pracovného života. Potom už zásady bezpečného správania budú považovať za niečo úplne automatické a prirodzené.

Výskumná úloha priniesla analýzu súčasného stavu výchovy a vzdelávania v materských školách na Slovensku. Poskytla pohľad na výchovno-vzdelávacie programy, štátny a školský vzdelávací program, ktoré sa v zmysle školského zákona uplatňujú v predprimárnom vzdelávaní. Preskúmanie jednotlivých vzdelávacích oblastí vo vzdelávacích programoch priblížil, v akom rozsahu sa deti vychovávajú a vzdelávajú v témach bezpečnosti a ochrany zdravia v materských školách. Zistenia sme doplnili a rozšírili o závery zo systémov predškolskej výchovy a vzdelávania k BOZP vo vybraných krajinách EÚ ako aj o štatistické údaje o školských úrazoch a úrazoch maloletých detí v bežnom živote. Na základe zistení sme navrhli oblasti tém výchovy a vzdelávania k bezpečnému správaniu sa detí v predprimárnom vzdelávaní, taktiež sme navrhli a vytvorili vzdelávacie nástroje pre vybrané témy výuky bezpečnosti a ochrany zdravia a pripravili ukážkové vzdelávacie aktivity, ktoré sme experimentálne overili vo vybraných materských školách v Bratislavskom kraji. V závere výskumnej správy sme zhrnuli zistenia, prínosy a odporúčania pre zlepšovanie vo výchove a vzdelávaní detí v oblasti a témach bezpečnosti a ochrany zdravia.

Veríme, že výskumná úloha *„Výchova a vzdelávanie k bezpečnému správaniu sa v predprimárnom vzdelávaní - prvý krok k celoživotnému vzdelávaniu BOZP“* prispeje k naštartovaniu systémového prístupu ku celoživotnému vzdelávaniu BOZP.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

1. BARÁKOVÁ, ANNA – DUDOVÁ, MONIKA – KUČTOVÁ, ZUZANA. (2010). *Vývoj úrazovosti na Slovensku v rokoch 1999 – 2009*. Bratislava: Národné centrum zdravotníckych informácií, 2010, 89 s. ISBN 978-80-89292-19-6. Dostupné online na: [http://www.nczisk.sk/Documents/publikacie/analyticke/vyvoj_urazovosti.pdf]
2. CENTRUM VEDECKO-TECHNICKÝCH INFORMÁCIÍ SR. (2018). *Sústava škôl a školských zariadení v číslach*. Dostupné online: [http://www.cvtisr.sk/buxus/docs//JH/Sustava_S-SZ18v2.xlsx]
3. CVTI SR. (2015). *Prognóza výkonov regionálneho školstva do roku 2025*. Dostupné online na: [http://www.cvtisr.sk/buxus/docs//JH/Vykony_RS15_v2.pdf]
4. CVTI SR. (2018(a)). *Sústava škôl a školských zariadení v SR*. Dostupné online na: [http://www.cvtisr.sk/buxus/docs//JH/Schema_S-SZ18_v2.pdf]
5. CVTI SR. (2018(b)). *Sústava škôl a školských zariadení v číslach*. Dostupné online na: [http://www.cvtisr.sk/buxus/docs//JH/Sustava_S-SZ18v2.xlsx]
6. DANČOVÁ, LENKA. *Úmrtnosť detí a mladistvých spôsobená neúmyselnými úrazmi (pády, utopenia, požiare a otravy) v Slovenskej republike a v kontexte Európskej únie*. Dostupné online na: [http://www.uvzsr.sk/docs/info/zp/urazovost_factsheets.pdf]
7. EURÓPSKA KOMISIA. *Európska politická spolupráca (rámec ET 2020)*. Dostupné online na: [https://ec.europa.eu/education/policies/european-policy-cooperation/et2020-framework_sk]
8. EUROSTAT. (2017). *Archive: Štatistika vzdelávania a odbornej prípravy na regionálnej úrovni*. Zverejnené [11.12.2017]. [Cit. 15.11.2018]. Dostupné online na: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Archive:%C5%A0tatistika_vzdel%C3%A1vania_a_odbornej_pr%C3%ADpravy_na_region%C3%A1lnej_%C3%BArovni]
9. FRIŠOVÁ, LENKA – COUFALOVÁ, LENKA A KOL. (2006). *Úrazy detí*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006, 38 s. ISBN 80-86991-72-5. Dostupné online na: [<http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1385376323.pdf>]
10. HAJDÚKOVÁ, VIERA A KOL. (2009). *Metodika na tvorbu školských vzdelávacích programov pre materské školy*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum, 2009, 288 s. ISBN 978-80-8052-341-1. Dostupné online na: [https://www.minedu.sk/data/files/144_76_metodika_tvorba_svp_ms.zip]
11. HERICH, JÁN. (2015). *Prognóza výkonov regionálneho školstva do roku 2025*. Dostupné online na: [http://www.cvtisr.sk/buxus/docs/JH/Vykony_RS15_v2.pdf]
12. HRUŠKOVIC, SAMUEL. (2016). *Prevencia úrazov u detí a mládeže*. Národný portál zdravia. [26.5.2016]. Dostupné online na: [https://www.npz.sk/sites/npz/Stranky/NpzArticles/2013_06/Prevencia_urazov_u_deti_a_mladeze.aspx?did=2&sdid=79&tuid=0&page=full&]
13. JOBTOUR. (2011). *Školský systém v Slovenskej republike*. Dostupné online na: [http://www.jobtour.eu/uploads/UBI/Update_Bildungssystem_SR_Slov.pdf]
14. KAŠČÁK, ONDREJ – PUPALA, BRANISLAV. (2016). *Evaluácia v materskej škole. Metodická príručka k Štátnemu vzdelávaciemu programu pre predprimárne vzdelávanie v materských školách*. Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 2016, 31 s. ISBN 978-80-8118-179-5. Dostupné online na: [http://www.statpedu.sk/files/sk/svp/zavadzanie-isvp-ms-zs-gym/materska-skola/evaluacia-ms_na_zverejnenie1.pdf]

15. KMEŤ, PETER. (2011). *Štátny a školský vzdelávací program: základné dokumenty kurikulárnej transformácie vzdelávania na Slovensku*. MVEK Prešov: Katedra pedagogiky FHPV PU. s. 506-514. Dostupné online na: [https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Istvan1/subor/Kmet.pdf]
16. KORDOŠOVÁ, MIROSLAVA – URDIKOVÁ, JANA. (2017). *Komparatívna analýza systému výchovy a vzdelávania k BOZP v školskom vzdelávaní vo vybraných krajinách EÚ, 1.etapa*. Dostupné online na: [https://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/vyskum/2017/Kordosova/komparativna_analyza_systemu_vychovy_a_vzdelavania_2017.pdf]
17. KORDOŠOVÁ, MIROSLAVA - PERICHTOVÁ, BEATA. (2005). *Výchova k BOZP v školskom vzdelávaní a v príprave na povolanie : Návrh systému (konceptie) vzdelávania v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v SR*. Bratislava: Stredisko pre štúdium práce a rodiny, 2005. 37 s. Číslo projektu/výskumnej správy: 2303
[https://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/pdf/2005/Kordosova/2005/Vychova_k_BOZP.pdf]
18. KURČÍKOVÁ, IRMA. (2013). *Učebné osnovy školského vzdelávacieho programu. Zázračné detstvo*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum, 2013, 70 s. Dostupné online na: [https://mpc-edu.sk/sites/default/files/publikacie/kur_ikova_-_zazra_ne_detstvo_final_zalomene.pdf]
19. MASARYKOVÁ, DANA. (2016). *Zdravie a pohyb. Metodická príručka k vzdelávacej oblasti Štátneho vzdelávacieho programu pre predprimárne vzdelávanie v materských školách*. Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 2016, s. 43. ISBN: 978-80-8118-178-8 Dostupné online na: [http://www.statpedu.sk/files/sk/svp/zavadzanie-isvp-ms-zs-gym/materska-skola/zrevidovane_zdravie_a_pohyb_nazverejnenie.pdf]
20. MATERSKÁ ŠKOLA DETSKÝ RAJ V BANSKEJ ŠTIAVNICI. (2009). *Školský vzdelávací program Detský raj*. Dostupné online na: [https://www.ekodubaci.sk/dokumenty/pdf/SVPMS.pdf]
21. *Materská škola s novým Štátnym vzdelávacím programom - Poster*. Dostupné online na: [http://www.kvsbk.sav.sk/wp-content/uploads/POSTER_pedag-pdf-def.pdf]
22. *Metodické usmernenie č. 4/2009-R z 11. februára 2009 k zavedeniu jednotného postupu škôl, školských zariadení a vysokých škôl pri vzniku registrovaného školského úrazu a pri evidencii nebezpečných udalostí*. Dostupné online na: [https://www.minedu.sk/metodicke-usmernenie-c-42009-r-z-11-februara-2009-k-zavedeniu-jednotneho-postupu-skol-skolskych-zariadeni-a-vysokych-skol-pri-vzniku-registrovaného-skolskeho-urazu-a-pri-evidencii-nebezpecnych-udalosti/]
23. MINISTERSTVO ŠKOLSTVA SR. (1999). *Program výchovy a vzdelávania detí v materských školách*. Trenčín: Ludoprint trenčianske tlačiarne, 1999, 182 s. ISBN 80-967721-1-2. Dostupné online na: [http://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/ucebnice-metodiky-publikacie/program_vychovy_materske_skoly.pdf]
24. MŠVVŠ SR. 2018. *Vláda SR sa dohodla na povinnom predprimárnom vzdelávaní pre všetky 5-ročné deti*. [20.11.2018]. Dostupné online na: [https://www.minedu.sk/vlada-sr-sa-dohodla-na-povinnom-predprimarnom-vzdelavani-pre-vsetky-5-rocne-deti/]
25. MŠVVŠ SR. *Predprimárne vzdelávanie v materských školách*. Dostupné online na: [https://www.minedu.sk/predprimarne-vzdelavanie-v-materskych-skolach/]
26. MŠVVŠ SR. *Štátny vzdelávací program, školský vzdelávací program*. Dostupné online na: [https://www.minedu.sk/statny-vzdelavaci-program-skolsky-vzdelavaci-program/]

27. NÁRODNÉ CENTRUM ZDRAVOTNÍCKYCH INFORMÁCIÍ. (2018). *Počet detských úrazov každoročne narastá*. Tlačová správa. [25.06.2018]. Dostupné online na: [http://www.nczisk.sk/Documents/aktuality/tlacove_spravy/2018/TS_deti_25062018.pdf]
28. *Národný akčný plán pre deti na roky 2013-2017*. Dostupné online na: [https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/poradne-organy/ludske-prava-narodnostne-mensiny-rodovu-rovnost-sr/vybor-deti-mladez/narodny-akcny-plan-pre-deti-na-roky-2013-2017.pdf]
29. *Národným akčným plánom prevencie obezity*. Dostupné online na: [http://www.uvzsr.sk/docs/info/podpora/NAPPO_2015-2025.pdf]
30. NN ŽIVOTNÁ POISŤOVŇA. (2016). *Pozor na školské úrazy – stávajú sa čoraz častejšie*. [15.09.2016]. Dostupné online na: [https://poistovne.sk/31581-sk/pozor-na-skolske-urazy-stavaju-sa-coraz-castejsie.php]
31. *Odporúčanie Európskeho parlamentu a Rady Európskej únie z 18. decembra 2006 o kľúčových kompetenciách pre celoživotné vzdelávanie (2006/962/ES)*. Dostupné online: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006H0962&from=EN]
32. PALESCHOVÁ, JANA. (2015). *Školský vzdelávací program a plánovanie v materskej škole*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum, 2015, 58 s. ISBN 978-80-565-1063-6. Dostupné online na: [https://mpc-edu.sk/sites/default/files/publikacie/j_paleschova_skvp_a_planovanie_v_ms.pdf]
33. PETROVÁ, ZUZANA – ZÁPOTOČNÁ, OĽGA. (2016). *Jazyk a komunikácia. Metodická príručka k vzdelávacej oblasti Štátneho vzdelávacieho programu pre predprimárne vzdelávanie v materských školách*. Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 2016, s. 27. ISBN 978-80-8118-175-7. Dostupné online: [http://www.statpedu.sk/files/sk/svp/zavadzanie-isvp-ms-zs-gym/materska-skola/zrevidovane_jazyk-komunikacia_na_zverejnenie.pdf]
34. POŠTOVÁ POISŤOVŇA. (2018). *K detským úrazom dochádza najčastejšie doma*. [21.02.2018]. Dostupné online na: [https://www.ppabk.sk/infoservis/novinky/k-detskym-urazom-dochadza-najcastejsie-doma/]
35. RAJZINGER, JOZEF. (2015). *Materská škola - Smernica - Pracovný postup škôl, školských zariadení a vysokých škôl pri vzniku registrovaného školského úrazu a pri evidencii nebezpečných udalostí*. In: Verlag Dashöfer. [28.5.2015]. Dostupné online na: [https://www.skolaefektivne.sk/33/materska-skola-smernica-pre-postup-skol-skolskych-zariadeni-a-vysokych-skol-pri-vzniku-registrovaneho-skolskeho-urazu-a-pri-evidencii-nebezpecnych-udalosti-uniqueidmRRWSbk196FPkyDafLfWANxog3AZhTtihjslSyJWfIxJpUt6tkKURw/?version_year=2016]
36. REGIONÁLNY ÚRAD VEREJNÉHO ZDRAVOTNÍCTVA. *Výsledky projektu „Monitoring úrazovosti u detí predškolského a školského veku“*. Dostupné online na: [http://kosiceokolie.redcross.sk/content/files/file-1473236036-57cfcc442f611.doc]
37. RÓMSKY INŠTITÚT – ROMA INSTITUTE. *Návrh koncepcie predškolskej výchovy*. Dostupné online na: [http://www.romainstitute.sk/files/files/133.pdf]
38. *Smernica č. 36/2018 k prevencii a riešeniu šikanovania detí a žiakov v školách a školských zariadeniach*. Dostupné online na: [https://www.minedu.sk/data/att/13481.pdf]
39. SVETOVÁ ZDRAVOTNÍCKA ORGANIZÁCIA – REGIONÁLNY ÚRAD PRE EURÓPU. (1999). *Zdravie 21 – Zdravie pre všetkých v 21. storočí*. Kodaň, 1999.

- Dostupné online na:
[http://www.szu.sk/userfiles/file/FVZ/Katedra%20riadenia/Zdravotna%20politika/zdravie_21.pdf]
40. ŠTATISTICKÝ ÚRAD SR. (2018). *Štatistická ročenka Slovenskej republiky 2018*. Bratislava: Štatistický úrad SR, 2018, s. 687. ISBN 978-80-224-1700-6
 41. ŠTÁTNY PEDAGOGICKÝ ÚSTAV. (2008). *Štátny vzdelávací program ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie*. Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 2008, 40 s. Dostupné online na: [https://zsmsliestany.eu/_files/200001380-e4c85e6bc6/isced_0.pdf]
 42. ŠTÁTNY PEDAGOGICKÝ ÚSTAV. (2016). *Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách pod číslom 2016-17780/27322:1-10A0*. Dostupné online na: [http://www.statpedu.sk/files/articles/nove_dokumenty/statny-vzdelavaci-program/svp_materske_skoly_2016-17780_27322_1-10a0_6jul2016.pdf]
 43. *Tvorba školského vzdelávacieho programu – odporúčania*. 2017, 16 s. Dostupné online na: [https://www.minedu.sk/data/files/7449_tvorba-skvp-opporucania_2016_upravenek01092017_final.pdf]
 44. *Učebné osnovy Materskej školy Exnárova, Bratislava*. Dostupné online na: [<https://www.ms-exnarova.sk/ucebne-osnovy/>]
 45. *Učebné osnovy Materskej školy na Hemerkovej 26, Košice*. Dostupné online na: [http://www.skolkahemerkova.szm.com/dokumenty_ucebne_osnovy.html]
 46. *Učebné osnovy Materskej školy Pifflova, Bratislava*. Dostupné online na: [<https://www.ms-pifflova.sk/skolsky-vzdelavaci-program-slniecko/>]
 47. *Učebné osnovy Materskej školy, Šafáriková trieda 4, Košice – prehľad obsahových celkov*. Dostupné online na: [http://safarikovake.sk/wp-content/uploads/2016/09/ucebne_osnovy-1.pdf]
 48. *Učebné osnovy Materskej školy, Tribečská 2, Topoľčany*. Dostupné online na: [<https://www.mstribecska2.sk/ucebne-osnovy>]
 49. *Učebné osnovy v Súkromnej materskej škole, Alejová 2, Košice*. Dostupné online na: [http://www.ssms.sk/pluginAppObj/pluginAppObj_162_02/-kolsky-vzdelavaci-program-M-1102.pdf]
 50. ÚRAD VEREJNÉHO ZDRAVOTNÍCTVA SR. (2012). *Informačná karta bezpečnosti detí 2012 - Slovenská republika*. Dostupné online na: [http://www.uvzsr.sk/docs/org/ohzp/Info_karta_o_bezpecnosti_deti.pdf]
 51. ÚRAD VEREJNÉHO ZDRAVOTNÍCTVA SR. (2014 (a)). *Analýza stavu úrazovosti a bezpečnosti detí a mládeže v Slovenskej republike*. 2014. Dostupné online na: [http://www.uvzsr.sk/docs/info/zp/Analiza_stavu_urazovosti_a_bezpecnosti.pdf]
 52. ÚRAD VEREJNÉHO ZDRAVOTNÍCTVA SR. (2014 (b)). *Úmyselné úrazy detí a mladistvých v EÚ a na Slovensku*. Bratislava: Úrad verejného zdravotníctva SR v rámci realizácie projektu TACTICS (Tools to Address Childhood Trauma, Injury and Child Safety), 2014, 8 s. ISBN 978-80-7159-217-4. Dostupné online na: [http://www.uvzsr.sk/docs/info/zp/Umyselne_urazy_2014_4.pdf]
 53. ÚRAD VEREJNÉHO ZDRAVOTNÍCTVA SR. (2016). *Národný akčný plán v prevencii obezity na roky 2015 – 2025*. Dostupné online na: [http://www.uvzsr.sk/docs/info/podpora/NAPPO_2015-2025.pdf]
 54. ÚRAD VEREJNÉHO ZDRAVOTNÍCTVA SR. *Projekt: Monitoring úrazovosti u detí predškolského a školského veku*. Dostupné online na: [http://ruvzlm.iweby.sk/download_stranky.php?id=1151)]

55. VIŠŇOVSKÁ, MIROSLAVA. (2016). *Človek a spoločnosť. Metodická príručka k vzdelávacej oblasti Štátneho vzdelávacieho programu pre predprimárne vzdelávanie v materských školách*. Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 2016, s. 38. ISBN 978-80-8118-172-6. Dostupné online na: [http://www.statpedu.sk/files/sk/svp/zavadzanie-isvp-ms-zs-gym/matrska-skola/zrevidovane_clovek_spolocnost_na_zverejnenie.pdf]
56. *Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 306/2008 Z. z. o materskej škole v znení neskorších predpisov*
57. *Zákon č. 124/2006 Z. z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a o zmene a doplnení niektorých zákonov*
58. *Zákon č. 184/2009 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*
59. *Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (tzv. školský zákon) v znení neskorších predpisov*
60. *Zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*
61. *Zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*
62. ŽOLDOŠOVÁ, KRISTÍNA. (2016). *Človek a svet práce. Metodická príručka k vzdelávacej oblasti Štátneho vzdelávacieho programu pre predprimárne vzdelávanie v materských školách*. Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 2016, 31 s. ISBN 978-80-8118-174-0. Dostupné online na: [http://www.statpedu.sk/files/sk/svp/zavadzanie-isvp-ms-zs-gym/matrska-skola/zrevidovane_clovek-svet-prace_na-zverejnenie.pdf]

Použité webové odkazy:

63. <http://jezkovyvoci.info/3-6let>
64. <http://osha.europa.eu/sk/publications/promotional-material/napo-safety-with-a-smile/view>
65. <http://skoly.vubp.cz/index.php>
66. http://web.uips.sk/Archiv/Urazy_2017_18/Default.aspx
67. http://www.cvtisr.sk/skolstvo/regionalne-skolstvo.html?page_id=10267
68. <http://www.minedu.sk/statny-vzdelavaci-program-skolsky-vzdelavaci-program/>
69. <http://www.statpedu.sk/sk/svp/statny-vzdelavaci-program/svp-materske-skoly/>
70. <http://www.statpedu.sk/sk/svp/zavadzanie-isvp-ms-zs-gym/matrska-skola/>
71. <https://www.napofilm.net/sk>
72. www.previnciasikanovania.sk
73. www.skolskyportal.sk

PRÍLOHY

Príloha 1 Dynamika vývoja vybraných ukazovateľov materských škôl na Slovensku od roku 2000

Tabuľka 1 Vývoj vybraných ukazovateľov materských škôl na Slovensku od roku 2000

Ukazovatele	Rok																	
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
deti	154 232	150 587	151 125	150 718	149 232	141 814	140 014	139 374	138 186	138 496	139 239	144 130	149 511	153 059	156 402	157 956	159 081	160 309
triedy	7 576	7 491	7 524	7 488	7 117	6 795	6 736	6 739	6 908	7 062	7 126	7 277	7 395	7 526	7 686	7 868	8 042	8 171
učiteľky	15 229	15 100	15 115	14 963	13 931	13 201	13 149	13 164	13 445	13 741	13 896	14 248	14 515	14 841	15 175	15 565	15 949	16 290
školy	3 263	3 243	3 235	3 210	3 046	2 945	2 928	2 910	2 871	2 873	2 869	2 865	2 861	2 870	2 896	2 935	2 959	2 984

Tabuľka 2 Štruktúra vybraných ukazovateľov materských škôl podľa samosprávnych krajov SR v školskom roku 2017/2018 a 2016/2017

Ukazovatele	Školský rok	Absolútne početnosti								
		SR	Samosprávne kraje							
			BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE
deti	2017/2018	160 309	23 686	17 165	17 473	18 353	22 048	16 940	24 191	20 453
triedy		8 171	1 158	856	878	962	1 104	907	1 230	1 077
učiteľky		16 290	2 313	1 722	1 749	1 907	2 167	1 794	2 424	2 214
školy		2 984	258	302	288	414	358	376	534	454
deti	2016/2017	159 081	23 127	16 990	17 373	18 322	21 860	17 020	24 118	20 271
triedy		8 041,5	132,0	853,0	866,0	952,0	076,5	898,0	209,0	1 055,0
učiteľky		15 949	2 249	1 700	1 716	1 862	2 106	1 770	2 394	2 152
školy		2 959	248	301	285	412	352	378	536	447

Legenda:

BA Bratislavský kraj
 TT Trnavský kraj
 TN Trenčiansky kraj
 NR Nitriansky kraj
 ZA Žilinský kraj
 BB Banskobystrický kraj
 PO Prešovský kraj
 KE Košický kraj

Tabuľka 3 Štruktúra vybraných ukazovateľov materských škôl podľa zriaďovateľa v školskom roku 2017/2018 a 2016/2017

Ukazovatele	Školský rok	Absolútne početnosti			
		SR	štátne	súkromné	cirkevné
deti	2017/2018	160 309	149 017	6 444	4 848
triedy		8 171	7 526	411	234
učiteľky		16 290	14 975	842	473
školy		2 984	2 742	156	86
deti	2016/2017	159 081	148 971	5 632	4 478
triedy		8 041,5	7465,0	362,0	214,5
učiteľky		15 949	14 777	738	434
školy		2 959	2 744	137	78

Zdroj: Tabuľky sú prevzaté z CVTI SR. 2018. *Sústava škôl a školských zariadení v číslach*. Dostupné online na:
[\[http://www.cvtisr.sk/buxus/docs//JH/Sustava_S-SZ18v2.xlsx\]](http://www.cvtisr.sk/buxus/docs//JH/Sustava_S-SZ18v2.xlsx)

Príloha 2 Prehľad vzdelávacích oblastí ŠVP pre materské školy

Materská škola s novým Štátnym vzdelávacím programom

Dňa 3. marca 2015 bol Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky schválený „Inovovaný štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách“. Program vstupuje do platnosti v budúcom školskom roku. V súčasnosti – od 1. septembra 2015 – sa pod vedením Štátneho pedagogického ústavu začína realizovať pilotná fáza jeho zavádzania do praxe materských škôl.

Zodpovednými garantmi a koordinátormi tvorby vzdelávacieho programu sú:
prof. PhDr. **Branislav Pupala**, CSc. a doc. PaedDr. **Ondrej Kaščák**, PhD. (Centrum pedagogického výskumu ÚVSK SAV)

Program je koncipovaný v súlade s:

- aktuálnymi požiadavkami na predškolské vzdelávanie vo svete,
 - aktuálnymi poznatkami a prístupmi k projektovaniu predškolského kurikula v súčasnej pedagogike; všeobecne i v rámci jednotlivých vzdelávacích oblastí,
 - štruktúrou vzdelávacích obsahov nadväzujúcich stupňov všeobecného vzdelávania v školskej sústave SR, ktorej súčasťou je od r. 2008 aj materská škola.
- Umožňuje tak zachovávať prirodzenú vývinovú kontinuitu vzdelávacej dráhy dieťaťa, zdôrazňovanú na úrovni všetkých zásadnejších medzinárodných dokumentov o predškolskom vzdelávaní.

VZDELÁVACIE OBLASTI ŠVP pre materské školy

JAZYK A KOMUNIKÁCIA

Najvýznamnejšou zmenou oproti predošlým vzdelávacím programom v tejto oblasti je:

- položenie dôrazu na rozvojový potenciál písanej reči vo vzťahu k vývinu hovorenia, myslenia a poznávania konceptné prepojenie jazykovej a literárnej výchovy v širokom spektre textových žánrov a informačných zdrojov
- systematické a cieľavedomé rozvíjanie „kľúčových“ predpokladov budúcej funkčnej čitateľskej gramotnosti

ČLOVEK A PRÍRODA

Hlavným cieľom vzdelávacej oblasti je poznávanie prírodných reálií v bezprostrednom okolí dieťaťa spôsobom, v ktorom sa kladie dôraz na:

- aktuálne poznanie a skúsenosti dieťaťa, ich systematizáciu a spájanie do zmysluplných vysvetlení, ako východiska postupného obohacovania
- špecifika procesu prírodovedného vzdelávania, ktoré spočívajú v podporovaní badateľských aktivít, zvedavosti, pozorovania, skúmania a objavovania prírodných reálií, v spolupráci s inými (dospelými i v rovesníckej skupine)
- komunikovanie, formulovanie a zdôvodňovanie svojho poznania, otázok a odpovedí
- systematické a cieľavedomé rozvíjanie prírodovednej gramotnosti dieťaťa

ČLOVEK A SVET PRÁCE

Vzdelávacia oblasť sa zameriava na rozvoj všeobecných užívateľských zručností potrebných pre život, s ohľadom na vývinové špecifiká dieťaťa predškolského veku. Podporuje využívanie dostupných vedomostí a skúseností na praktické riešenie problémov bežného dňa, rozvíjanie základov elementárneho technického premýšľania. Obsah vzdelávacej oblasti sa člení do piatich tematických celkov: *Materiály a ich vlastnosti, Konštruovanie, Užívateľské zručnosti, Technológia výroby, Remeslá a profesie*. Všetky tieto podoblasti predstavujú štruktúrovanú propedeutiku technickej gramotnosti a s ňou súvisiacich zručností včítane úvodu do sveta práce, pracovných činností a pracovného etosu.

VÝTVARNÁ VÝCHOVA

Hlavným cieľom výtvarnej výchovy je dosiahnuť, aby deti prostredníctvom hravých činností s materiálmi, nástrojmi a jednoduchými výtvarnými technikami vyjadrovali svoju fantáziu, rozvíjali svoje schopnosti a získavali základné zručnosti v komunikácii a poznávaní sveta vizuálnej kultúry. Výtvarné aktivity sú zamerané na rozvíjanie obrazotvornosti, symbolického myslenia, formovanie vzťahu dieťaťa ku kultúre a umeniu, budovanie základov vizuálnej gramotnosti ako schopnosti rozumieť vizuálnym vyjadrovacím prostriedkom, ktoré sú významnou súčasťou súčasnej kultúry.

UMENIE A KULTÚRA

HUDOBNÁ VÝCHOVA

Hlavným cieľom hudobnej výchovy je rozvíjať elementárne hudobné schopnosti, zručnosti a návyky detí predškolského veku, ktoré sa stanú základom pre ich ďalšie plnohodnotné zmocňovanie sa hudby. Ide o komplex hudobných aktivít, ktoré sa navzájom prelínajú, podmieňujú, dopĺňajú, podporujú a zmysluplne integrujú v rámci šiestich okruhov hudobno-výchovných (rytmických, vokálnych, inštrumentálnych, perцепčných, hudobno-pohybových a hudobno-dramatických) činností.

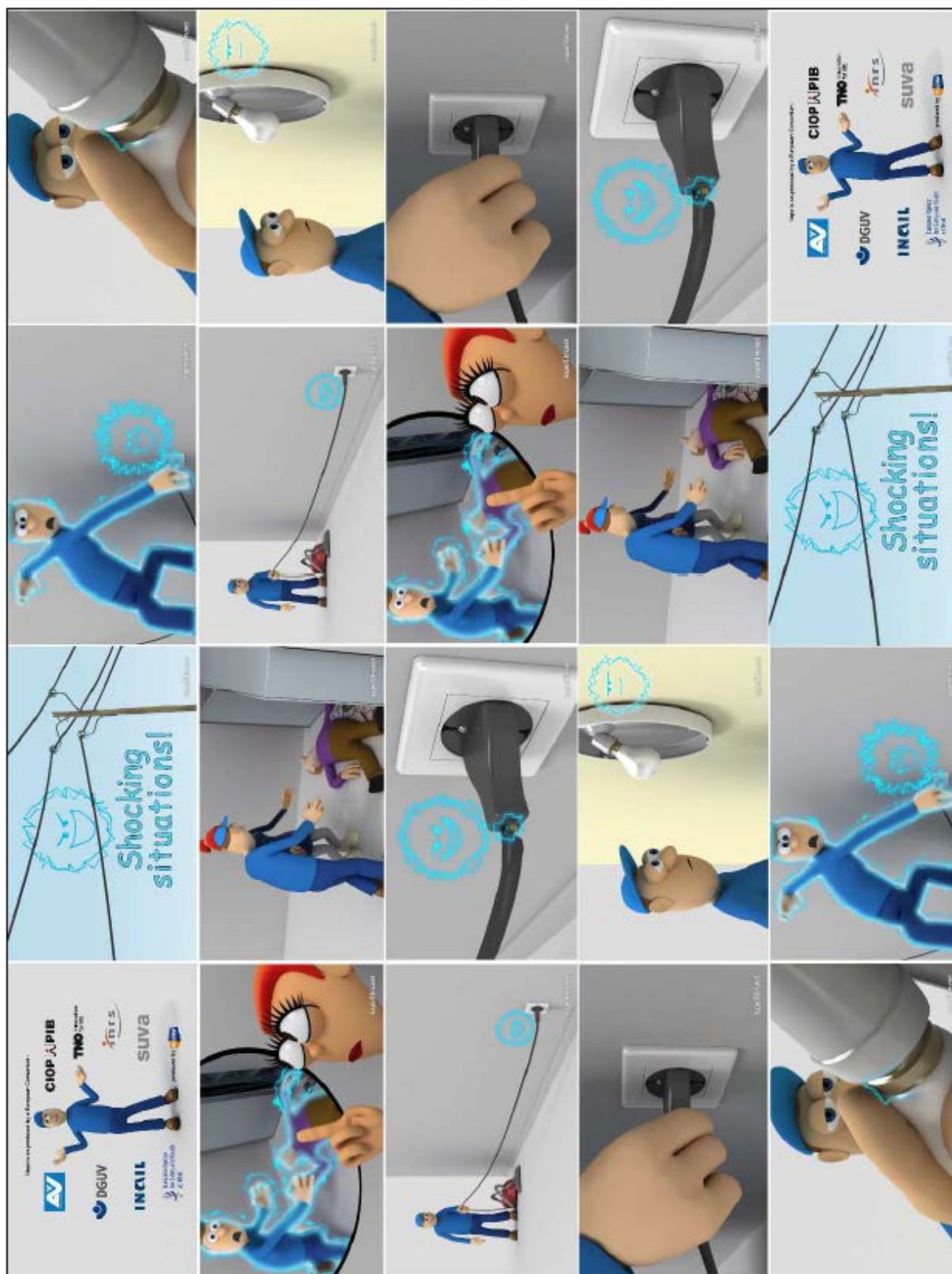
AUTORI A AUTORKY VZDELÁVACÍCH OBLASTÍ

Jazyk a komunikácia: doc. PhDr. Oľga Zápotočná, CSc., Centrum pedagogického výskumu SAV; doc. PaedDr. Zuzana Petrová, PhD., Pedagogická fakulta TU v Trnave; **Matematika a práca s informáciami:** RNDr. Pavol Černek, CSc., Pedagogická fakulta TU v Trnave; **Človek a príroda, Človek a svet práce:** doc. PaedDr. Kristína Žoldošová, PhD., Pedagogická fakulta TU v Trnave; **Človek a spoločnosť:** doc. PaedDr. Kristína Žoldošová, PhD., Pedagogická fakulta TU v Trnave; PaedDr. Katarína Gruziová, PhD., Štátny pedagogický ústav; **Umenie a kultúra – Výtvarná výchova:** prof. Ladislav Čarný, akad. maliar, VŠVU v Bratislave; **Hudobná výchova:** PaedDr. Anna Derevjaniková, PhD., Pedagogická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove; **Zdravie a pohyb:** Mgr. Dana Masanyková, PhD., Pedagogická fakulta TU v Trnave.

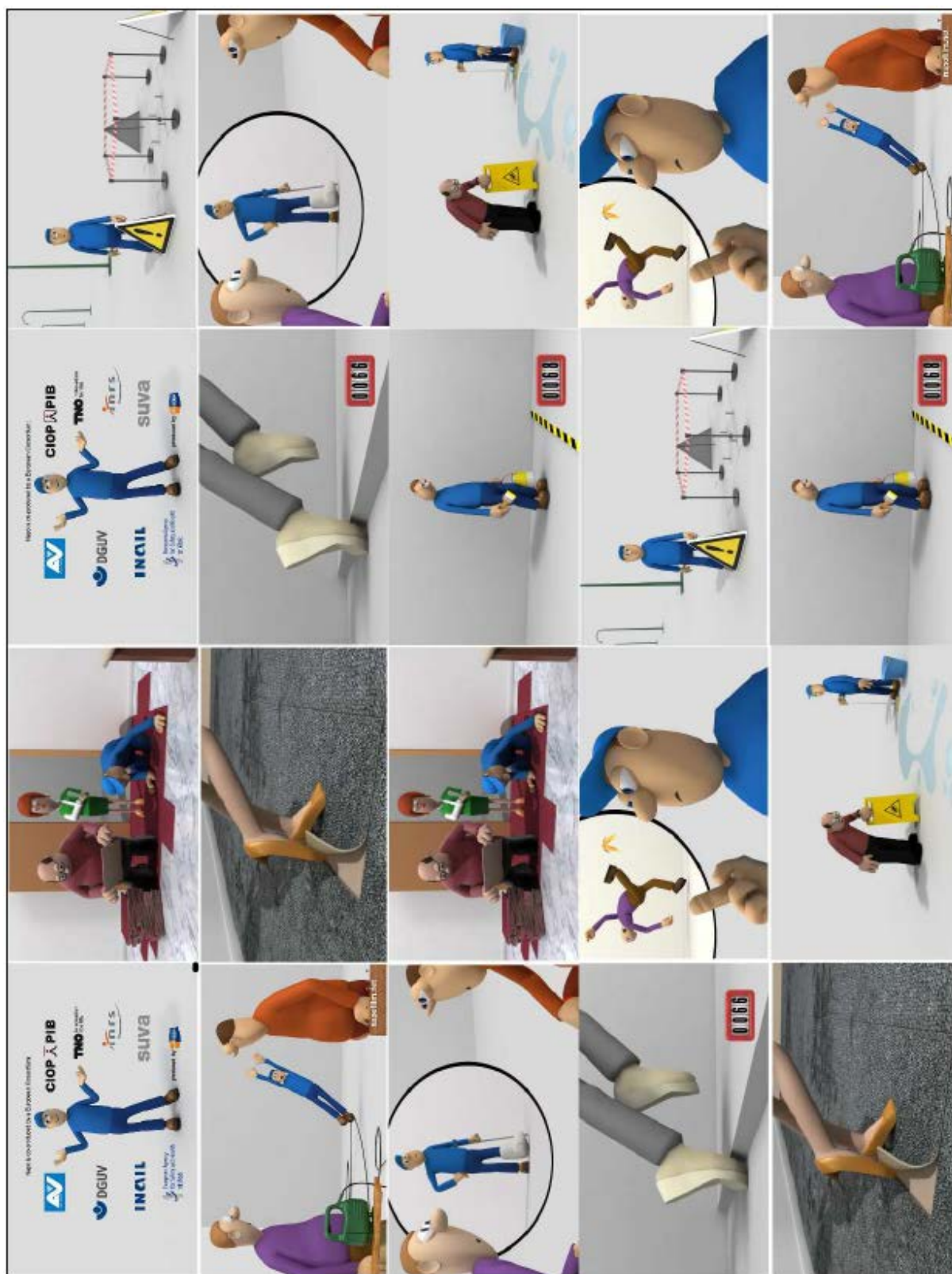
Príloha 3 Riekanka *Daj si pozor!* v hudobnej podobe

Príloha je na CD nosiči.

Autorkou riekanky v hudobnej podobe je renomovaná detská spisovateľka Diana Mašlejová

Príloha 4 Pexeso elektrika - *Napo v...šokujúcich situáciách*

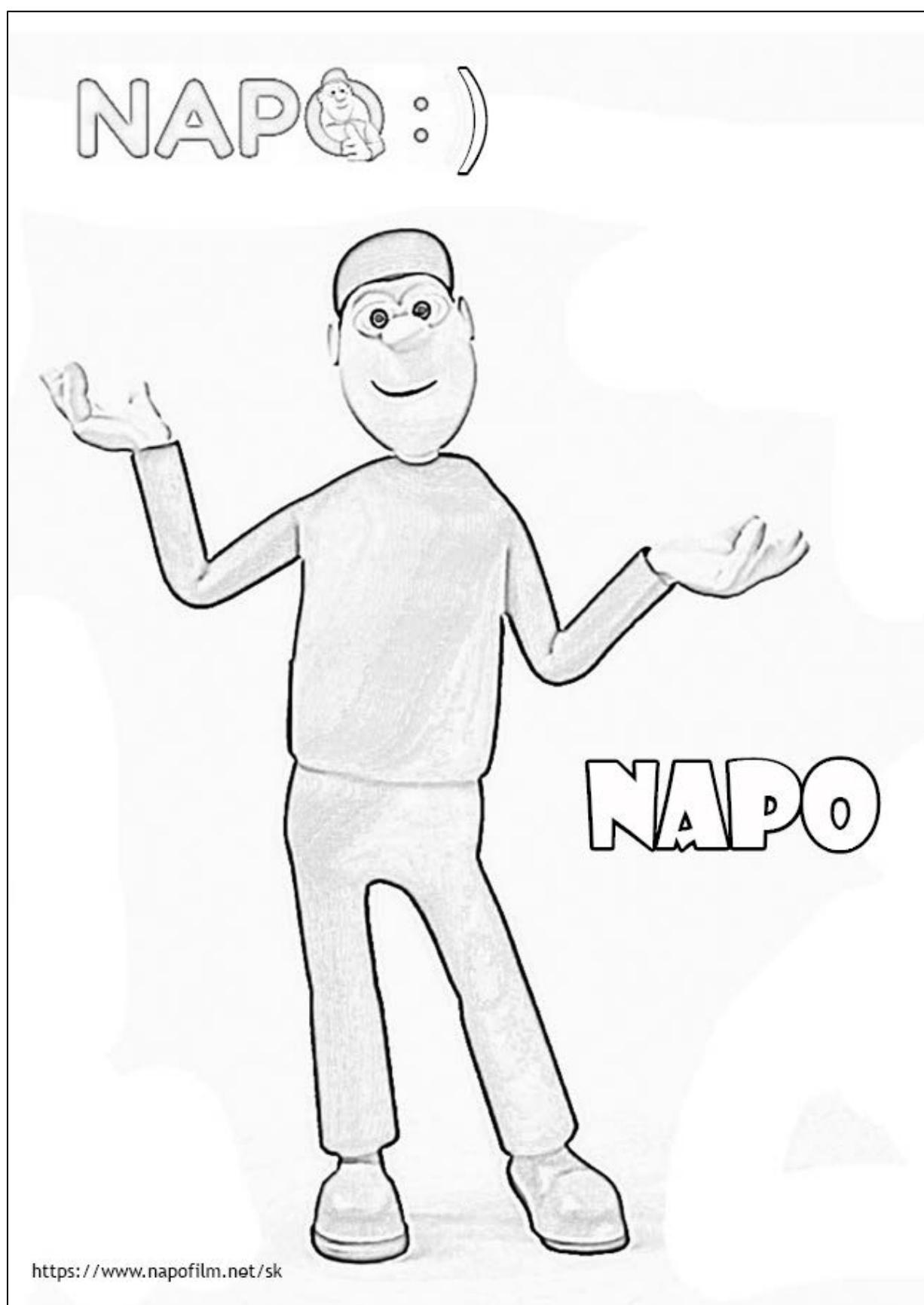
Zdroj: Vlastná tvorba zo scén animovaných filmov <https://www.napofilm.net/sk>

Príloha 5 Pexeso pády - *Napo ... nie je dôvod na žarty*

Zdroj: Vlastná tvorba zo scén animovaných filmov <https://www.napofilm.net/sk>

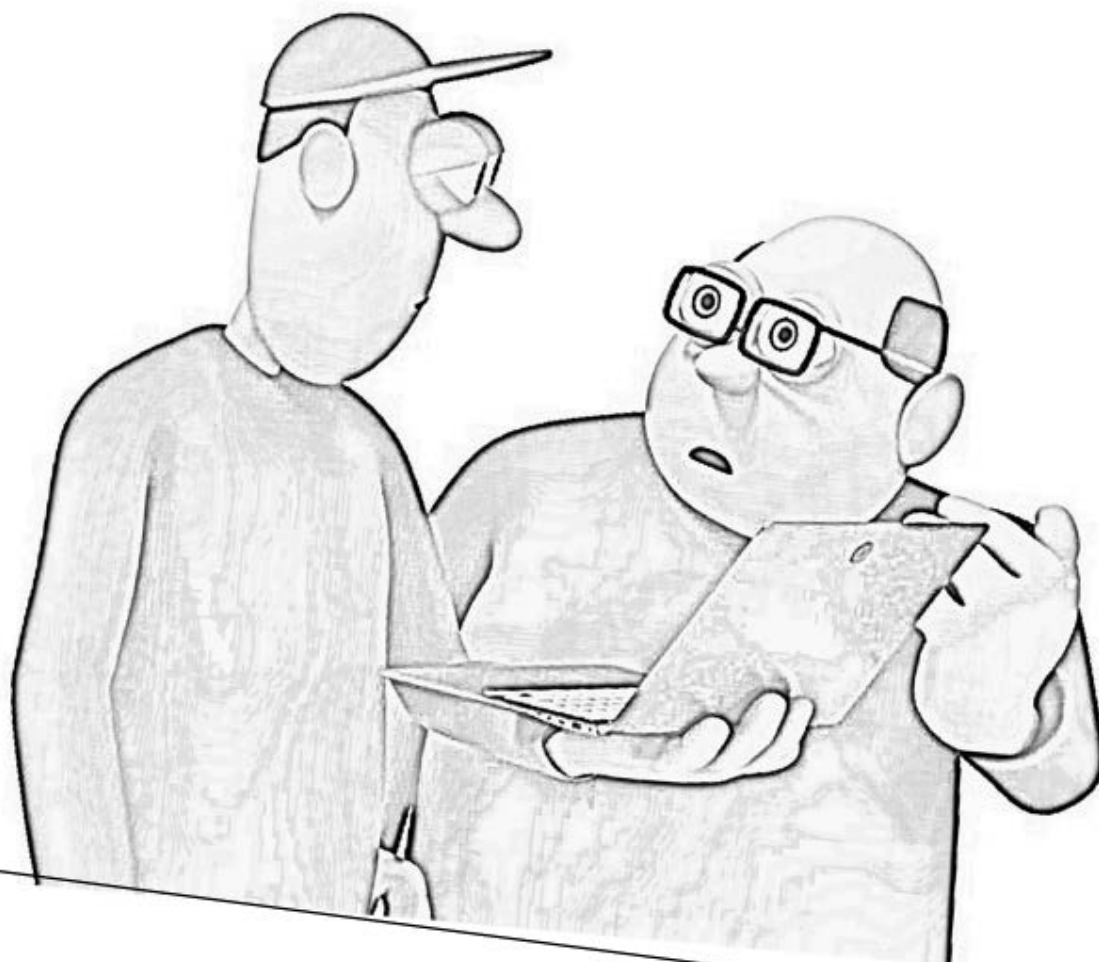
			
			
			
			
			

Príloha 6 Omaľovanka pre deti - postavička Napo a Napo a šéf

Zdroj: Vlastná tvorba z obrázkov <https://www.napofilm.net/sk/about-napo/napo-and-friends>

NAPŮ (:)

NAPŮ A ŠÉF

<https://www.napofilm.net/sk>

Zdroj: Vlastná tvorba z obrázkov <https://www.napofilm.net/sk/about-napo/napo-and-friends>

**Príloha 7 Metodická príprava *Edo a červené kocky* ako námet na realizáciu
vzdelávacích aktivít v materských školách pre zvyšovanie kultúry bezpečného správania
sa detí**

Edo a červené kocky
Rozprávky z materskej školy na Ružovej ulici

Obsah	strana
Cieľ aktivity	2
Materiálové a organizačné zabezpečenie aktivity	2
Opis aktivity	3
Metodické poznámky	8
Pracovný list	9

CIEĽ AKTIVITY:

Aktivita je zameraná na identifikáciu zdravia ohrozujúcej situácie a rozvíjanie zručností zameraných na bezpečnosť pri práci a hre ako i iných bežných činnostiach počas dňa.

Rozvíjanie porozumenia explicitného významu textu, rozvoj aktívnej slovnej zásoby, reprodukcia deja, opisovanie obrázkov a situácií. Obsahuje otázky na porozumenie implicitného významu.

Výkonový štandard:**194 – Identifikuje zdravie ohrozujúce situácie****134 – Rozlišuje vhodné a nevhodné správanie (Prosociálne správanie)**

- 1 - Aktívne a spontánne nadväzuje rečový kontakt s inými osobami – deťmi i dospelými.
- 10 - Odpovedá na otázky vyplývajúce z textu (napr. udalostí, deja, faktov, informácií a i.)
- 11 - Reprodukujú stručne obsah prečítaného textu.
- 12 - Odpovedá na otázky nad rámec doslovného významu textu a dokáže predvídať dej, domýšľať (dedukovať) obsah, aplikovať informácie z textu v prenesených situáciách a pod.

Výkonová úroveň:**U1– Pomocou učiteľky popíše situáciu, kedy bolo ohrozené jeho zdravie**

- U1 – Spontánne nadväzuje rozhovor s učiteľkou, v prípade potreby ju požiada o pomoc
- U1 – Pomocou ilustrácií a s pomocou učiteľky reprodukuje dôležité udalosti prečítaného textu
- U1 – Chápe súvislosti medzi obsahom textov a okolitým svetom, vlastnými skúsenosťami a prežívaním
- U3 – Bezprostredne sa zapája do rozhovoru, aktívne komunikuje s deťmi i s učiteľkou

MATERIÁLOVÉ A ORGANIZAČNÉ ZABEZPEČENIE AKTIVITY**Pomôcky:**

- ✓ Interaktívna tabuľa
- ✓ Farbičky
- ✓ Zo súboru rozprávok „Rozprávky z materskej školy na Ružovej ulici“ rozprávka „Edo a červené kocky“ (rozprávka od renomovanej detskej spisovateľky Diany Mašlejovej)
- ✓ Riekanka „Daj si pozor!“ (od renomovanej detskej spisovateľky Diany Mašlejovej)

Prostredie

Pripravené aktivity a samotné čítanie textu rozprávky môžeme robiť frontálne, pri sedení v polkruhu na stoličkách pred interaktívnou tabuľou, pri aktivitách po čítaní si deti sadnú a pracujú za stolíkmi, pri doplnkových aktivitách sú deti v priestore triedy. Pomôcky na záverečnú aktivitu – vyfarbovanie omaľovanky - sú pripravené na stolíkoch.

Metódy

Rozhovor, hodnotenie, praktická činnosť.

OPIS AKTIVITY

1. AKTIVITY PRED ČÍTANÍM TEXTU ROZPÁVKY:

Učiteľka vedie s deťmi krátky rozhovor na tému kocky, ktoré sú hlavným predmetom v príbehu rozprávky. Má pripravený názorný obrázok kociek.

- Pýta sa detí, či sú v triede kocky. Ak sú, môžu ich priniesť pred tabuľu? Je len jeden druh kociek, alebo sú v rôznych veľkostiach? Ako sa hrajú s kockami? Čo z nich vytvárajú? Ako sa s nimi ešte môžu hrať?
- Učiteľka prepojí rozhovor s deťmi na riekanku „*Daj si pozor!*“, najskôr ju prečíta a s deťmi ju pár krát zopakuje. Rozoberú si, čo jednotlivé strofy znamenajú, vysvetlia si obsah riekanky.

Riekanka „*Daj si pozor!*“ (od renomovanej detskej spisovateľky Diany Mašlejovej)

Daj si pozor!

Pusinka tá nie je z plechu,
zabudnime na neplechu.

Nepapkáme, čo jest' sa nedá,
neskúšaj to, lebo beda!

- Učiteľka navedie deti na čítanie rozprávky Edo a červené kocky.
- Úlohou detí je vypočítať si príbeh v rozprávke a pokúsiť sa zreprodukovat', čo Edo v príbehu zažil.

2. PRÁCA S TEXTOM ROZPÁVKY:

Učiteľka začne čítať pripravenú rozprávku zo súboru *Rozprávky z materskej školy na Ružovej ulici*, konkrétne rozprávku „Edo a červené kocky“. Učiteľka prečíta vždy danú časť z príbehu a buď na interaktívnej tabuli má ako pomôcku pripravený obrázok týkajúci sa prečítaného textu, alebo má pripravenú pomôcku v podobe konkrétneho predmetu. Zároveň kladie deťom pripravené otázky priamo z textu rozprávky.

Čítanie textu rozprávky od renomovanej detskej spisovateľky Diany Mašlejovej:

Edo a červené kocky

Narodeniny má každý rád. Je to predsa deň, keď oslavujeme, že sme sa narodili. V jeden pekný slnečný pondelok mal narodeniny Lukáško.

„A koľko máš rokov, Lukáško?“ spýtala sa ho Betka.

„No predsa päť rokov. Presne toľko, koľko máš aj ty“ odpovedal. Celá trieda materskej školy na Ružovej ulici mu pekne zagratalovala. To sa predsa patrí. A šťastie mu poprialo aj pani učiteľka Rozvážna. Chlapci okolo vyzvedali, čo dostal na narodeniny doma. O Lukáškovi každý vedel, čo robil najradšej. Skladal stavebnice. Bol v tom veľmi šikovný. Jeho kamaráti mali omnoho radšej autá. Mišo s Adamkom sa zase radi hrali na policajtov. Lukáškovi však stačila pekná veľká stavebnica a o zábavu mal postarané.

„Určite si dostal nejakú stavebnicu“ vyzvedala Elenka. Dnes mala na sebe pekné červené šatočky a na celý svet sa veselo usmievala. Lukáško prikývol. Spolu s ostatnými sedel v kruhu a všetci spoločne sa hrali pexeso.

Otázky:

1. Koľko rokov Lukáško oslavoval?
2. Čo robil Lukáško najradšej?

„Môžem vám moju stavebnicu aj ukázať, keď mi pani učiteľka dovoľí“ pozrel sa Lukáš prosbne na pani učiteľku Rozvážnu. Súhlasila. Radšej sa však pozrela, či je stavebnica

vhodná aj pre menšie deti. Zdalo sa, že nikomu nemôže ublížiť. Bola to vlastne červená krabička, ktorú už Lukáško včera doma zložil.

„Ale veď to nie je žiadna stavebnica. Iba červená škatuľka!“ zasmial sa Edo.

„Nebolo ľahké zložiť ju“ priznal sa Lukáško.

„To zvládnem aj ja. Ľavou zadnou“ zahlásil Edo.

Lukáško teda červenú škatuľku opäť rozložil na menšie kúsky. Edo pozorne hľadel na stavebnicu. Jeho veľké hnedé oči boli plné obáv. Zvládne to? Zato Lukáško mal oči modré a žiadne obavy v nich neboli. Odsunul kúsky červenej skladačky pred Eda.

„Môžeš začať“ povedal.

Edo sa snažil a skladal. Nič. Skladal, kým ostatní hrali pexeso, a nič. Skladal, kým sa dievčatá nezačali hrať s bábikami, a stále nič. Nešlo mu to a začínal sa mračiť. Vstal, prešiel sa po miestnosti a vrátil sa späť do kruhu. A vtedy mu niečo napadlo. Dva malé kúsky stavebnice si schoval do vrečka svojich modrých riflí.

Otázky:

1. Darilo sa Edovi zložiť stavebnicu?
2. Akej farby bola stavebnica?
3. Ako vyzerá, keď sa mračíme?

„No čo? Nie je to také jednoduché, však?“ spýtal sa ho Lukáš.

Edo prestupoval z nohy na nohu. Tváril sa čudne.

„To teda nie. Pretože mi chýbajú dva kúsky stavebnice“ povedal zrazu. Lukáš sa prekvapil a sadol si s Edom na zem. Rukami prehrabával kocky. Skutočne! Dve kocky chýbali. A boli to tie najdôležitejšie kocky.

„Pred chvíľou tu predsa boli“ povedal smutný Lukáš.

„Možno si ich predtým mnou schoval“ zamračil sa naňho Edo.

„Alebo si ich schoval ty“ zagánil naňho Lukáš.

„Ukáž vrečku“ ukázal na Eda prstom Dominik.

Edo celý očervenel. Veď tie dve kocky sa skrývali práve tam! V jeho vrečku. Rýchlo a nenápadne ich vybral. Čo teraz? Nič lepšie mu nenapadlo. Vložil si ich do úst. Ach, taká neplecha! Pred kamarátmi vyvrátil obe vrečky.

„Nič v nich nemá“ uznal Dominik.

„Tak, kde sú potom tie dve kocky?“ rozhliadal sa Lukáš znepokojene. Vtom k nim pribehla pani učiteľka Rozvážna.

„Edo, čo to máš v ústach?“ pozrela sa na ňaňho nedôverčivo.

Edovi sa totiž nápadne roztiahli líca. Vyzeral, že chce niečo vyplŕuť. Zároveň sa však nechcel prezradiť. Jednou rukou ukázal na ústa a zo zatvorenými ústami zamumlal: „nič“. Dievčatá vybuchli od smiechu. Vyzeralo to komicky. No pani učiteľke Rozvážnej do smiechu nebolo.

Otázky:

1. Kde schoval Edo kocky?
2. Koľko kociek schoval Edo?

„Okamžite to vyplŕuj“ prikázala mu pani učiteľka prísne. Ruku nastavila presne pod jeho ústa. Sklamany Edo vedel, že nemá na výber. Vyplŕul obidve kocky do jej dlane. Znova bol celý červený od hanby.

„To už nikdy nerob, Edo! Vieš predsa, že hračky, guľičky, ani iné predmety do úst nepatria. Mohol si tie kocky prehltnúť a čo potom? Museli by sme ísť do nemocnice“ hnevala sa pani učiteľka Rozvážna.

„Čo nevieš, že do úst patrí iba jedlo z taniera?“ krútila hlavou Elenka.

Pani učiteľka s Lukášom umyla kocky pod tečúcou vodou. Lukáš si z nich za pár minút opäť zložil skladačku. Edo mal za ten čas rozmýšľať, prečo sa zachoval nesprávne. Nakoniec na to prišiel a Lukášovi sa ospravedlnil.

„Prepáč mi, kamarát. Keď ty si taký šikovný. Hneď si tú stavebnicu zložil. Mne to trvalo večnosť“ podal mu ruku.

„Ale Edo. Ty si zase omnoho lepší vo futbale. Ja ešte nedobehnem k bránke a ty už dáš gól!“ usmial sa naňho Lukáš.

Pani učiteľka ich s deťmi pozorovala. Bola rada, že sa pomerili. Tak to má medzi kamarátmi byť.

„Ale to nie je všetko, Edo. Tvoj čin bol nebezpečný z iného dôvodu. Vieš prečo?“ spýtala sa ho. Chlapec prikývol a pozrel do zeme.

„Pretože do úst patrí iba jedlo. Mohol som kocky prehltnúť, alebo sa začať dusiť“ odpovedal Edo ticho. Pani učiteľke odľahlo. Verila, že už nikdy si žiadne z jej detí nedá do úst nič, čo tam nepatrí. A splnilo sa jej to. Príhoda s Edom a kockami bola pre ostatných dostatočnou výstrahou.

Otázky:

1. Prečo Edo schoval Lukáškovi kocky?
2. Prečo sa Edo nezachoval kamarátsky?
3. V čom bol šikovný Lukáš a v čom zase Edo?
4. Čo do úst nikdy nepatrí? Čo sa môže stať, keď si do úst vložíme veci, ktoré tam nepatria?
5. Čo do úst patrí?
6. Čo je to výstraha?

3. AKTIVITY PO PREČÍTANÍ TEXTU

Učiteľka vedie s deťmi diskusiu na tému správania sa k hračkám, ku kamarátom, či o nebezpečenstve pri prehĺtaní cudzích predmetov. Spolu identifikujú zdravie ohrozujúce situácie. Deti hovoria, čo je správne a čo správne nie je. Súčasne prebieha opakovanie si dôležitosti zásad slušného správania: prosím, ďakujem, prepáč - ospravedlnenie sa.

Dôležité je, aby diskusia vyústila do návrhov: Ako by reagovali, ak by sa niečo podobné stalo? Čo by spravili? Koho zavolali?

Na záver sa opakuje riekanka *Daj si pozor!* ako súčasť utvrdenia návyku o bezpečnom správaní sa detí

Daj si pozor!

Pusinka tá nie je z plechu,
zabudnime na neplechu.

Nepapkáme, čo jesť sa nedá,
neskúšaj to, lebo beda!

Následne si deti posadajú za pripravené stolíky. Ich úlohou bude práca s pracovným listom - vyfarbenie omaľovanky s Napom – rozprávkovou postavičkou z filmov o bezpečnosti a ochrane zdravia.

Učiteľka počas vymaľovania chodí pomedzi deti. Podľa potreby im môže pomôcť. Dbá sa na správny úchop grafického materiálu, správne sedenie za stolom a precíznu prácu, aby deti vymaľovali a nevychádzali za okraj obrázku.

Z hotových prác môže učiteľka vytvoriť výstavku.

Fixácia

V závere učiteľka hodnotí aktivitu a správanie detí počas nej. Zároveň vyzve deti, aby zhodnotili svoju činnosť. Tiež hodnotia svoje vlastné práce ako i práce svojich kamarátov.

Doplnková aktivita

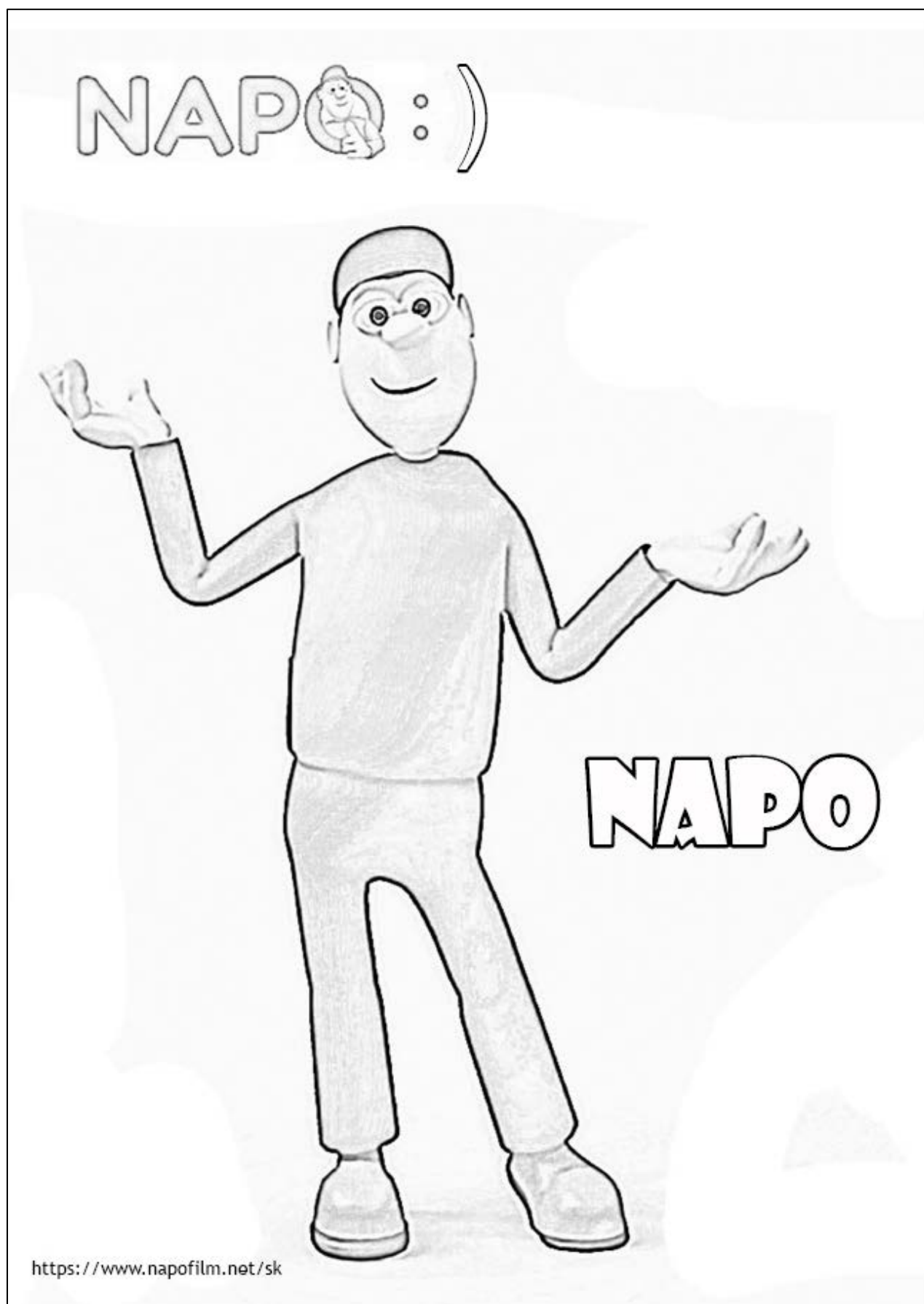
V poobedňajšej aktivite si deti môžu pozrieť film s Napom na interaktívnej tabuli, na utvrdenie správneho a bezpečného správania. Filmy s Napom o bezpečnosti a ochrane zdravia sú dostupné online na: <https://www.napofilm.net/sk>.

METODICKÉ POZNÁMKY

Aktivita je navrhnutá pre najmladšiu vekovú skupinu. Tematicky je spracovaná tak, aby si dieťa uvedomovalo dôsledky pri prehľtaní cudzích predmetov, čo sa môže stať, ale aj si začalo uvedomovať, že každé dieťa môže byť šikovnejšie v iných činnostiach. Otázky k textu sú preto konštruované tak, aby umožnili dieťaťu porozumieť pocitom iných detí a zároveň ako ponaučenie z nesprávneho a nebezpečného správania hlavnej postavy.

Autor: Mgr. Katarína Petriková

PRACOVNÝ LIST – OMAĽOVANKA S NAPOM

Príloha 8 Metodická príprava *Daj si pozor!* ako námet na realizáciu vzdelávacích aktivít v materských školách pre zvyšovanie kultúry bezpečného správania sa detí

Daj si pozor!

Obsah	strana
Cieľ aktivity	2
Materiálové a organizačné zabezpečenie aktivity	2
Opis aktivity	4
Metodické poznámky	7
Pracovné listy	8

CIEĽ AKTIVITY

Identifikácia zdravia ohrozujúcej situácie a rozvíjanie zručností zameraných na bezpečnosť pri práci a hre ako i iných bežných činnostiach počas dňa.

Rozlíšiť a nakresliť voľnou rukou všetky druhy čiar. Orientovať sa v spleti čiar a určiť, kde majú začiatok a koniec.

Rozhodnúť o pravdivosti vysloveného tvrdenia a či daný objekt má určité vlastnosti alebo nie.

Vytvoriť dvojicu objektov na základe danej logickej súvislosti – rovnaké dvojice obrázkov – pexeso zamerané na bezpečnosť a ochranu zdravia.

Výkonový štandard:

194 – Identifikuje zdravie ohrozujúce situácie

134 – Rozlišuje vhodné a nevhodné správanie (Prosociálne správanie)

51– Nakreslí, rozlíši, vymodeluje a pomenuje rovnú a krivú čiaru

52 – Využíva čiarový pohyb na spájanie bodov do obrazcov, kreslenie obrysov či identifikáciu cesty v obrazci (v bludisku, na jednoduchej mape)

63 – Rozhodne o pravdivosti (áno/nie, platí/neplatí) jednoduchých tvrdení

64 – Rozhodne či daný objekt má/nemá danú vlastnosť

67 – Vytvorí dvojicu objektov na základe danej logickej súvislosti

Výkonová úroveň:

U1– Pomocou učiteľky popíše situáciu, kedy bolo ohrozené jeho zdravie

U2 – Nakreslí a rozlíši rovnú a krivú čiaru

U2 – Využíva čiarový pohyb na spájanie dvoch bodov v rovine, na kreslenie ciest krivou a rovnou čiarou, na spájanie bodov do obrazcov, na kreslenie obrysov

U1 – Rozhodne, či daný objekt má alebo nemá danú vlastnosť

U1 – Vytvorí dvojicu objektov na základe základnej požadovanej (určitej) logickej súvislosti

MATERIÁLOVÉ A ORGANIZAČNÉ ZABEZPEČENIE AKTIVITY**Pomôcky:**

- ✓ Interaktívna tabuľa
- ✓ Prezentácia s obrázkovými prílohami v programe ActivInspire, prípadne pracovné listy

- ✓ Stoličky
- ✓ Východiskový text: riekanka – Daj si pozor! (od renomovanej detskej spisovateľky Diany Mašlejovej) – časť električka
- ✓ Nožnice a pexeso Električka – Napo v ...šokujúcich situáciách

Prostredie

Pripravené aktivity a samotná vzdelávacia aktivita sa robí frontálne, pri sedení v polkruhu na stoličkách pred interaktívnou tabuľou, pri aktivitách po čítaní si deti sadnú a pracujú za stolíkmi, pri doplnkových aktivitách sú deti v priestore triedy. Pomôcky na záverečnú aktivitu – strihanie pexesa - sú pripravené na stolíkoch.

Metódy

Rozhovor, hodnotenie, praktická činnosť.

Motivácia

Riekanka *Daj si pozor!* od renomovanej detskej spisovateľky Diany Mašlejovej

Daj si pozor!

Elektrika nie je hračka,
nehladká sa ako mačka.

Bez nej by tu nebolo,
svetlo všade okolo.

Do zásuviek nestrkáme
prsty, ani čo v nich máme.

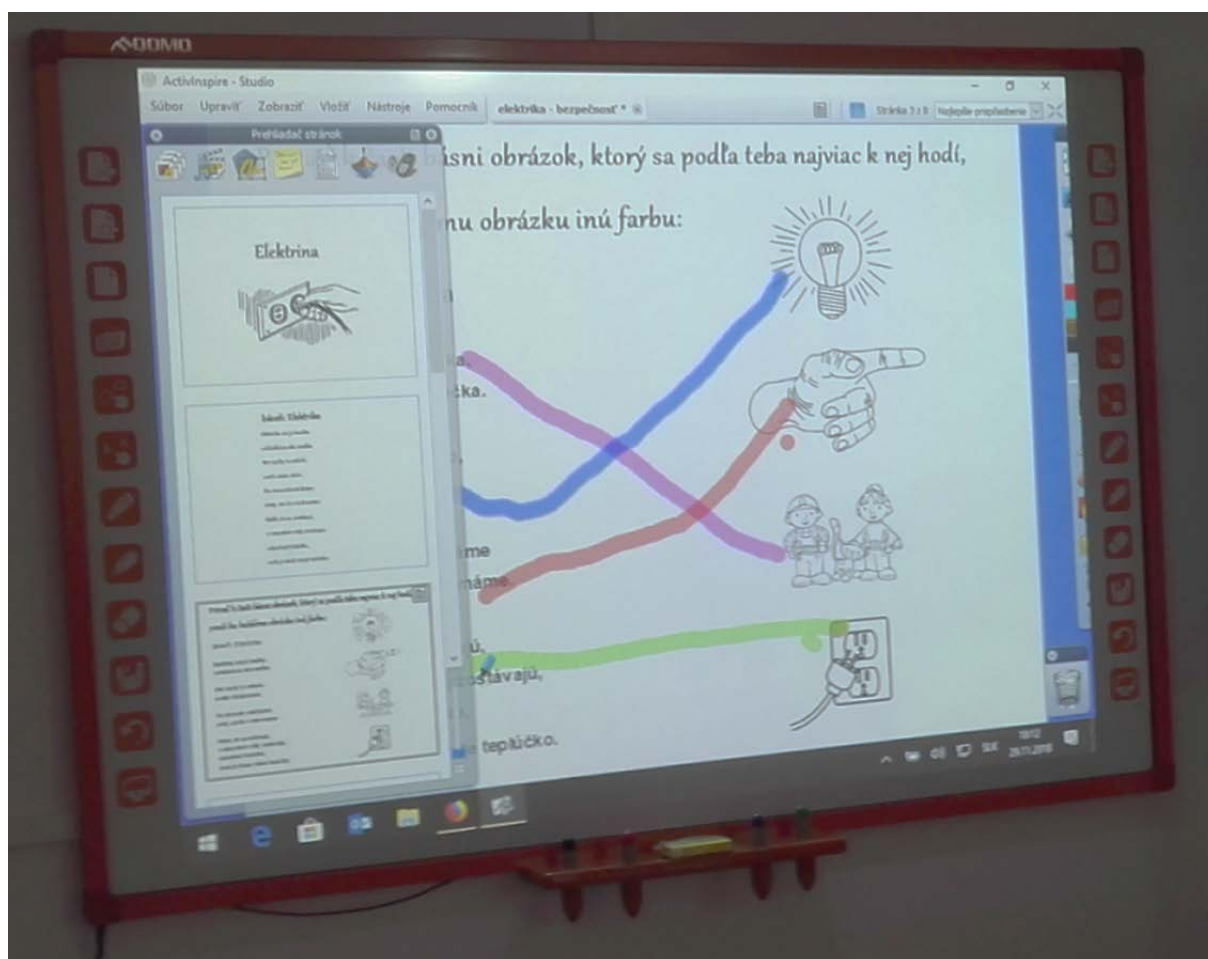
Káble, tie sa neťahajú,
v zásuvkách vždy zostávajú.

Odpočívať tichučko,
nech je všade teplučko.

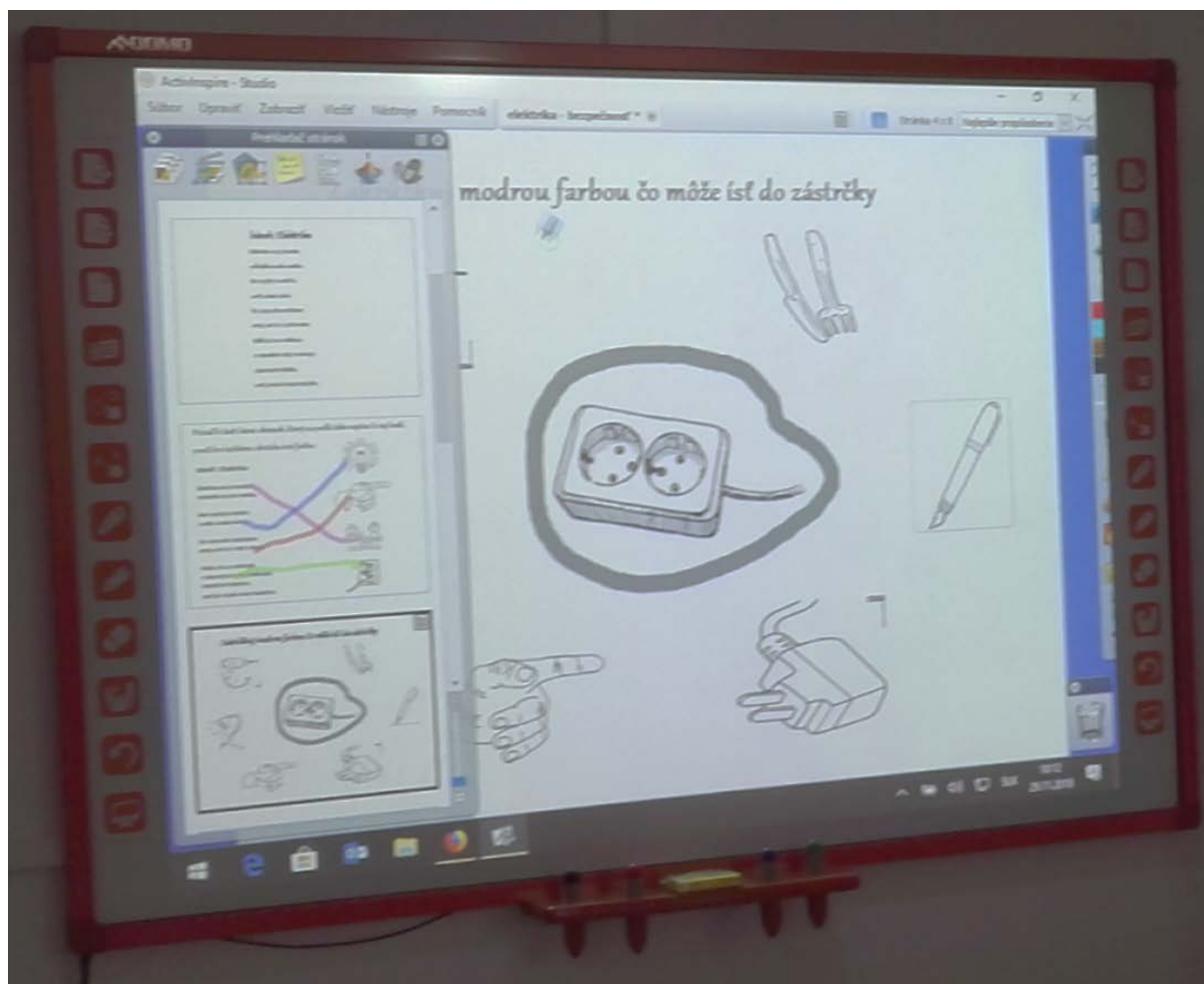
OPIS AKTIVITY

1. Aktivity pred začatím aktivity:

- Deti sú usadené do polkruhu na stoličkách pred interaktívnou tabuľou tak, aby na ňu všetci videli.
- Učiteľka vedie s deťmi krátky rozhovor – je zameraný na elektriku.
- Učiteľka vedie diskusiu, či by deti vedeli vysvetliť, čo je pojem čiara – skúšajú na tabuli nakresliť čiary. Pomenujú ich rovná čiara, krivá čiara.
- Práca s interaktívnou tabuľou: vopred máme pripravenú prezentáciu na tému „Elektrika“ v programe ActivInspire. Je tam ukážka riekanky, interaktívnych pracovných listov, ako aj pripravené interaktívne pexeso. (pozri obrázok č. 1 a obrázok č. 2, ktoré sú vytvorené ako fotodokumentácia z priebehu pilotného overenia ukážkovej vzdelávacej činnosti v materskej škole)
- V prípade, že nie je program k dispozícii, sú pripravené obrázky a vytlačené pracovné listy na vypracovanie deťmi.

Obrázok č. 1 Prvá časť pripravenej prezentácie v programe ActivInspire na tému Električka

Obrázok č. 2 Druhá časť pripravenej prezentácie v programe ActivInspire na tému Električka

4. Učiteľka s deťmi diskutuje o bezpečnosti pri denných aktivitách spojených s elektrickou energiou. Deti opíšu svoje zážitky a poznatky. Cieľom je deťom vysvetliť, že elektrická energia je známa a neodmysliteľná súčasť každodenného života, ale ak sa s ňou nenarába s rešpektom, môže ľudí ohroziť, zraniť alebo zabiť. Existujú jednoduché preventívne opatrenia, ktoré podstatne znižujú riziká pri práci s elektrickou energiou alebo v jej blízkosti.
5. Deti sa oboznámia s riekankou - Daj si pozor! – od renomovanej detskej spisovateľky Diany Mašlejovej. Vyberie sa časť, ktorá je zameraná na električku – riekanku deti rozoberú v rozhovore s pani učiteľkou, pričom si ju opakujú.
6. Po prečítaní a zopakovaní riekanky deti dostanú za úlohu priradiť časti riekanky ku správnym obrázkom (pracovný list – úloha č. 1). Pričom ide o rozvoj logického myslenia a fantázie.
7. Nasledujúca úloha je zameraná na bezpečnosť a ochranu zdravia. Učiteľka vedie k deti ku správne zakrúžkovaniu obrázkov vo vzťahu k elektrickej zásuvke

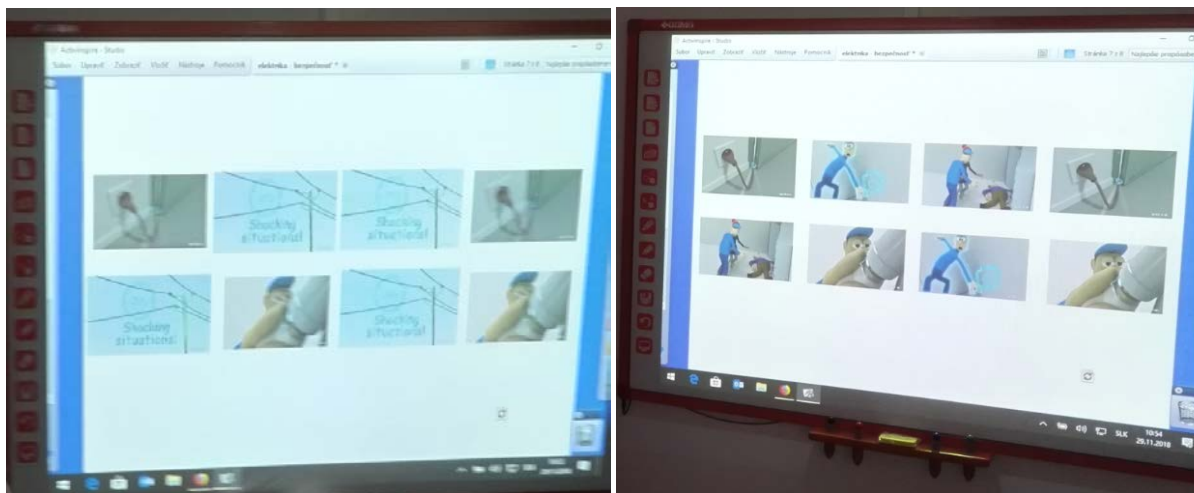
a vysvetlení, prečo predmety na konkrétnych obrázkoch patria alebo nepatria do elektrickej zásuvky (pracovný list – úloha č. 2).

8. Ďalšia úloha je zameraná na nájdenie cesty z jednotlivých lúčov na obrázkoch ku elektrickej zásuvke (pracovný list – úloha č. 3).
9. Po ukončení všetkých úloh si deti pozrú náučný film s Napom - *Napo v...šokujúcich situáciách*, v ktorom sa opisujú niektoré riziká: krátke príbehy znázorňujú Napove konfrontácie s rôznymi elektrickými nebezpečenstvami a dlhšie príbehy zahŕňajú organizáciu práce a pracovné vzťahy. Nebezpečenstvo predstavuje malá figúrka nakreslená ako elektrický oblúk elektrickou modrou farbou. Film je navrhnutý tak, aby ilustroval niektoré z otázok, podnietil diskusiu a viedol k bezpečným pracovným postupom. Film zverejnený a dostupný verejnosti na webovej stránke: <https://www.napofilm.net/sk/napos-films/napo-in%E2%80%A6shocking-situations>
10. Po filme vedie učiteľka diskusiu o situáciách, ku ktorým došlo v premietnutom filme.

Otázky k diskusii:

- ✓ Kde všade sú elektrické zásuvky?
- ✓ Prečo by sme sa ich nikdy nemali dotýkať? Môžeme ťahať elektrické káble z elektrických zásuviek? Môžeme ich prehryznúť?
- ✓ Na čo slúžia elektrické zásuvky?
- ✓ Zažili ste niekedy podobnú situáciu ako Napo vo filme? Urobili ste niekedy niečo podobné, za čo by ste sa hanbili?
- ✓ Pochválili vás, že ste sa zachovali správne? Ak áno, za čo?
- ✓ **Ako by ste reagovali, ak by niekoho zasiahol elektrický prúd? Čo by ste spravili? Koho zavolali? Aká je prvá pomoc pri zasiahnutí elektrickým prúdom? Môžeme sa dotknúť človeka, ktorého zasiahol elektrický prúd?**

11. Hra s interaktívnym pexesom (pozri obrázok č. 3) prostredníctvom programu ActivInspire zameraným na situácie, ku ktorým došlo v premietnutom filme s Napom – *Napo v...šokujúcich situáciách*. Interaktívne pexeso, kde ide o hľadanie rovnakých dvojíc s tematikou elektrika, je zamerané na pamäť detí ako aj zapamätanie si videných situácií. Pre deti je zároveň pripravené vytlačené pexeso, ktoré si rozstihajú a tiež hľadajú rovnaké dvojice.

Obrázok č. 3 Interaktívne pexeso v programe ActivInspire na tému Električka - Napo v...šokujúcich situáciách

Fixácia

Na záver sa zopakuje riekanka Daj si pozor! ako súčasť utvrdenia návyku o bezpečnom správaní a predchádzaní zdravie ohrozujúcich situácií.

V závere učiteľka vedie rozhovor o správaní, o bezpečnosti a zároveň deti hodnotia aktivitu a robia závery, aké im vzniklo poučenie.

METODICKÉ POZNÁMKY

Aktivita je navrhnutá pre staršiu a najstaršiu vekovú skupinu detí v predškolskom veku. Tematicky je spracovaná tak, aby si dieťa uvedomovalo dôsledky pri porušení bezpečnostných pravidiel a situácie ohrozujúce zdravie. Vzdelávacie štandardy patria do oblasti Logiky, problematiky v rozhodovaní o pravdivosti a nepravdivosti ako i o rozvoji trpezlivosti pri dostatočnom množstve času na splnenie úlohy. Otázky k textu sú preto konštruované tak, aby umožnili dieťaťu porozumieť situáciám, ktoré môžu ohrozovať zdravie seba, ale i iným, ako aj ponaučenie z nesprávneho a nebezpečného správania sa.

Autor: Mgr. Katarína Petriková

PRACOVNÝ LIST

Úloha č. 1: Priradiť k jednotlivým častiam riekanky obrázkov, ktorý sa podľa Teba najviac k nej hodí. Ku každej časti riekanky, použi inú farbu.

Daj si pozor!

I. časť - Električka

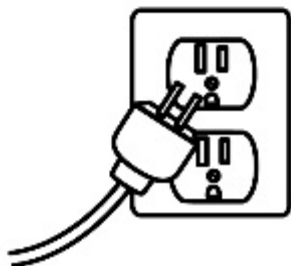
Električka nie je hračka,
nehladá sa ako mačka.

Bez nej by tu nebolo,
svetlo všade okolo.

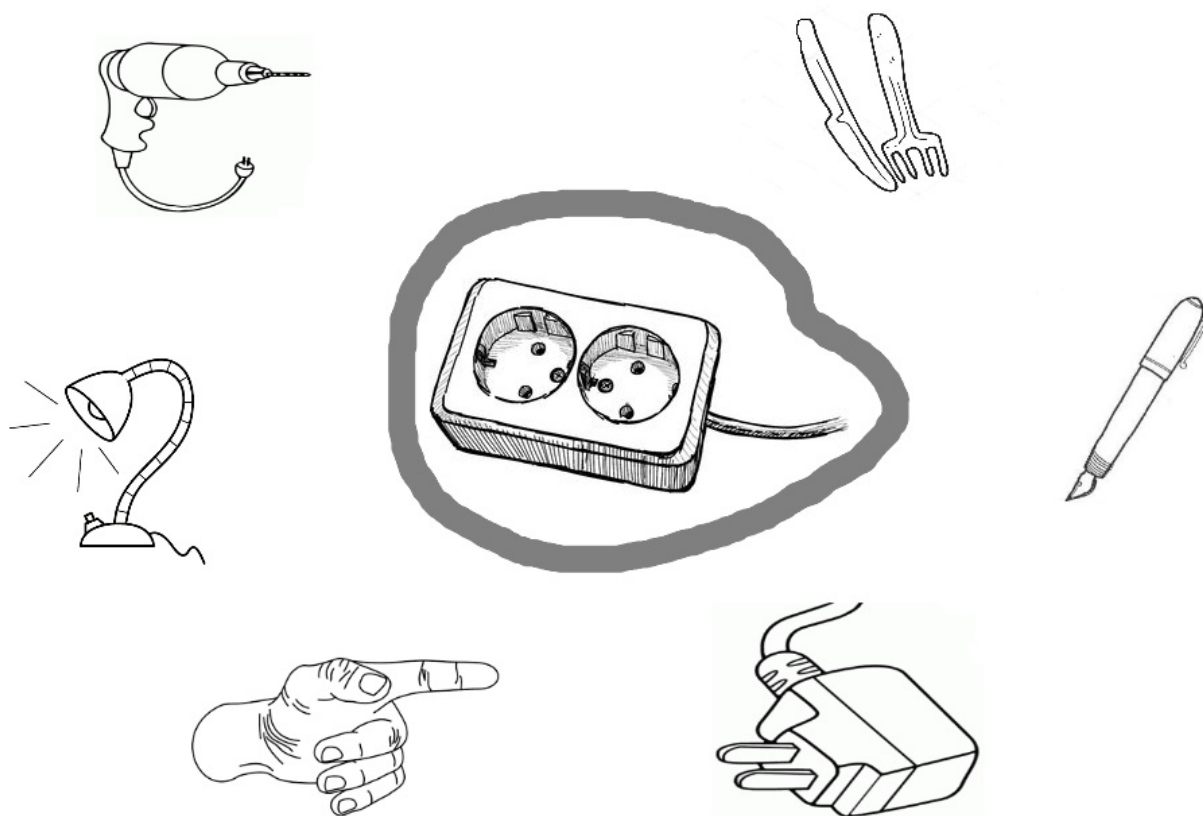
Do zásuviek nestrkáme
prsty, ani čo v nich máme.

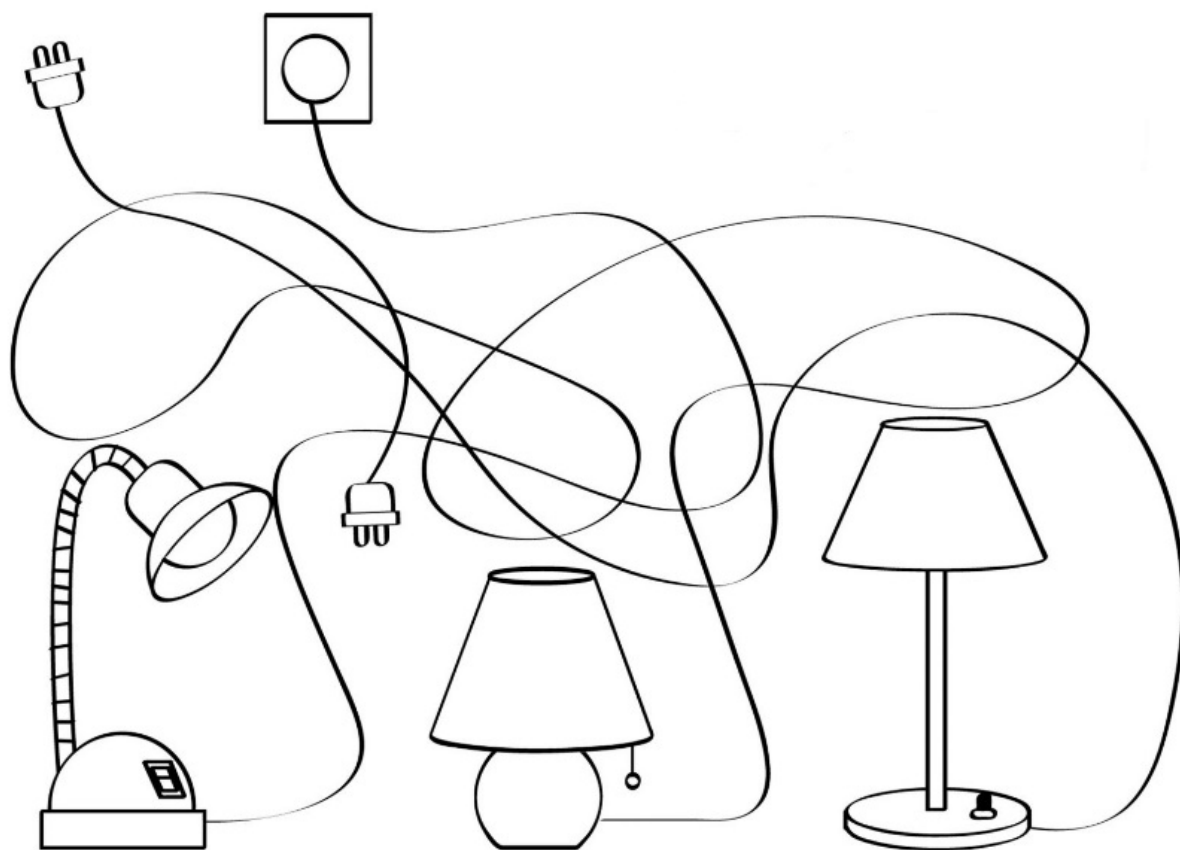
Káble, tie sa neťahajú,
v zásuvkách vždy zostávajú.

Odpočívať tichučko,
nech je všade teplučko.

Úloha č. 2: Zakrúžkuj modrou farbičkou, čo môže ísť do elektrickej zásuvky.

Úloha č. 3: Nájdi správnu lampu, ktorá je pripojená k elektrickej zásuvke. Na každú lampu použi inú farbičku.

Príloha 9 Metodická príprava *Jakub a ohňostroj* ako námet na realizáciu vzdelávacích aktivít v materských školách pre zvyšovanie kultúry bezpečného správania sa detí

Jakub a ohňostroj
Rozprávky z materskej školy na Ružovej ulici

Obsah	strana
Cieľ aktivity	2
Materiálové a organizačné zabezpečenie aktivity	2
Opis aktivity	3
Metodické poznámky	8
Príloha	9

CIEĽ AKTIVITY

Identifikácia zdravia ohrozujúcej situácie a rozvíjanie zručností zameraných na bezpečnosť pri práci a hre ako i iných bežných činnostiach počas dňa.

Rozvíjanie porozumenia explicitného významu textu, rozvoj aktívnej slovnej zásoby so zameraním na tvorbu synonym, reprodukciu deja. Obsahuje otázky na porozumenie implicitného významu.

Výkonový štandard:**194 – Identifikuje zdravie ohrozujúce situácie****134 – Rozlišuje vhodné a nevhodné správanie (Prosociálne správanie)**

- 1 – Aktívne a spontánne nadväzuje rečový kontakt s inými osobami – deťmi i dospelými.
- 10 – Odpovedá na otázky vyplývajúce z textu (napr. udalostí, deja, faktov, informácií a i.)
- 12 – Odpovedá na otázky nad rámec doslovného významu textu a dokáže predvídať dej, domýšľať (dedukovať) obsah, aplikovať informácie z textu v prenesených situáciách a pod.
- 204 – Manipuluje s náčiním: hádzanie chytanie, podávanie, odrážanie , preskakovanie atď.

Výkonová úroveň:**U1– Pomocou učiteľky popíše situáciu, kedy bolo ohrozené jeho zdravie**

- U3 – Bezprostredne sa zapája do rozhovorov v triede, aktívne komunikuje s deťmi aj s učiteľkou
- U3 – Chápe súvislosti medzi obsahom textov a okolitým svetom, vlastnými skúsenosťami a prežívaním
- U3 – bezprostredne sa zapája do rozhovoru, aktívne komunikuje s deťmi i s učiteľkou
- U3 – Manipuluje s náčiním: chytanie

MATERIÁLOVÉ A ORGANIZAČNÉ ZABEZPEČENIE AKTIVITY**Pomôcky:**

- ✓ Interaktívna tabuľa
- ✓ Film s Napom - *Napo v...šokujúcich situáciách* <https://www.napofilm.net/sk/napos-films/napo-in%E2%80%A6shocking-situations>
- ✓ Lopta
- ✓ Nožnice

- ✓ Zo súboru rozprávok „Rozprávky z materskej školy na Ružovej ulici“ rozprávka „*Jakub a ohňostroj*“ (rozprávka od renomovanej detskej spisovateľky Diany Mašlejovej)
- ✓ Riekanka „*Daj si pozor!*“ (od renomovanej detskej spisovateľky Diany Mašlejovej)

Prostredie

V prvej časti aktivity deti sedia na koberci v kruhu, aktivita prebieha frontálne, v druhej časti sú pred interaktívnou tabuľou a sledujú rozprávku a v tretej časti sú za stolíkmi, v závere opäť v kruhu.

Metódy

Rozhovor, hodnotenie, praktická činnosť.

OPIS AKTIVITY

AKTIVITY PRED ČÍTANÍM TEXTU:

1. Učiteľka pred tým, než začne čítať rozprávku, diskutuje s deťmi: Čo je to rozprávka, rozprávková knižka? Kto píše rozprávky? Vysvetlí, že rozprávka býva vymyslená, často sa začína so slovami „kde bolo tam bolo“, popisuje príbeh, dej, vystupujú v nej aj vymyslené bytosti alebo postavy, ktoré môžu mať zvláštne schopnosti, skrýva sa v nej dobro aj zlo, dobro obyčajne víťazí nad zlom a pod.
2. Učiteľka navedie deti na tému rozprávky, ktorú bude čítať. Konkrétne pôjde o rozprávku *Jakub a ohňostroj* zo súboru *Rozprávok z materskej školy na Ružovej ulici*.
3. Učiteľka prepojí rozhovor s deťmi na riekanku „*Daj si pozor!*“, najskôr ju prečíta a s deťmi ju pár krát zopakuje. Rozoberú si, čo jednotlivé strofy znamenajú, vysvetlia si obsah riekanky.

Riekanka „Daj si pozor!“ (od renomovanej detskej spisovateľky Diany Mašlejovej)

Daj si pozor!

Elektrika nie je hračka,
nehladá sa ako mačka.

Bez nej by tu nebolo,
svetlo všade okolo.

Do zásuviek nestrkáme
prsty, ani čo v nich máme.

Káble, tie sa neťahajú,
v zásuvkách vždy zostávajú.

Odpočívať tichučko,
nech je všade teplučko.

Práca s textom rozprávky od renomovanej detskej spisovateľky Diany Mašlejovej

Jakub a ohňostroj

„Zo všetkého najviac sa mi páčia ohňostroje“ povedal jedného dňa Jakub. V materskej škole na Ružovej ulici sa práve blížil čas obeda. Z kuchyne rozvoniavali všakovaké dobroty. Jakub mal pred sebou papier a farebné farbičky. Tak, ako ostatné deti zo škôlky, aj on rád kreslil. Jakub mal pekné zelené oči a zelený svetrik. A predstavte si, v ruke držal zelenú farbičku. „Čo to kreslíš?“ spýtala sa ho pani učiteľka Rozvážna.

Jakub jej vysvetlil, aký obrázok maľuje. Na jednej strane boli zelené stromy. Na opačnej strane zase vysoké domy. No a presne v strede na oblohe bol ohňostroj.

„Ale ved’ nie je Silvester! Mamička mi povedala, že ohňostroje sa na nebi objavujú iba keď končí rok. A to je vždy na Silvestra“ povedala Betka.

Pani učiteľka deťom vysvetlila, že ohňostroj sa môže objaviť aj pri rôznych dôležitých výročiach a oslavách. A takisto aj keď končí rok.

„Rok predsa končí už zakrátko. O chvíľu je tu ďalší ohňostroj“ zasmial sa Jakub a ďalej na oblohu kreslil veľké žlté hviezdičky.

Otázky:

1. Čo sa Jakubovi páčilo zo všetkého najviac?
2. Čo to je ohňostroj? Videli ste už nejaký?
3. Čo je to výročie?

„Keď som bola malá, ohňostrojov som sa bála. Teraz sa ich už nebojím“ priznala sa Saška.

„Ani ja sa ich nebojím“ odvetil Jakub a zobral si do ruky šedú farbičku, aby domal’oval domy.

Pani učiteľka Rozvážna mu však poradila, aby mal pred ohňostrojom rešpekt. Je pekné sa naňho pozerat’, ale len z veľkej diaľky. Vyzeralo to, že obed bude každú chvíľu hotový. Napríklad takému Miškovi už poriadne škvákalo v bruchu. A Elenka? Tá nakreslila tanier so slivkovými buchtami, taká bola hladná.

„Chcete? Ukážem vám ohňostroj aj u nás škôlke“ povedal zrazu Jakub. Všetky deti sa naňho začudovane pozerali. Všetky okrem Miška, ktorý práve pani učiteľke rozprával o skvelých špagetách, ktoré varí jeho mamička.

„Nechcem žiadny ohňostroj. Radšej by som si dala slivkové buchty“ povedala Elenka.

„Ty nie si za žiadnu neplechu“ zamračil sa na ňu Jakub.

Elenka mu však múdro vysvetlila, že neplecha sa volá neplechou preto, že to nie je správna vec. Jakub ju však nepočúval a podišiel k dlhej čiernej šnúre. Táto dlhá čierna šnúra sa tiahla celou miestnosťou a končila až v elektrickej zásuvke. Takáto čierna šnúra, cez ktorú ide elektrický prúd, sa volá elektrický kábel.

„Jakub, prestaň. Čo nevieš, že máme zakázané sa chytat’ elektrických zásuviek? Je to veľmi veľmi nebezpečné“ povedala mu Saška.

Otázky:

1. Čo by si dala na obed Elenka? Nakreslila to aj na papier.
2. K akej šnúre Jakub podišiel? Ako sa volá taká šnúra, cez ktorú ide elektrický prúd?

„Keď prudko vytrhnem tento kábel z elektrickej zásuvky, tak sa naokolo objavia iskry. Videl som to v jednom filme“ zachichotal sa Jakub. Už-už sa nakláňal k elektrickej zásuvke. Zvyčajne boli všetky zásuvky chránené špeciálnou detskou poistkou. Elektrina je totiž pre deti veľmi nebezpečná. K tejto zásuvke však bola napojená obrazovka, na ktorej si deti čoskoro mali pozrieť film. Len čo sa pani učiteľka Rozvážna otočila, ostala šokovaná. Pohľad na malého Jakuba ju poriadne vystrašil. Keď Jakub zbadal pani učiteľku Rozvážnu, našťastie sa čiernej šnúry ihneď pustil. Tváril sa, akoby sa pri nej ocitol iba náhodou. Pani učiteľka Rozvážna však dobre vedela, čo mal za lubom. Jakub si sadol späť na stoličku a chytil do ruky farbičky.

„Nie, nie, milý Jakub. Najprv mi musíš vysvetliť, čo si to chcel urobiť“ zastavila ho pani učiteľka. Zeleno-oký chlapček sa najprv krútil na stoličke. Potom si žltou farbičkou kreslil krúžky. Odpoveď neprichádzala. Pani učiteľka bola trezlivá a čakala.

„Chcel som deťom ukázať ohňostroj“ povedal nakoniec.

„Ja som mu hovorila, že to nemá robiť. Že elektrina je veľmi nebezpečná a deťom do rúk nepatrí“ prihlásila sa Elenka. Pani učiteľka prikývla.

„A nielen to. Jakub, viem, že máš rád ohňostroje, ale elektrina nemá s ohňostrojom nič spoločné. Ak by si tú dlhú šnúru potiahol, mohol by si pokaziť našu obrazovku. Navyše by si sa mohol zraniť. A mohol by si ublížiť aj ostatným“ vysvetľovala mu pani učiteľka Rozvážna.

„Elektrické zásuvky sú všade okolo nás. V obývačke, aj v materskej škôlke. Deti do nich nemajú strkať prsty. Majú sa im vyhýbať. Iba dospelý tam môže zapojiť mobilný telefón, alebo napríklad televízor“ doplnila Elenka, ktorú to minule učil ocko. Zdalo sa, že Jakub všetko pochopil.

„Radšej si budem ohňostroje kresliť už iba na papieri“ vyhlásil nakoniec.

AKTIVITY PO ČÍTANÍ TEXTU

Učiteľka vedie s deťmi diskusiu na tému príbehu z rozprávky a využíva pri tom nasledovné otázky:

Otázky na explicitný význam textu:

1. Ako sa volala pani učiteľka?
2. Kde sa to všetko dialo?
3. Akú farbu mal najradšej Jakub?

Otázky implicitný význam textu:

1. Počas ktorého sviatku býva ohňostroj?
2. V ktorom ročnom období je tento sviatok?
3. Mohol sa tento príbeh naozaj stať? Prečo?
4. Čo sa vám na príbehu páčilo, nepáčilo?

Otázky a rozhovor k hlavnej téme príbehu (implicitný význam)

1. Pamätáte si názov príbehu?
2. Ako by ste opísali povahu Jakuba?
3. Kde všade sú elektrické zásuvky?
4. Prečo by sme sa ich nikdy nemali dotýkať?
5. Na čo slúžia elektrické zásuvky?
6. Zažili ste niekedy podobnú situáciu? Urobili ste niekedy niečo podobné za čo by ste sa hanbili?
7. Pochválil vás niekedy niekto že ste sa zachovali správne? Ak áno za čo?

Následná aktivita:

Deti si posadajú k interaktívnej tabuli a pozrú si krátky poučný príbeh Napa - *Napo v...šokujúcich situáciách*, v ktorom sa opisujú niektoré riziká: krátke príbehy znázorňujú Napove konfrontácie s rôznymi elektrickými nebezpečenstvami a dlhšie príbehy zahŕňajú organizáciu práce a pracovné vzťahy. Nebezpečenstvo predstavuje malá figúrka nakreslená ako elektrický oblúk elektrickou modrou farbou. Film je navrhnutý tak, aby ilustroval niektoré z otázok, podnietil diskusiu a viedol k bezpečným pracovným postupom. Film je dostupný na webovej stránke: <https://www.napofilm.net/sk/napos-films/napo-in%E2%80%A6shocking-situations>.

Záverečná otázka

Deti, viete, čo by ste mali spraviť, keď niekoho zasiahne elektrický prúd?

Dôležité je, aby diskusia vyústila do identifikácie život a zdravie ohrozujúcich situácií a ochrany pred nimi.

Záverečná – utvrdzujúce aktivita upevňujúca vzdelávaciu aktivitu

Na záver si posadajú do tvaru kruhu, učiteľka im hádže loptu a hovorí slová. Úlohou detí je k povedanému slovu nájsť synonymum. Učiteľka hádže loptu a opisuje situácie a úlohou detí je povedať, či je situácia správna alebo správna nie je. Ak nie je opísaná situácia správna, dieťa ju opraví a povie, aká má byť správna konkrétna situácia.

Na záver sa opakuje riekanka *Daj si pozor!* ako súčasť utvrdenia návyku o bezpečnom správaní sa detí

Fixácia

V závere učiteľka hodnotí aktivitu a správanie detí počas nej. Zároveň vyzve deti, aby zhodnotili svoju činnosť.

Doplňková aktivita:

V poobedňajších hodinách si môžu deti pexeso (príloha) rozstrihať podľa línií a hrať sa spoločne s kamarátmi. Pričom učiteľka dbá na správnu techniku strihania s nožnicami a správne držanie tela pri sedení za stolom.

METODICKÉ POZNÁMKY

Vzhľadom na to, že aktivita je navrhnutá pre najstaršiu vekovú skupinu, tzn. 5-6 ročné deti, okrem hlavných cieľov a štandardov (uvedených v záhlaví) obsahuje viaceré podnety na:

1. Poznávanie knižných konvencií a konceptu tlače (napr. pri predstavovaní knižky deťom, práci s pracovným listom či v doplnkovej aktivite)
2. Poznávanie žánrov písanej reči a ich typických znakov (čo je to vlastne rozprávka? Často sa začína slovami „kde bolo tam bolo“ atď...)

Tematicky je spracovaná tak, aby si dieťa uvedomovalo dôsledky neprimeraného a nebezpečného správania voči sebe, ale aj svojmu okoliu.

PRÍLOHA

Poznámka. Prílohou je pexeso, ktoré je súčasťou tejto správy. Nie je priložené duplicitne.

Príloha 10 Reklamný leták „Napo – Bezpečnosť s úsmevom“

VÝBER Z FILMOV O NAPOVI

- Keď útočí stres
- Spolupráca
- Plúca v práci
- Bezpečne na ceste
- Bezpečná údržba
- Chráňte svoju pokožku
- Pozor, nebezpečenstvo: chemikálie!
- Bezpečnosť na pracovisku ... a mimo neho
- Rizikové pracovisko
- Obmedzte záťaž
- Bezpečný štart
- Obmedzte hluk
- A je čisto
- Bezpečnosť na stavenisku
- Napove dobrodružstvá
- Príbeh najlepšieho označenia

Konzorciom Napo pravidelne uvádza nové filmy. Viac informácií nájdete na adrese www.napofilm.net

Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci sa týka každého z nás. Cená pre Vás. Prínos pre firmu.

TE-04-14-397-SK-N

Európska agentúra pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci
C/Santiago de Compostela 12,
48003 Bilbao, ŠPANIĽSKO
Tel. +34 944 358 400
Fax +34 944 358 401
E-mail: information@osha.europa.eu
<http://osha.europa.eu>

Napo
Bezpečnosť s úsmevom

 Find us on Facebook
<http://www.napofilm.net>

 Európska agentúra pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci

Konzorciom Napo

KTO JE NAPO?

Napo je hrdina série animovaných filmov, ktoré vznikajú v koprodukcii malej skupiny európskych organizácií s cieľom predstaviť dôležité témy z oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci dobre zapamätateľným a odľahčeným spôsobom. Sympatická postavička symbolizuje zamestnanca, ktorý by mohol pracovať v ktoromkoľvek odvetví alebo sektore.

Jeho príbehy majú vzdelávaciu hodnotu; môžu byť podnetom pre polozenie otázok a podporiť diskusiu o konkrétnych aspektoch bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.

Vo filmoch o Napovi sa nehovoria, aby postave mohli rozumieť a mohli sa s ňou stotožniť ľudia v každom prostredí a kultúre, od mladých zamestnancov až po vrcholových manažérov.

Napo sa vo filmoch často stáva obeťou bežných situácií, nad ktorými nemá kontrolu, čím poukazuje na možné nebezpečenstvá na pracovisku. Dokáže však nebezpečenstvá a riziká identifikovať a ponúknuť praktické riešenia alebo návrhy, ako zvýšiť bezpečnosť a zlepšiť organizáciu práce. V tomto zmysle je teda ideálnym zamestnancom, pretože sa aktívne zapája do procesu posudzovania rizík.

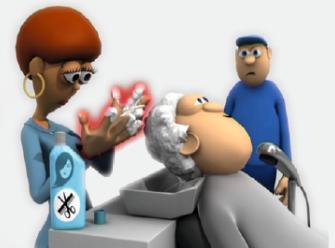

NAPO PRE UČITEĽOV

Európska agentúra pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci (EU-OSHA) spolu s konzorciom Napo ponúka súbor nástrojov, ktoré deťom základných škôl pomôžu priblížiť témy týkajúce sa bezpečnosti a ochrany zdravia, a to výchovným, zároveň však zábavným a nápaditým spôsobom pomocou videoklipov s postavičkou Napo a tvorivých činností. Konzorciom pripravilo sériu vzdelávacích materiálov o bezpečnosti a ochrane zdravia na pracovisku vrátane lekcii určených deťom vo veku od 7 do 11 rokov.

Každý tematický balíček prináša hlavné myšlienky a ciele výučby a poskytuje učiteľovi podrobné informácie o odporúčaných aktivitách a potrebných zdrojoch spolu so vzorovým plánom hodiny, ktorý možno ľahko začleniť do obvyklej 45 minútovej vyučovacej hodiny.

Ďalšie informácie o projekte Napo pre učiteľov sú k dispozícii na jeho stránke
<http://www.napofilm.net/sk/napo-for-teachers>

AKO VZNIKOL NAPO

Napo je originálny námet, ktorý vytvorila skupina odborníkov na komunikáciu v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v reakcii na potrebu vysoko kvalitných informačných produktov, ktoré by presiahli hranice medzi štátmi a zamerali sa na praktické potreby pracujúcich osôb z rôznych kultúr a hovoriacich rôznymi jazykmi.

Založenie filmového konzorcia — AUV (Rakúsko), DGUV (Nemecko), HSE (Spojené kráľovstvo), INAIL (Taliansko), INRS (Francúzsko), SUVA (Švajčiarsko) a Európska agentúra pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci — vyplývalo z Európskeho roka bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci 1992 a z Európskeho filmového festivalu v Solúne v roku 1992. Jeho členovia diskutovali na svojich stretnutiach o spôsobe, akým by bolo možné objednávať a vyrábať videofilmy určené na použitie v celej Európe.

Prvý videofilm, *Príbeh najlepšieho označenia*, bol uvedený na Filmovom festivale EÚ v Edinburgu v roku 1998 a získal ocenenia na svetovom kongrese v São Paulo v roku 1999 a na národných filmových festivaloch vo Francúzsku a Nemecku.

Odtedy Napo pomáha poukazovať na nebezpečenstvá na pracovisku po celej Európe. Zapoí sa tiež do celoeurópskej kampane agentúry EÚ-OSHA **Zdravé pracoviská** ako hlavný sprostredkovateľ myšlienok kampane.
<http://www.healthy-workplaces.eu>

„Bezpečnosť s úsmevom“ je Napov prínos k bezpečnejšiemu, zdravšiemu a lepšiemu pracovisku.
<http://www.napofilm.net>

Zdroj: Prevzaté z <http://osha.europa.eu/sk/publications/promotional-material/napo-safety-with-a-smile/view>

Andrea Oberta, Materská škola Komenského 1, 900 27 Bernolákovo

Ing. Mgr. Jana Urdzíkova, PhD.
Inštitút pre výskum práce a rodiny SR
Župné námestie č 5 – 6
821 41 Bratislava

Recenzný posudok k výskumnej správe

**Výchova a vzdelávanie k bezpečnému správaniu sa v predprimárnom vzdelávaní – prvý krok
k celoživotnému vzdelávaniu BOZP**

Činnosti pracovnej povahy sú vo všeobecnosti zdrojom rôznych rizík, ktoré môžu zapríčiniť pracovný úraz alebo trvalé zdravotné poškodenie. Vysoko aktuálnou témou v súčasnosti nie je len monitorovanie úrazov, ale vo veľkej miere je veľmi dôležitá prevencia. Podľa mnohých výskumov sa prichádza na to, že nestačí vplývať na dospelú populáciu, ktorá má často zlozvyky v pracovných návykoch a zastarané spôsoby bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci (BOZP). K bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a činnostiach každodenného života treba viesť už od narodenia. Najprv v rodine, neskôr v materskej škole, základnej škole, strednej škole, neskôr v zamestnaní... Je veľmi dôležité sa zaoberať touto témou, preto bolo vhodné zadanie od Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, zo sekcie práce, odboru ochrany práce. V štátnom vzdelávacom programe pre predprimárne vzdelávanie je bezpečnosť a ochrana zdravia prierezovou témou a často sú tieto témy v učebných plánoch neúplné, nepresné. Bolo by vhodné, aby sa touto problematikou začal zaoberať aj štátny pedagogický ústav.

Plne súhlasím s autorkou, že problematikou bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci sa treba zaoberať už v predprimárnom vzdelávaní.

U detí v predškolskom veku prichádza často k vážnym úrazom z dôvodu nedodržania bezpečnosti, na ktorú treba deti systematicky navodzovať v každodennom živote. Výskumnou úlohou bolo eliminovanie úrazov maloletých detí v bežnom živote..

Vo výskumnej úlohe autorka so spoluriešiteľmi sa zaoberali počtom úrazov a ich príčinami v materských školách, rodine... Na základe zistených skutočností začali spolupracovať s učiteľkami a riaditeľkami materských škôl v Bratislavskom kraji. Aj v našej materskej škole sme si experimentálne vyskúšali ukázkové činnosti priamo v praxi. Vybrané návrhy tém výchovy a vzdelávania spoluautorky podrobne rozpisali v prílohách správy.

Na oboznamovanie sa s nebezpečnými životnými situáciami autorky využívali animované príbehy s NAPOM – figúrkou, ktorá predstavovala zamestnanca, ktorý zábavnou formou vedie vzdelávanie o bezpečnosti a ochrane zdravia a prevencie.. Animované príbehy poskytovali odľahčené pokyny vyvolávajúce diskusiu na tému bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci a prevenciu rizika. Pre materské školy by bolo prínosom, keby boli podrobne zakomponované návrhy riešení do rôznych publikácií (bežne prístupných), z ktorých by sa integrovanou formou zaradili do vzdelávacích oblastí. Priamo vytvorené učebné zdroje pre učiteľov absentujú, preto by bolo vhodné spropagovať aj príbehy o NAPOM. NAPOM, ako návštevník detí materskej školy si overoval hravou formou poznatky detí. Deti táto forma výchovy a vzdelávania zaujala.

Závery, ku ktorým autorka a spoluautorky dospeli sa zhodujú s potrebami celej spoločnosti. Výchova a vzdelávanie, osвета a propagácia, reklama, reflexia sú prostriedky, ktorými môžeme zmeniť zvyklosti a správanie sa ľudí. Na naplnenie predstavy o celoživotnom vzdelávaní v BOZP a o jeho systémovosti je dlhodobou úlohou. Pre materské školy by bolo veľkým prínosom zakomponovanie hlavných úloh o ochrane zdravia pri práci do výchovno-vzdelávacích aktivít bežného života. Prínos tejto výskumnej úlohy je veľmi podstatný, nakoľko sa zabúda na bezpečnosť pri práci, ktorá je v predprimárnom vzdelávaní považovaná za hru. Hrovou formou sa deti môžu priblížiť k základom celoživotného vzdelávania bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a hre.

V posudzovanej výskumnej správe považujem rozsah citovaných zdrojov za plne vyčerpávajúci (39 publikačných zdrojov, vrátane internetových linkov a odkazov), prílohy, grafy a tabuľkové prehľady sú graficky výborne prepracované, vysokoodborné, prehľadné a ich informatívna hodnota je na vedeckej úrovni.

V Bernolákove 30.11.2018

Andrea Oberta